

NEMZETI

A Nemzeti Színház magazinja ● 2014. december–2015. január

NAGY Mari
BLASKÓ Péter
CSERHALMI György
RÁCZ József
SZATORY Dávid
VARGA József

A helység kalapácsa

II. MITEM

Bilincs és kilincs

műsornaptárral, előadás- és programajánlóval

Thomas Jolly – Remény és ellenállás • **Kincses Elemér** – Petőfi groteszk varázslatáról • **Fókusz** – II. MITEM Madách Nemzetközi Színházi Találkozó 2015 • **Nézőpontok** – Gerő András, Horkay Hörcher Ferenc • **Újdonságok** – Árnyország, A Szkalla lányok, Segítsd a királyt!, Középeurópai Hobo Blues • **Évforduló** – Lukács Margit 100 • **Szín(ház)helyek** – Saly Noémi írása a Kövessy-várról • **Könyvajánló** – À la Bodrogi • **Kulin Ferenc** – Felolvasószínház: Kölcsy

Remény és ellenállás

A színház egy maradvány. A századok, az összes áramlatok, a forradalmak (kicsik és nagyok, ipariak, gazdaságiak vagy technológiaiak) nem tudták maguk alá gyűrti őt.

Itt van. Ősrégi. Minden városban jelenlévő.

Én ebben egy erős jelt látok. Biztatót.

Az gondolhatnánk, hogy korunk – mely a kipróbált individualizmus, a mértéktelen fogyasztás, a növekvő gyorsaság és az ijesztő virtualitás kora – a szórakoztatás és a pusztá kikapcsolódás tárgyává teszi a színházat. Ezt súlykolhatják a hatalommal bírók és (ami még rosszabb) hiszik is talán. De semmi efféle nincs.

Mivel a színház, ha bizonyos szemszögből el is veszítette egykori széleskörű, populáris összehozó erejét, csakis azért, mert más művészetek és más tevékenységek több médiabeli... vagyis több gazdasági hatóerővel bírnak. És mégis megmarad a gondolatnak, az ébredésnek, a kíváncsiságnak, az értelem kivirágzásának ez a par excellence helye az érzelem, a szépség, a nyelv ereje, a régi és új költők virtuozitása által. És ha manapság úgy gondolhat magára a színház, mint egy széllal szemben menő művészet, annál sürgetőbb, hogy benne újra egymásra találjunk, és bevezessünk mindenkit, aki kiszakadni vágyik egy időre a világ zajából, hogy utána felkészültebben, tudatosabban, éberebben térjen vissza oda.

Megnyugvás, hogy városainkban ott vannak ezek a fekete, üres és csendes terek, ahonnan az alkotás kicsírázhat. Remény, hogy látjuk összegyűlni benne a közönséget, valamennyi közönséget, amelyek egy előadás idejére alkalmi közösséget alkotnak. A színház összehoz, mert a Kultúra köztulajdon.

És távolról sem arra van a színház, hogy megmondja nekünk, mit kell gondolnunk (ez olyan ránk kényszerített hatalom, amellyel törvénytelenül, a médiák élnek vissza), de – a költőkkel, a színészekkel, a művészekkel – eszközöket bocsát rendelkezésre gondolkodáshoz azok számára, akik egybegyűlnek benne.

A megosztás e kétes korában a színház az ellenállás helyévé válik, az értelem és az állampolgári tudatosság megnyugtató bizonyítékává.

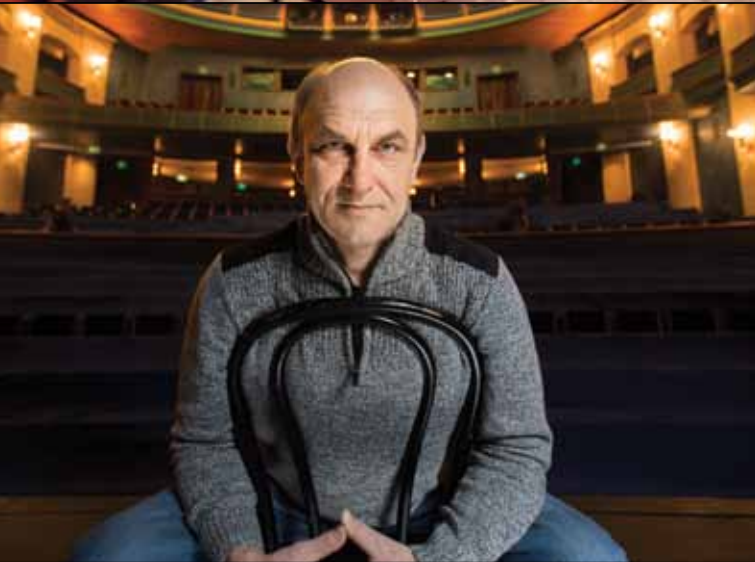
THOMAS JOLLY

színész, rendező, a La Piccola Familia vezetője,
a II. MITEM-re érkező Arlequin előadás rendezője

10 ENERGIA- MEGMARADÁS

„Petőfi ebben az előadásban a narrátor, kívülálló, igazi kópé, aki pajkos, cinkos viszonyban van a közönséggel. A humorát szeretném leginkább megmutatni. Ugyanakkor kicsit irigylem a többieket a kocsmai jelenetekért...” (Rácz József)

28 BILINCS ÉS KILINCS

„... második műszak után a Lear királyt néztem a tévében, gondoltam rá, hogy de jó is lehet színpadon állni. De aztán mindig eszembe jutott, hogy hiszen magyar vagyok, hová kellenék itt a Szovjetunióban?” (Varga József)

33 A LÉNYEG A SZÍNPADON...

„Olyan sikereket értünk el – arról a »nagy generációról« beszélek –, amelyekre nyugodtan bólinthatunk. Ennyi. És aki azt bármilyen indokkal le akarja pöckölni az azt megillető helyről, azt személyesen vágom szájon.” (Cserhalmi György)

40 ÖNZÓZNI TILOS

„...ez egy olyan szakma, amit mindig újra kell kezdeni. Mert hiába jött be egy karakternél egy bizonyos gesztus, hanghordozás, a másik rendezőnél, szerepnél megint át kell hangolnod magad.” (Szatory Dávid)

NEMZETI

**A Nemzeti Színház magazinja
2014. december–2015. január**

Ingyenes időszaki kiadvány
II. évfolyam, 4. szám

Főszerkesztő:

Kornya István

Fotó:

Eöri Szabó Zsolt

Kiadó:

Nemzeti Színház Nonprofit Zrt.

Felelős kiadó:

Vidnyánszky Attila vezérigazgató

Arculat:

Kónya Ábel

Címlap:

Blaskó Péter A helység kalapácsa című előadásban (fotó: Eöri Szabó Zsolt)

Jegypénztár

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.
tel.: +36-1-476-6868

Nyitva tartás:

hétköznap 10-18 óra, munkaszüneti és
ünnepnapokon 14-18 óra között, illetve az
előadások kezdetéig.

Jegyiroda

1061 Budapest, Andrásy út 28.
tel.: +36-1-373-0963, 373-0964, 373-0995

Nyitva tartás:

hétköznapokon 10 és 19,
szombaton 11 és 19 óra között, vasárnap zárva

www.nemzetisinhaz.hu

Nyomdai előkészítés:

Inform-Line Stúdió Kft.

Nyomda:

Érdi Rózsa Nyomda

Megjelenik 10 000 példányban
Lapzárta: 2014. december 12.

12

16

21

25

38

44

Premier | A helység kalapácsa

- 7 Jókendvből stílbravúr // Petőfi
8 Sándor és A helység kalapácsa
8 Groteszk varázslat // Kincses Elemér
10 Energiamegmaradás a színpadon // Rácz József
12 A falu erős embere // Blaskó Péter
13 Libasült és szolidaritás // Nagy Mari

MITEM

- 15 Vidnyánszky Attila:
A második MITEM-ütem
16 Színházi világkörüton // Rideg Zsófia

Nézőpont

- 18 Gerő András: Posztmodern Gorkij
19 Horkay Hörcher Ferenc:
Termékeny kudarc

Előadásajánló

- 20 Árnysország // Zoltán újrateremtve
// A Szkalla lányok // Segítsd a királyt! // Fekete ég – A fehér felhő // Középeurópai Hobo Blues

Portré

- 28 Bilincs és kilincs // Varga József

A Nemzet Színésze

- 33 A lényeg a színpadon történt meg... // Cserhalmi György

Évforduló |

Lukács Margit 100

- 38 Az örök Nő

Junior Prima

- 40 Önzőzni tilos // Szatory Dávid

Szín(ház)hely

- 42 Saly Noémi: „Vár” a New Yorkban

Szín-tér

- 44 A Nemzeti Színház arcai // Eöri Szabó Zsolt fotói

Könyvajánló

- 47 À la Bodrogi

A Nemzeti Színház hírei

Programajánló

- 50 Ellentétes érzelmek // Kulin Ferenc
53

Váltson bérletet!

- 54 Havi műsor – január

Folyóirat

- 58 Scenárium – decemberi ajánló

- 58 Iskolai programok

PETŐFI SÁNDOR: A HELYSÉG KALAPÁCSA

Petőfi Sándor

(Kiskörös, 1822. december 31. vagy 1823. január 1. – Segesvár, Fehéregyháza, 1849. július 31.)

Volt vándorszínész, segédszerkesztő, fordító és költő. Először 1842 májusában publikált, akkor még Petrovics Sándorként, de novemberben a *Hazám* című versét már Petőfi Sándorként jegyzi. A *János vitéz* szerzője, Arany János barátja. Megszámlálhatatlan olyan versslágert írt, mint az *Arany Lacinak, Anyám tyúkjá, Füstbe ment terv, Szeptember végén, A vén zászlótartó, Egy gondolat bánt engemet...* 1847-ben vette feleségül Szendrey Júliát. A márciusi ifjak egyik vezére. Forradalmár. A *Nemzeti dal* költője. Később megbukott mint képviselőjelölt. 1849 januárjában csatlakozott Bem erdélyi seregéhez. A segesvári csatában vesztette életét.

| Orlai Petrics Soma: Petőfi Sándor Debrecenben, 1844

JÓKEDVBŐL STÍLBRAVÚR

1844 fontos esztendő Petőfi életében. Télen még Debrecenben fagyoskodik és éheznek, elkezd őrizzeni verseit. A februári ítéletidőben – Tokaj felé kerülve – egy heti „kínos vándorlás” után ér Pestre. „Kétségbeesett bátorság szállt meg, s elmentem Magyarország egyik legnagyobb emberéhez, oly érzéssel, mint amely kártyás utolsó pénzét teszi fel, hogy élet vagy halál” – írja Petőfi néhány évvel később az *Úti levelek*ben. A „nagy férfi”, aki már olvasta verseit, Vörösmarty Mihály. Az ő révén némi pénzügyi támogatáshoz is jut, majd nyáron a korszak legsikeresebb sajtóvállalkozásához, a Pesti Divatlaphoz szerződik. „Eddig Thalia papja voltam, / Most szerkesztő-segéd leszek. / Isten veled, regényes élet! / Kalandok, Isten vételek!”

A Pesti Divatlap jó üzleti érzékkel megáldott, a korabeli bulvár iránt is fogékony szerkesztője, Vachot Imre az akkor már népszerű Petőfinek a „magyar népköltő” szerepét szánja.

Ezenfelül azonban meg kell dolgoznia a fizetésért: korrektor és fordító, feladata a hírrovat felügyelete, a hirdetések és előfizetők ügyeinek intézése, a helyreigazítások készítése, a vendégek fogadása, a kéziratok átvétele. Havi fizetése mellett kosztot és szállást kap, szabadjegyet a Nemzeti Színház előadásaira, és bár kapott érte külön díjazást, heti „egy magyaros zamatú verset” kellett írnia a lap számára. „...én csak úgy köpöm a verseket” írja, és temérdek teendője mellett is hatalmas munkabírását mutatja, hogy 1844 októberére megírja *A helység kalapácsát* (1242 sor), novemberben kiadja – Vörösmarty segítségével – első kötetét (*Versek 1842–1844*), és decemberre elkészül a *János vitéz* (1480 sor).

plakát: OROSZ ISTVÁN

Már a kortársakat is több kérdés izgatta, amelyekre megnyugtató válaszok máig nem születtek. Kit parodizált Petőfi? Irodalmi atyjaként tisztelt Vörösmarty eposzait (*Zalán futása, Cserhalom*)? A korabeli irodalmi dagályosságot? A hőseposz feltámasztásán ügyködő irodalmi köröket? Később azt írja Arany, hogy Dózsa vagy Rákóczi alakja volna alkalmas a népi hőseposz írására, ám ezt a cenzúra nyilván nem engedné. Egy kocsmban játszódó vígeposznál viszont efféle gondok nem adódnak. Az irodalomtudósok szerint Petőfi paródiára való indulatát az is táplálhatta, hogy segédszerkesztőként temérdek dilettáns zöngeménnyel kellett vesződnie. Van, aki szerint Petőfinek „a humoros eposzra a maga jókedvéből tellett” (Hatvany Lajos), más úgy véli: „Petőfi stílrealizmusa adja meg itt a kegyelem-döfést a stílromantika szédelő holdkórosainak. Felveszi a meredt ünnepélyesség álarcát, de irgalmatlan nyelvöltögetéssel teszi örökre megcsúfolttá” (Horváth János).

A cenzúra négy nap alatt engedélyezi a mű kiadását. A borító igencsak gyengécske rajzát (amely a kocsmba benyitó Fejenagyot ábrázolja) állítólag Petőfi készítette. A műnek nem volt sikere. Sőt hevesen támadták: a pozsonyi Hírnök kritikusa szerint a hölgyközönséget megbotránkoztató és elégetendő, a Honderú azt írta, „...ahelyett, hogy leereszkednék költő a néphez, melynek nyelvén szól, lealjasul a pórhoz...”

Petőfi visszavágott a támadásokra. A Pesti Divatlap karácsonyi számában jelent meg *A természet vadvirága*: „Mit ugattok, mit haraptok / Engemet, hitvány ebek! / Torkotokba, hogy megfúltok, / Oly kemény koncot vetek. / Nyirbáljatok üveggházak / Satnya sarjadékain; / A korlátatlan természet / Vadvirága vagyok én.” Egy évre rá pedig – a szabályokat számon kérő kritikusok szűklátókörűségére utalva – így írt: „S mi a szabály? semmi más, mint a sánta középszerűség mankója.”

GROTESZK VARÁZSLAT

Miért Petőfi? – négy rövid magyarázat

Petőfi, a zseni

Miért zseni Petőfi? Először is, mert annak született. Aztán meg azért, mert olyan időszakban élt, amikor a benne rejlő fantasztikus szellemi kapacitás lángra lobbant, és kiobbant belőle a forradalmár. Mert ő egy fákllya, a forradalom fákllyája volt. Ő már két nappal március tizenötödike után azt mondta, hogy amit elértek, nem eléggé radikális, ezért szembefordult mindenkivel, még a legjobb barátjával, Jókaival is. Végül is az események, a forradalom bukása őt igazolták. Zseni attól, hogy „rémisztő módon szerették az istenek”, huszonhat éves korára „odaszerették” a segesvári csatáértre, és soha nem tudjuk meg, hogy mi lehetett volna még belőle, ha nem esik el. De ez ostoba kérdés. Mert így, ahogy van, ő a világirodalom egyik tagadhatatlan csúcsa. Erről az jut eszembe, hogy a bátyámnak Bukarestben a jogi egyetemen volt két kínai szobatársa, és mind a kettő tudta kínaiul kívülről Penzöfi (így ejtették a nevét) versét: *Szabadság, szerelem...* Akinek két kínai egyetemista tudja idézni a versét, az nem élt és nem halt meg hiába.

Petőfi, a csoda

Ő úgy látta és mutatta meg műveiben a világot – érzelmeket és eszméket, szerelmet és politikát –, mint addig soha senki. Az előadásunkban megjelenő gyermek-zseni Petőfi újrateremti a világot. Számunkra ez a legfontosabb tulajdonsága. Ő képes volt arra, hogy egy banális falusi

kocsmai verekedést briliáns nyelvi fordulatokkal jelenítsen meg, és közönségét ezekkel a fordulatokkal elbűvölje. Én ebből indulok ki: Petőfi nekem, nekünk, magyaroknak maga a csoda. És ha ő maga a csoda, akkor egy színházi előadásban is képes csodát tenni. Tehát ő lesz a mesélő, a játékmester, kézmozdulatára szólal meg és halkul el a zene, ő teremti fényt és sötétet, beszélgeti a szereplőket. Ő az, a mi Petőfink, ki egy arasszal a föld fölött lebegteti ezt az előadást. Mert ha csoda történik, akkor mindent szabad...

Petőfi derűje

A *helység kalapácsa* tele van utánozhatatlan képpel, nyelvi leleménnyel. Nézzük rögtön a szereplők nevét. Szemérmes Erzsók ötvenöt éves bájaival, Fejenagy, a kovács, vagy mint őt a dús képzeletű nép költőileg elnevezé: a helység kalapácsa, Harangláb, a fondor lelkületű egyházi, Vitéz Csepü Palkó, a tiszteletes két pej csikájának jókedvű abraolója, a helybéli lágyszívű kántor... Az is csupa derű, ahogyan Petőfi szereplőit beszélgeti. Nem azt mondhatja Fejenaggal, hogy hány éves, hogy benne van a korban, vagy hogy „az emberélet útjának felén” jár – ahogy Dante írta –, hanem: „idén már negyvenedikszor értem meg a krumplikapálást”. Ez egyszerűen tökéletesen pontos időmeghatározás, és látom is magam előtt, ahogyan a negyven éves ember kapálja a krumpliföldet. Ilyesfajta nyelvi zsenialitás, sziporka van néhány száz ebben az „eposzban”.

„Az előadásunkban megjelenő gyermek-zseni Petőfi újrateremti a világot. Számunkra ez a legfontosabb tulajdonsága. Ő képes volt arra, hogy egy banális falusi kocsmai verekedést briliáns nyelvi fordulatokkal jelenítsen meg”

Kincses Elemér

(1946, Marosvásárhely) író, drámaíró, rendező. Pályáját Kolozsváron kezdte színészként, 1975-től a marosvásárhelyi színház rendezője, 1979–1997 között művészeti igazgatója. 1967 óta ír drámát, novellát, két regény szerzője *Soha, Mindörökké*. Több drámáját maga állította színpadra (*Ég a nap Seneca felett, Trójában hull a hó, Porond, Csatorna*). Rendezett Romániában magyar és román színházakban, valamint Magyarországon, Szerbiában és Ausztriában is. Az UNITER-díjas *Csatorna* című darabjából készült román filmet 2014-ben mutatták be.

A „groteszk” Petőfi

Hogyan nyúlunk 2014-ben, a Nemzeti Színházban Petőfi művéhez, *A helység kalapácsához*? Ez a kérdés jó néhány álmatlan éjszakát okozott nekem. Az a fajta színház, amit én néhány évtizede próbálok művelni, emberi módon, érthető történeteket szeretne elmesélni, minél frapánsabban, mai színpadi nyelvezetben. Remélem, az a nyelvezet, amit most kitalálunk, vidám lesz és néhol groteszk. A mai idők a groteszknak kedveznek. Ezért elrajzoltak a figurák, a jellemek, a reagálások, a nevetések, a sírások, maga a szerelem is. A burleszkbe hajló elemeket keverjük a könnyed vígjátéki stílussal, és így tovább... *A helység kalapácsa* olyan, mint egy derűsen torz rajz. Petőfi eposz-paródiának szánta, mi az előadást, amelyben sok zene és tánc is lesz, *groteszk varázslatnak* nevezzük.

KINCSES ELEMÉR

Próbán: Szarvas József és Blaskó Péter, a háttérben Udvaros Dorottya

Petőfi Sándor:

A helység kalapácsa

Zenés komédia

Ivanka Csaba színpadi változatának felhasználásával

Petőfi – RÁCZ JÓZSEF ■ Szemérmes Erzsók – UDVAROS DOROTTYA / RÁCKEVEI ANNA m. v. ■ Fejenagy, Kovács – BLASKÓ PÉTER ■ Lágyszívű Kántor – SZARVAS JÓZSEF ■ Márta, a kántor felesége – NAGY MARI ■ Harangláb – SCHNELL ÁDÁM ■ Bagarja – ÚJVÁRI ZOLTÁN ■ Bölcs bíró – CSURKA LÁSZLÓ m. v. ■ Csepü Palkó – KRISTÁN ATTILA ■ Kisbíró – MÁTYÁSSY BENCE

Zenekar: Egervári Mátyás, Kiss B. Ádám, Timár Márton

Hangfelvételen közreműködik: Kiss Gy. László, Könczei Bálint, Könczei Árpád

Díszlet: Székely László // Jelmez: Pilinyi Márta // Zene és koreográfia: Könczei Árpád // Dramaturg: Kulcsár Edit // Ügyelő: Kabai Márta // Súlygó: Sütő Anikó // Korrepetitor: Komlósi Zsuzsa // Rendezőasszisztens: Kolics Ágota

Rendező: Kincses Elemér

mikor? hol?

PREMIER: 2014. december 20. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

„Az a nehéz az életben, hogy annyi minden van, ami elvonja a figyelmet arról, ami lényeges. Petőfi például képes volt csak az igazán fontos, de olykor teljesen hétköznapi dolgokkal foglalkozni, és örömet lelteni bennük.”

ENERGIA- MEGMARADÁS A SZÍNPADON

Rácz József – Petőfi

A reménytelenségben talál napfényre Gorkij Éjjeli menedékhelyében, hősszerelmes a Liliomfiban, pásztor Shakespeare vígjátékában, az Ahogy tetszikben, de énekelt már rocksztárként a Hobo Blues Band mellett a Vadászatban. Rácz József most Petőfi Sándor bőrébe bújik A helység kalapácsában. De minél több szerep lel rá, ő annál inkább keresi önmagát.

Éppen *A helység kalapácsa* egyik monológját vitte a kijevei színművészeti főiskola felvételijére...

– Igen, bár nem mondtam el Kántor monológját, mert végül nem kérték. Nekem élő hagyomány volt Petőfi. A nagymamám dúdolgatta mindig, hogy „Kis lak áll a nagy Duna mentében; Oh, mi drága e lakocská nékem”. A nagymuzsalyi középiskolában pedig Éva néni, Vidnyánszky Attila édesanyja volt az osztályfőnököm, akinek a színjátszó körében sokat foglalkoztunk Petőfivel. Az első, ami beugrik velem kapcsolatban, hogy sosem érttem, mikor volt ennyi remekmű megírására ideje? Fázott, éhezett, vándorszínészkedett, szerelmes volt, katonáskodott, és nagyon fiatalon meghalt. Hát hogy tudott ennyit és így írni közben?

Ebben az előadásban végül nem Kántor szerepét kapta, hanem Petőfiét. Mi az, amit belőle meg tud mutatni?

– Elhoztam magammal otthonról a *Petőfi* összezt, és Illyés Gyula Petőfi-monográfiáját újraolvastam, hogy minél jobban megismerjem őt. Petőfi ebben az előadásban a narrátor, kívülálló, igazi kópé, aki pajkos, cinkos viszonyban van a közönséggel. A humorát szeretném leginkább megmutatni. Ugyanakkor én olyan vagyok, aki szeret mindenben benne lenni a színpadon. Kicsit irigylem a többieknek a kocsmái jelenetekért, a táncokért...

Viszont egészen közel lehet a közönséghez, mert *A helység kalapácsa* a Gobbi Hilda Színpadra készült, ami a nagyszínpadhoz képest

intimebb tér. Van, akinek adrenalinlöket egy ilyen helyzet, van, akit feszélyez.

– Van olyan, hogy zavarba jövök, de az is előfordul, hogy én hozom zavarba a közönséget. A *Liliomfi*-ban például virágot kell dobjak egy nézőtérben ülő fiatal, szépséges „lánykának”. Megtörtént, hogy az első két sorban nem találtam ilyet, és ilyenkor nálam maradt a virág, de előfordult, hogy már megvolt a kiszemelt lány, viszont egy idősebb hölgy váratlanul előrehajolt, és „eloroztta” a virágot. Néha már ennyi is elég, hogy „kibillenjek”. Hát még, ha egészen közről néznek! *A helység kalapácsában* is meg kell szoknom ezt. Az egész tér egy olyan díszlet, amelyben középen van egy forgatható játéktér, egy szoba, amely olykor a templom, és előtte pedig ott a kocsmá, amelyet U-alakban körbeül a közönség. Egyébként nekem, amikor nézőként ülök be egy előadásra, szükségem van arra, hogy bizonyos távolságból figyeljem azt, ami a színpadon történik.

És az mennyire nyomasztja, hogy eddigi pályája alatt talán már többet vándorolt, mint Petőfi? Beregszászról vezetett az útja Debrecenbe, a Csokonai Színházba, majd ide, a Nemzetibe, Budapestre. És persze egymást követik a turnék, az ősszel például Lengyelországban és Oroszországban is járt a társulat. Feltölti ez az állandó úton levés, vagy elveszi az energiáját, és megállna már?

– Nem lehet megállni. És nem is feltétlenül kell. Tulajdonképpen nem is az úton levés viszi el az energiát, hanem ha felesleges dolgokra figyelünk, és feleslegesen cselekszünk. Az a nehéz az életben, hogy annyi minden van, ami elvonja a figyelmet arról, ami lényeges. Petőfi például képes volt csak az igazán fontos, de olykor teljesen hétköznapi dolgokkal foglalkozni, és örömet lelteni bennük. Ezért szeretem a kifejezőmódja egyszer-

rűségét. Ő megtalálta a saját hangját, amely ugyanúgy igaz volt a Pilvax kávéházban, mint a kocsmában, vagy otthon, a családja körében.

Keresi még a saját hangját?

– Folyamatosan. Keresem magam. Nemrég egy idős hölgygel beszélgettem, aki azt mondta, hogy élete végére visszatért gyermekkori önmagához. Azokhoz az érzésekhez, gondolatokhoz, amelyeket akkor élt meg. Mert a gyerekkori énjét érzi igazán önmagának. Mesélte, hogy amíg eddig eljutott, annyi felesleges dolgot tett. Valahogy én is így érzek. Persze közben tudom, hogy ezt a feleslegesnek tűnő, hosszú utat, ezt a nagy kört muszáj megtenni. Nem lehet megúsni.

Érzi úgy néha, hogy az is felesleges, amit a színpadon csinál?

– Előfordul, igen, pillanatokra. De ez talán inkább az a fajta érzés, hogy csinálhattam, csinálhattuk volna sokkal, de sokkal jobban.

És ilyenkor hogyan tovább?

– Ezeken a holtpontokon az lendít át, amit a színpadi energiamaradás törvényével lehetne leírni. Mert elképesztően sok energiát beleadok a játékba, és a végén ott állok szinte kifosztva. De az is előfordul, hogy a néző mindenféle szempontból felkészültebben érkezik a színházba, mint én. Nagyobb benne a várakozás, az „itt és most majd születik valami” élménye, mint bennem, aki mondjuk egy másik darab próbája után csik be az előadásra. Játék közben az ő felkészültségük, jelenlétük szinte kényszeríti arra, hogy én is „megérkezsek”. Amikor pedig vége az előadásnak, és érzem, hogy létrejött a közönséggel – nemcsak fizikai, hanem lelki és szellemi – találkozás, akkor az elvesztettnek hitt energia megtérül, és újratölt.

A FALU ERŐS EMBERE

Blaskó Péter – Fejenagy

Emlékszem, Édesapám olvasott nekem, a lázas Petinek esténként Petőfit, ha beteg voltam. A sorok könnyedén bemásztak, betekergőztek a fülembbe, és örökre belém ivódtak. Később, amikor már tudtam olvasni, levettem a könyvespolcra a nagy becsben tartott, rézkarcos ábrákkal teli Petőfi kötetet. Ahogy lapozgattam *A heység kalapácsát*, az egyik képen láttam, Fejenagy hogyan ereszkedik le a harangkötélén a templomablak szédítő magasából.

Erre tessék! Most én vagyok Fejenagy, és úgy kell produkálnom mindezt, hogy egyhelyben állok a színpadon. Félnem kell, lenéznem „harminc méter magasból” a mélybe, és kapaszkodnom, miközben valójában a hajam szála sem görbülhet. Ez a jó ebben az előadásban. Kell hozzá a sorok közét is kitöltő fantázia, ami által egy ilyen jelenet megszületik. Miközben maguk a figurák oly elevenek, hogy olvasás közben, díszletek és jelmezek nélkül is látom őket magam előtt.

A megtermett Fejenagy hatalmas karjával, pocakjával a falu erős embere. Bátor, vérbő figura, akárcsak a többiek. Ebben a történetben mindenki főszereplő. A vékony, intrikus Harangláb, az „örök lúzer” Kántor, a béke barátja, Bagarja vagy a falu férfiszíveit megdobogtató Szemérmes Erzsók. És micsoda komikus, ugyanakkor gyönyörű,

ízes öröletek vannak ebben a szövegben! Például ezek a sorok: „*A bűtlenségnek fekete posztaja. Vagy az ártatlanságnak. Patyolatlepedője takarja-e lelked? Oh, szólj nekem erre!*” Vagy ez: „*Nem fogsz te sokáig várni reám; A szerelem lesz sarkantyúm, Hozzád rohanok, Mint a malacok gazdasszonyaikhoz, Ha kukoricát csörgetnek.*” Hát mi ez, ha nem csodálatosan megírt örölet? Petőfi stílusa a játékstílust is sugallja.

Mindig rácsodálkozom, milyen rendkívüli emberismerettel áldotta meg az ég Petőfit, hogy ennyi humorral tud mesélni. És nekünk éppen így kell játszsanunk *A heység kalapácsát*. Vigyázva az arányokra, az izlésességre, de mégis bátran, bővérű komédiázással. Közben végig figyelni arra, hogy a szöveg plasztikus és minden szó tökéletesen érthető legyen. Ez a stílusbravúr, és a szituációk humora az, ami miatt *A heység kalapácsa* nemcsak a papírlapokon, hanem a színpadon is megél. Egy igazi társulati darab, nagy közös játék. A próbákra számtalan saját ötletet, gesztust hoztunk, amelyek beépültek a figurákba, és ezekkel egymást inspiráljuk a felszabadító bohóckodásban. Amit pedig különösen szeretek benne, hogy a történet egy percig sincs lilásítva, kifacsarva a színpadon. Marad, ami eredetileg is volt: tiszta mese. Szeretnivaló népi komédia.

„Felnőttként, véletlenül
»találtak el« Petőfi versei,
és rájöttem, hogy nem is
olyan egyszerűek, és minden
sora, minden szava briliáns.
Éppen azért, mert annyira
egyszerűnek, könnyednek
látszik, miközben elképesztően
mély dolgokról beszél.”

LIBASÜLT ÉS SZOLIDARITÁS

Nagy Mari – Márta, a Kántor felesége

Lehet, hogy bennem, a törékeny Nagy Mariban van egy harcias és fél-
tékeny amazon, egy Márta, akinek a létezéséről nem is tudtam? Akit
a hétköznapiakban nem engedek szabadjárta? Lehet. Végül is, sokáig
az sem derült ki, hogy van tehetségem a színészethez. Falun nőttem
fel, Kaposvár mellett, Toponáron. A magyartanárom, ha egy-egy
nagy költő életművét végigvettük, azt kérte, csináljunk színdarabot
az anyagból. Ezekben soha nem akartam játszani, mert annyira izgul-
tam, hogy egy hang sem jött ki a torkomon. Ezért mindig a rendező és
a szerkesztő szerepét vállaltam. Amikor Petőfit tanultuk, a tanárnő *A
helység kalapácsát* bízta ránk. Az egész osztály összeveszett, mert min-
denki vagy Fejenagyot, vagy Szemérmes Erzsókot akarta játszani.
Úgyhogy végül Petőfi szerelmi és forradalmi költészetéből sikerült
darabot csinálni. De már akkor megjegyeztem magamnak *A helység
kalapácsát*. Gyerekként imádtam Petőfit, mert értettem. Egyszerűnek
és könnyűnek találtam, ezért élmény volt a költészete.

Ahogy nagyobb lettem, elmúlt a beteges lámpaláz, kiderült, hogy
tudok szavalni. Majd az is kiderült, hogy a színpad mégis nekem való.
Ekkoriban már sok mindenben túl voltam, és untam Petőfit. Az érde-
kelt inkább, amit nem értettem, és azok, akiket nem értettem: a nyu-
gatosok és Ady. Aztán újra találkoztunk, Petőfi meg én. Felnőttként,
véletlenül „találtak el” a versei, és rájöttem, hogy nem is olyan egyszerű-
ek, és minden sora, minden szava briliáns. Éppen azért, mert annyira
egyszerűnek, könnyednek látszik, miközben elképesztően mély dol-
gokról beszél. És a humora...! Olykor hangosan nevettek, ha olvasom.

Ahogy újra elért Petőfi, meg is kaptam a szerepet *A helység kalapá-
csában*. Ez egy igazi vásári komédia. Márta vagyok, a lágy szívű Kántor
felesége, aki csak otthon feleszik, de be nem tenné a lábát Szemérme-

tes Erzsók kocsmabirodalmába. De mikor megtudom, hogy az uram
beleszeretett Erzsókba, ellátom a baját. Csak az övét. Mert női szoli-
daritás is van ám a világon! Erzsók tudja a legjobb libasült recepteket,
úgyhogy vele nem veszhetek össze végleg! Ez egy hétköznapi történet,
amely minden magyar faluban bármikor megtörténhet.

Petőfi elbűvölően mulatságos: a szöveg lehengerlő és mégis emel-
kedett. Olyan ez, mint a verbunkos sánta verziója. Csak vigyázni kell
a szokásos Petőfi-látszatra! Hiszen, ha *A helység kalapácsát* játszunk,
egyetlen hajszál választ el minket a rossz ripacsságtól. Kényes egyen-
súly ez. Kötéltánc. De nem szabad ettől megijedni. Mert a tudatos, jó
ripacsság az élesztő egy ilyen komédiában.

Rácz Józseffel az interjút készítette, Blaskó Péter és Nagy Mari gondolatait legyezte: SIPOS SZILVIA | próbafotók: Eöri Szabó Zsolt

MITEM • 2015. ÁPRILIS 14–28.

Théâtre Vidy, Lausanne, Svájc

Michel Deutsch – Matthias Langhoff: **„Cinéma Apollo”**

Rendező: MATTHIAS LANGHOFF

Teatro de La Abadía, Madrid, Spanyolország

Olivier Py: **Úton az örömhöz**

Rendező: OLIVIER PY

Compagnie La Piccola Familia, Franciaország

Marivaux: **Arlequin**

Rendező: THOMAS JOLLY

Debreceni Csokonai Nemzeti Színház, Magyarország

Valère Novarina: **Ímígyen szóla Louis de Funès**

Rendező: VALÈRE NOVARINA

Thalia Theater, Hamburg, Németország

Dosztojevszkij: **Karamazov testvérek**

Rendező: LUK PERCEVAL

Maska Teatr, Rzeszów, Lengyelország

Tadeusz Różewicz: **Fehér házasság**

Rendező: OLEG ŽIUGZDA

Burgtheater, Bécs, Ausztria

A. P. Csehov: **Sirály**

Rendező: JAN BOSSE

Nemzeti Színház, Szkopje, Macedónia

Jordan Plevnes: **Az örök ház**

„DAKH” Kortárs Művészeti Központ, Kijev, Ukrajna

Vlad Troickij: **Kutyaház**

Rendező: VLAD TROICKIJ

Piccolo Teatro, Milánó, Olaszország

Eduardo de Filippo: **Belső hangok**

Rendező: TONI SERVILLO

Odin Teatret, Holstebro, Dánia

The Chronic Life

Rendező: EUGENIO BARBA

Debreceni Csokonai Nemzeti Színház, Magyarország

Valère Novarina: **Képzeletbeli operett**

Rendező: VALÈRE NOVARINA

Franciaország

Matei Vişniec: **Hangok a sötétben**

Rendező: ÉRIC DÉNIAUD

„Sud Costa Occidentale”, Palermo, Olaszország

Emma Dante: **Verso Medea**

Rendező: EMMA DANTE

Művész Színház Iskolastúdió, Moszkva, Oroszország

Faulkner: **Csend**

Rendező: VIKTOR RIZSAKOV

Alekszandrinszkij Színház, Szentpétervár, Oroszország

A jövő emlékei

Rendező: VALERIJ FOKIN

* A műsorváltoztatás jogát fenntartjuk

Karamazov testvérek (rendező: Luk Perceval) | fotó: Armin Smailovic

Úton az örömhöz (Rendező: Olivier Py)

Vidnyánszky Attila

A második MITEM-ütem

Ha túl vagy a nehezen, akkor jön a neheze. Így van ez az élet megannyi területén, és így vagyunk ezzel mi is, a Nemzeti Színházban a MITEM-mel. 2014 tavaszán 13 ország részvételével sikeresen lezajlott az első Madách Nemzetközi Színházi Találkozó. A kérdés most az, milyen lesz a folytatás. Megint a „neheze” előtt állunk.

Magyarország – teátrumainak számát, az eladott jegyeket, nézőszámokat, külföldi sikereket tekintve – színházi nagyhatalom Európában. Erre legyünk büszkéek! Presztízs-kérdés is tehát egy évente megrendezett rangos nemzetközi színházi találkozó léte – itthon. A magyar színházi élet egyébként sokszínű és gazdag kínálatából hosszú ideig hiányzott egy nagyszabású nemzetközi találkozó. Az első MITEM-mel ez megvalósult – orosz, norvég, litván, román, grúz, lett, szerb társulatok mutatkoztak be Budapesten.

Egy fecske azonban nem csinál nyarat, szokás mondani. Ezért döntő fontosságú a második MITEM.

Hiszek abban, hogy a nemzetközi vérkeringésbe bekapcsolt találkozóra szükség van. Szükség van a nyitásra. Ha ugyanis (régí hagyományainkat követve) a magyar közönség (és a szakma) nem láthatja rendszeresen, mit történik Európa színpadain, akkor mesterségesen beszűkítjük azt az egyébként tág horizontot, amelyre amúgy olyan sokan és sokszor hivatkoznak. Ne a távolba mutogassunk, hanem adjuk meg a módját: meghívjuk Budapestre azokat a (nevükben is, vagy státusukat tekintve) nemzeti színházakat, meghatározó társulatokat, amelyekről úgy gondoljuk, hogy jelentős művészeti tettekkel – előadásokkal – fejezik ki véleményüket, álláspontjukat a világról. Lássuk, miként kommunikálnak ők a közönségükkel. Figyeljük meg, miként reagálnak a 21. század kihívásaira külföldi kőszínházak és független társulatok, rendezők és drámaírók.

Gőzerővel folyik a 2015 áprilisára tervezett második MITEM szervezése. Ennek középpontjában a francia színház áll (tavaly Oroszország volt a díszvendég). Olyan nevek fémjelzik a programot, mint az Avignoni Fesztivál igazgatója, Olivier Py, a fiatal rendező Thomas Jolly, a drámaíró-rendező Valère Novarina, a 20. század második felének színházát megújító olasz származású Eugenio Barba Dániában működő társulata (Odin Teatret) és a milánói Teatro Piccolo, valamint a friss olasz színházi törekvéseket képviselő Emma Dante. A német nyelvű színház Matthis Langhoff, Luc Perceval és a Burgtheater képviseli. Ismét vendégünk lesz a tradíciókra építő és azokat megújító szentpétervári Alexandrinszkij és a moszkvai Művész Színház. Térségünkben román, lengyel, macedón társulatokat várunk...

A 2014-es MITEM révén Magyarország (egyelőre még csak haloványan, de) már érzékelhetővé vált Európa színházi fesztiváljainak térképén. Ahhoz azonban, hogy messziről is látható legyen ezen a térképen hazánk, 2015-ben (2016-ban és így tovább) egyre gazdagabb programot kell nyújtanunk.

Reméljük, Önök is olyan izgalommal várják az év legnagyobb színházi cseményét, amilyen lelkesedéssel mi készülünk rá.

Képzeltbeli operett
(rendező: Valère Novarina)
| fotó: Máthé András

SZÍNHÁZI VILÁGKÖRÚTON

Rideg Zsófia – kapcsolatoktól, személyes kedvencekről, színházi világhírességekről

„Nekem ritkán mondanak nemet” – és szerényen elmosolyodik Rideg Zsófia. És úgy tűnik, tényleg. A Madách Nemzetközi Színházi Találkozó (MITEM) főszerzője olyan világhírességeket hívott Budapestre, mint Olivier Py és Valère Novarina, Matthias Langhoff és Emma Dante. Sőt egy olasz filmcsillag is érkezik: az Oscar-díjas A nagy szépség főszereplője, Toni Servillo. A Nemzeti Színház dramaturgjával ezúttal a fesztiválszervezés dramaturgiájáról beszélgettünk.

Nemrég pattant le a biciklijéről, és az irodájában már a *Johanna a máglyán* premierajándéka, a kellékesektől kapott Szent Johanna bábu is „felügyeli” a polcra árgus tekintettel Rideg Zsófia e-mailjeit. Mert azok aztán özönlenek fesztiválszervezés idején. A Nemzeti Színház dramaturgjának és a fesztivál főszerzőjének kiterjedt franciaországi kapcsolatai jól jönnek a második MITEM előtt, amelynek Franciaország lesz a díszvendége. Rideg Zsófia egyetemistaként Párizsban színháztudományi tanulmányokat folytatott, a neves Ariane Mnouchkine társulatának munkáját közelről figyelhette, évekkel ezelőtt pedig a kortárs francia színház egyik legnagyobb alakjával hozta össze a sors: Valère Novarinával. De erről majd még később.

– Az első MITEM-et több mint tízéves közös gondolkodás, tervezés előzte meg Király Nina és Kozma András dramaturgokkal, valamint Vidnyánszky Attilával – avat be Rideg Zsófia az először 2014 tavaszán megrendezett találkozóra „múltjába”. Ekkorra adódott a tervek és az eltkélttség mellé kellő mértékű támogatás is. Akkor Oroszor-

szág volt a díszvendég és még tucatnyi országból érkeztek társulatok a Nemzeti Színházba Norvégiától Grúziáig.

A koncepció nem változott az első fesztivál óta: a cél a legizgalmasabb kortárs művészek személyes univerzumának, egyedi színházi nyelveknek a bemutatása. A szervezők azt szeretnék, ha a MITEM lehetőség lenne az alkotói párbeszédre, és valóban színházi találkozóhelyként működne Nyugat és Kelet között, hiszen Budapest természetadta hídként köti össze a két „égtájat”. 2015 áprilisában összesen 13 ország érkezik a Nemzeti Színház fesztiváljára – Nyugatról és Keletről.

– Itt lesz előadásával a világ egyik legnagyobb és legrangosabb színházi seregszemléjének, az avignoni színházi fesztiválnak az igazgatója Olivier Py – újságolja Rideg Zsófia. A francia fesztiválguru egy ismert spanyol színésznek írt darabot Platón barlang hasonlatából kiindulva, az *Úton az örömhöz* című előadást a madridi Teatro de La Abadía együttese adja majd elő Budapesten. A svájci Théâtre Vidy-Lausanne-

II. MADÁCH NEMZETKÖZI SZÍNHÁZI TALÁLKOZÓ

Verso medéa (rendező: Emma Dante)

Belső hangok (főszereplő és rendező: Toni Servillo)
| fotó: Fabio Esposito

nal érkezik a német Matthias Langhoff (aki ugyanúgy Mejerhold-díjas, mint Vidnyánszky Attila), aki az *Apolló Mozi* című darabot rendezte fiával, Caspar Langhoff-fal és Michel Deutsch neves francia íróval. A kortárs színházi élet egyik fontos európai alkotója Luc Perceval, aki a hamburgi Thalia Színházban rendezett *Karamazov testvéreket* hozza a MITEM-re. Európa egyik meghatározó, nagy tradíciójú teátruma, a bécsi Burgtheater Jan Bosse *Sirály*-rendezésével mutatkozik be a Nemzeti Színházban. A milánói Piccolo Teatro együttese és a filmekből ismert zseniális színész, Toni Servillo pedig Eduardo de Filippo *Belső hangok* című előadásában lép majd fel két estén – sorolja a főszervező a teljesség igénye nélkül a nagyjágyúkat.

– A MITEM programjának felépítése bizonyos értelemben dramaturgiai munka, hogy a sokszínűségből valamilyen átfogó képet, pillanatfelvételt kaphassunk Európa színházi életéről – magyarázza Rideg Zsófia. – A szervezés egyik alapvetése, hogy az érett mesterek – mint például Eugenio Barba és az Odin Teatret, vagy a már említett Langhoff és Perceval, illetve az orosz Valerij Fokin – mellett a fiatal alkotókat is bemutatassuk. Ilyen többek között a francia Thomas Jolly, aki 2014-ben egy tizennyolc órás *VI. Henrik* előadással robbant be az avignoni fesztiválon a színházi köztudatba.

A szervező bevallja, hogy különös kíváncsisággal várja a szicíliai Emma Dante *Verso Medea* című darabját, amelyre Király Nina, az első fesztivál kurátora hívta fel figyelmét.

– Tisztelem a női alkotókat, akik nemcsak meg tudnak maradni ezen a kemény, férfias pályán, hanem társulatokat alapítanak, és je-

lentős előadásokat hoznak létre, másfajta látásmóddal. Emma Dante ezen kevesek egyike, és a MITEM-vendégek között az egyetlen nő.

A színházi világkörút végén térjünk még egyszer vissza a franciákra, és arra a vendégre, akihez Rideg Zsófiát személyes-szakmai kapcsolat fűzi. Valère Novarina drámaíró-rendezőről van szó, aki a fesztivál díszvendége lesz, és akinek két darabja lesz látható a találkozón. Az egyik a *Képzeletbeli operett*. A Novarina által a Csokonai Színházban rendezett produkció 2010-ben hatalmas sikert aratott a párizsi Odéonban, és a debreceniek a MITEM-re felújítják ezt a besorolhatatlan műfajú és hangulatú előadást. A *Képzeletbeli operett* egyik színészenek, Mészáros Tibornak rendezi Novarina az *Ímgyen szóla Louis de Funès* című alkotást, amelynek a fesztiválon lesz az ősbemutatója.

– A mű gyönyörű vallomás a színészetről – mondja Rideg Zsófia, aki a *Képzeletbeli operett* után most a *Funès*-darab műfordításával foglalkozik. – Novarina nem az emberi viszonyokba, hanem a kimondott szóba helyezi a drámát, és abban hisz, akárcsak én, hogy a színész által kimondott szó alakítja a teret. Ő a színház misztikusa, aki rajong a cirkuszért. A színészek nála veszélyes mutatványt végző szóartisták. Mindehhez kubista ihletésű tereket használ. Szokta is emlegetni, hogy amit megcsináltak a festészetben Picassóék (vagy akár a bizánci festészet), az a színházban még nem történt meg, vagyis hogy mintegy a méhek szemével a világot magunk előtt egy prizmaiban szétbontó lássuk, és az élő pillanatban alkossuk újjá.

SIPOS SZILVIA

Gerő András

Az a benyomásom, hogy ez az előadás nem fogja közömbösen hagyni a nézőket. Az oltári baromságtól a rendezői zsenialitás iránti lelkesedésig minden reakció elképzelhető.

Posztmodern Gorkij

Gorkij természetesen nem posztmodern. Nem is lehet az, hiszen amikor meghalt (1936), ez a megközelítés még nem is létezett. S mégis: ha valaki megnézi a Nemzeti Színház Viktor Rizsakov rendezésében bemutatott *Éjjeli menedékhely* előadását, akkor az az érzése támad, hogy egy posztmodern interpretációt lát.

Tehát nem Gorkij a posztmodern, hanem a mű színrevitele az. Mitől tartom ezt az előadást posztmodernnek?

Először is eltűnik a történet. A darabnak egyáltalán nincs történeti vonulata, a rendező a sztorit dekonstruálja. Ez többek között úgy jelenik meg, hogy az összetartozó párbeszéddek széttörnek – a szereplők nem egymáshoz beszélnek, hanem adott esetben a közönséghez.

Másodszor eltűnnek a karakterek. Az éjjeli menedékhelyen összegyűlt emberek különbözőségei nagyjából-egészében felszívódnak; megkülönböztethetetlen, hogy ki a báró, ki a tolvaj, ki a lakatos, ki a lepényárus nő, ki a sapkakészítő, ki a csizmadia, ki a színész és egyáltalán az, hogy ki, kicsoda. A karakterek egyműsítését szolgálja, hogy mindenki ugyanabban a fehér ruhában van.

Harmadszor eltűnik a mű címe alapján feltételezhető helyszín, az éjjeli menedékhely. Lejtős, havas felületet idéző üres színpadon játszódik a darab. A fehér hó képzetét keltő vizuális benyomás a letisztultságot sugallja – nincs köze a nyomorúsághoz, csak az ürességhez.

A dekonstruált történet, a dekonstruált karakterek, a dekonstruált helyszín mind arról szól, hogy figyelmünket ne vonja el az, ami lényegtelen, hanem csakis arra fókuszáljunk, ami a rendező szerint Gorkij darabjából a lényeges.

Mi tehát a lényeges? Ebben a fehér, történetmentes, karaktermentesített világban vizuálisan két lényeges pont tűnik fel. A rendező ezt úgy jelzi, hogy mindkét esetben a fekete színt alkalmazza. A fehér ruhás élő embereknek egy-egy fekete bábu a párjuk, amelyeket időnként magukhoz ölelnek, időnként letesznek. Értelmezésemben ez nem azt jelenti, amit a rendező verbálisan állít. Ő ugyanis azt mondja: a bábuk jelenléte arról szól, hogy az egész életünk egy babaszínház, és a bábok azt jelzik, hogy egyszerre élünk egy képzelt és létező világban.

Számomra a fehér szereplőkhöz társuló fekete bábuk azt a benyomást sugallják, hogy az ember kétarcú lény, s mindannyiunkhoz hozzátartozik lényünk világos és sötét oldala. A fekete bábuk szerves jelenléte többféle értelmezésre ad lehetőséget. Még az is elképzelhető, hogy mindez arról szól: egyszerre vagyunk cselekvőképesekek és tehetetlenek.

A rendezés másik hangsúlyos vizuális eleme az a szereplő, aki ugyancsak fekete ruhában tűnik fel a nagy fehérségben, s ez nem más, mint Luka, a vándor. Ő az, aki ebben a kietlen és üres világban különféle történeteivel arra próbálja a többiekkel ráébreszteni, hogy az ember mindennek a kulcsa, s az ember megérdemli a tiszteletet, még úgy is, ha tudjuk, hogy az ember képes a leggonoszabb dolgok véghezvitelére is. Luka, a vándor megpróbálja humanizálni a nem humanizált, azaz dehumanizált világot. Sikere nem teljes, hanem nagyon is viszonylagos, hiszen amikor a darab végén valaki meghal, akkor van, aki bosszankodik, hogy ez a halál sajnálatos módon megszakította az eddigi közös éneklést. Azaz: az ember élete továbbra sem ér sokat.

Posztmodern jellegű az előadás befejezése is. Látszólag vége az előadásnak, a közönség tapsol, majd valaki a színpadról azt mondja, hogy van egy kis ráadás is, s a szereplők összeállnak, és hosszan, repetitív módon egy megjegyezhetetlen dallamra egy értelmes szót énekelnek oroszul. Nap, Nap, Nap – dalolják. A fényt, a meleget éneklük meg.

Nagy kérdés, hogy a közönség miként fogadja egy klasszikusnak számító darab posztmodernnek tekinthető feldolgozását. Tartani lehet attól, hogy a nem politikai értelemben konzervatívabb közízlés nemigen fog tudni mit kezdeni ezzel, s a darab egyfajta elutasító értetlenséggel találkozik. De az is lehet, hogy lelkesedést vált ki éppen azért, mert jószerivel minden megszokott dimenzió dekonstruálódik.

Az a benyomásom, hogy ez az előadás nem fogja közömbösen hagyni a nézőket. Az oltári baromságtól a rendezői zsenialitás iránti lelkesedésig minden reakció elképzelhető.

Külön szólnék az egyik leginkább állami díjakkal és elismerésekkel jutalmazott, a Luka alakját megformáló színésznőről, Töröcsik Mariról. Neki kulcsszerepe van a darabban, s ez a kiemelt szerep nemcsak a dramaturgiából adódik, hanem abból, hogy jószerivel ebben a karaktermentesített világban ő az egyetlen karakter.

Megítélésem szerint szerencsés választás volt rábízni ezt a szerepet. Erős színészegyéniségről van szó, amiből persze az következik, hogy ő a színpadon nem Luka, hanem Töröcsik Mari. Normális esetben azt várnám el tőle, hogy Töröcsik Mariként lényegüljön át Lukává. Ebben a rendezői felfogásban – ahol tehát nincsenek karakterek – Lukának kell átlényegülni Töröcsik Marivá. Ez sikerül is.

A rendező a színész hagyományos színházi felfogását is dekonstruálja.

Horkay Hörcher Ferenc

Rizsakov újra szeretné alkotni Gorkij-képünket.
Azt a merész elhatározást hozta, hogy nem (...) az anyagi értelemben vett megpróbáltatások teszik leginkább kiszolgáltatottá az embert, hanem a szellemi-lelki szegénység.

Termékeny kudarc

Az *Éjjeli menedékhely* nagyon orosz darab. Nem lehet egyfelől Dosztojevszkij tragikus létszemlélete, másrészt Csehov kétségbeejtő lírája nélkül elképzelni. És főleg a szegénység, a csontig hatoló társadalmi kizártság tapasztalata nélkül. Gorkij olyan látéleletet nyújt a darabban kora orosz társadalmának elesettjeiről, amelyet nem lehet valamifajta szent borzadás nélkül végignézni.

Tanulságos kudarc a Nemzeti Színház új *Éjjeli menedékhely* előadása, Viktor Rizsakov rendezésében. E kezdőmondat állításából először azt kell megmagyaráznom, mért nevezem kudarcnak a produkciót, aztán pedig arra kell kitérnem, hogy miként lehet tanulságos ez a kudarc.

Rizsakov újra szeretné alkotni Gorkij-képünket. Azt a merész elhatározást hozta, hogy nem a testi, fizikai szegénységre fogja építeni az előadást, hanem inkább valamifajta lelki szegénységre. Nem az anyagi értelemben vett megpróbáltatások teszik leginkább kiszolgáltatottá az embert – sugallja –, hanem a szellemi-lelki szegénység. (Ami érdekes, de persze nem vitathatatlan továbbgondolása a bibliai lelki szegénység motívumának.)

Feltehetőleg a mi korunk sajátos lelki szegénysége fejeződik ki az egy bohóckaptafára sminkelt színészek megjelenésében: e beavatkozás révén az egyéniség eltűnik, a kiüresített egyén beleolvad társas környezetébe. És ugyanezt a rossz értelemben vett lelki szegénységet kellene láthatóvá tenniük az ember nagyságú báboknak is, amelyek emblemikus módon határozzák meg az előadás színpadképét. Arcatlan, jellegtelen, dróton rángatott bábok vagyunk, akiket kívülről irányítanak, mert már elvesztettük önálló egyéniségünket – sugják a fülünkbe. Ezt sugallja a színészek egymástól elkülönülő harca, tánca, játéka hatalmas bábtársukkal. A sminkfehér színészarc teljesen beleolvad báb-tükrökébe. A színészek vergődése a semlegesnek meg hagyott, lejtős térben az alakatlan masszává változott emberi közösséget jeleníti meg.

Az alkotói ötlet tehát így – vagy más módon, metaforikusan vagy metonimikusan – értelmezhető.

De másképp is magyarázható a rendezői logika. Ha a színész nem tud hagyományos realista ábrázolást nyújtani, akkor el kell emelkedni a valóságot imitáló színházeszménytől, s inkább egy „absztrakt” lélek-dramaturgiára kell támaszkodni. A Sztanyiszlavszkij módszeréhez kötődő orosz rendező a felszínes történetmesélés helyett a lelki-szellemi leépülés folyamatára összpontosít, színészeitől azt követelve, hogy

maguk alakítsák ki (a szó szoros értelmében küzdjék ki) az általuk formált szerep meghatározó karakterjegyeit. Ám mivel a tömeg egységes egészként működik a színpadon, a színészeknek nincs igazi mozgásterük tényleges karakteralakításra.

A Rizsakov által választott színházi nyelv ugyanis a darab szövegvégét olyan partitúrának nézi, amelyet nem „eljátszani” kell, hanem az mintegy függetlenedjen a színészi cselekedettől, a kettő: szöveg és cselekvés, egymástól elkülönülten fusson. Az eredmény lehangoló: a színészek fennhangon elhadarják az előadás szövegét, miközben lényegében drámai értelemben semmi nem történik a színpadon. Például a szerelmespár szenvedése hiteltelen, mert a rendező nem engedi életre kelni a bábukat, így papírmásé figurák történetévé silányul a darab cselekménye. És ezen a helyzeten mit sem segít Trill Zsolt kiabálása, Tompos Kátya szokásos színpadi eszközrendszere. Nem kapunk végigvitt, hiteles jellemformálást.

És e tekintetben Törőcsik Mari se jár jobban. Luka alakjában tényleg meglepő, egy ideig azt remélhetjük, fellépése felpezsdíti majd az előadást. Ám a dramaturgia őt is megfosztja hitelességétől. Törőcsiknek olyan közhelyeket kell elpuffogatnia cselekvésmentes színpadi jelenléte során, amelyek alig emészthetővé teszik nemcsak a mű egészét, hanem az ő saját szerepét is. Nem mintha nem lenne jellemző a ma Magyarországon ez a fajta – a felszínes csevegést, fecsegést ellensúlyozni kívánó – közhelyfilozofálás, olykor miszticizmusba hajló konyhai falvédő szöveg. De Gorkij nem így írta meg a dráma szövegét, s egy ilyen mélységű beavatkozás már kétséggé teszi, hogy vajon a dramaturg, Kozma András bátor beavatkozása (a darab szabad újrafordítása) révén nem sérül-e végzetesen az alkotói intenció.

Végül hadd térjek rá második kérdésemre, hogy szerintem mért tanulságos egy ilyen kudarc. Azért, mert egy új társulat esetében szükségesek a visszacsatolások. Vidnyánszky láthatólag elkötelezte magát egy olyan művészszínház-eszmény mellett, amely akár a nézők megütközését is vállalva próbálja saját formanyelvét érvényesíteni. Ám elfeledkezni látszik róla, hogy a nagy szavakat és elementáris élményeket hitelesen nyújtani tudó színmű és színművész ritka, mint a fehér holló. A pátosz pedig könnyen unalmassá vagy patetikussá válik. Rádásul egy nemzeti színház nem köteleződhethet el egyértelműen egyfajta játéktílus, drámapoétika, színházeszmény mellett, anélkül hogy ne válna egy stílus-eszmény skolasztikus hirdetőjévé.

William Nicholson

ÁRNYORSZÁC

A Narnia könyvek írójának
különös élete

ÁRNYORSZÁG

Két világ – két különleges ember és művész találkozása, szerelme és tragédiája

C. S. Lewis cambridge-i professzor, gyermekmesék, fantasztikus regények, irodalomtörténeti és teológiai munkák világhírű szerzője megőrzött agglegény volt, A Gyűrűk Ura szerzőjének, Tolkiennek a baráti köréhez tartozott. Joy Davidman zsidó származású amerikai költő, kommunista volt és elvált asszony. E két rendkívüli és különös ember találkozását, egymásra találását, tragikus szerelmét mutatja be a dráma, amelyből nagysikerű, díjnyertes film is készült Richard Attenborough rendezésében, Anthony Hopkins és Debra Winger főszereplésével.

A darab hiteles története szerint Lewis élete főművén dolgozik – melynek címe „Az öröm vonzásában” (Surprised by Joy) –, amikor megismerkedik egy nővel, akit történetesen Joy-nak hívnak. A férfi számára a gyerekkorában elveszített édesanya után Joy az első nő, aki érzelmeket kelt benne. Lewis konzervatív és merev figura, miközben írásaiban maró gúnnyal tárgyalja a hipokrita, konzervatív és merev oktatói kart, baráti társaságát és ezeken keresztül az angol társadalmat. A professzor előadásokat tart a fájdalomról, azt kutatva, vajon Isten kegyetlenségéből mér-e annyi szenvedést az emberre. Gondosan felépített védelmi rendszerét, melyet Lewis életfilozófiának nevez, szétlúzza a konvenciókra és etiketre fittyet hányó Joy őszinte kíváncsisága és kíméletlen szókimondása.

A gyermekmeséket író Lewis-nak nincs gyereke, egyesek szerint „gyereket közelről még nem is látott”, ugyanakkor nem felejtette el, hogy egykor ő is volt gyerek. Joy magával hozza kisfiát, Duncant. A gyerek azt a padláson porosodó szekrényt keresi, ahonnan a gyermekkor csodálatos mesefigurái előbukkannak és életre kelnek Lewis könyveiben. Édesanyja pedig azt a férfit keresi, aki választ tud adni a szenvedésre. Mindketten csalódnak. A boldogságot máshogy értelmezi a valóság, mint ahogy az álmainkban él.

Megváltozhat-e az ember az ötödik x után? Hogyan? Ha feladja az elveit? Vagy most talál rájuk igazán? Megértő otthon rejt a szekrény sötétje? Vagy valami szörnyűséges bukkan elő onnan? E kései szerelem tragikus fordulatot vesz. Nem az irigyen gúnyolódó külvilág szakítja szét a különös pár furcsa kapcsolatát, hanem a nő halálos betegsége tesz pontot a történet végére. De vége van-e valóban? Vagy ez a fájdalom záloga egy valamikori boldogságnak?

Rátóti Zoltán és Tóth Augustza

William Nicholson Árnyország című drámájának szereplői valóságos személyek. Érzelmeket, gondolataikat, tépelődéseiket, kétségeiket színészek keltik életre. Érdekesen csavarodik a végkifejlet felé e két különös ember kapcsolata. Közben számos helyzetet kell megélniük, a barátságtól a bizalmon át a megértésig. Két szellemes, érzelmes ember szarkazmussal, humorral átszótt, könnyeinken átragyogó tanúságtételle őszinteségről, szerelemről, hűségről...

William Nicholson

Árnyország

Lewis – RÁTÓTI ZOLTÁN I Joy – TÓTH AUGUSZTA I Warnie – HUNYADKÜRTI GYÖRGY I Riley – NYÁRI OSZKÁR I Harrington – ZALÁNYI GYULA I Douglas, Joy fia – LINDNER MÁRTON

Díszlet, jelmez: Kiss Borbála // Világításterv: Memlaur Imre

Rendező: Dér András

mikor? hol?

január 30., 31. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

A kaposvári Csiky Gergely Színház és a Nemzeti Színház közös produkciója

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

„Ahol mi lakunk, ott a sötétben minden világos.”
Lőrincz Csaba emlékére

ZOLTÁN ÚJRATEMETVE

A kettézárt falu valósága
és egy koporsó „tragigroteszk” útja

Örökre menyasszony és vőlegény maradtak, akiket a történelem által meghúzott határ választott el egymástól, és még halálukban sem nyugodhatnak egymás mellett, egy temetőben. Egy koporsó „tragigroteszk” útja az ukrán-szlovák határon, nem sokkal a szovjet birodalom összeomlása után...

Romeo és Júlia a vasfüggöny két oldalán: egy beteljesületlen, tragikus szerelem groteszk története a Szovjetunió nyugati határán a II. világháború végén és a birodalom fennállásának utolsó nagy telén; majd felbomlása után, amikor a Kelet vasfüggönyéből a Nyugat aranyfüggönye lesz.

A Szovjetunió nyugati vasfüggönyének tövében járunk: a szovjet-csehszlovák, majd ugyanitt, de már ukrán-szlovák határon, a világhírre jutott kettézárt falu színpadi országhatárán. Szereplők: a rokonság az ikerfaluból, a távol-északi főlzabadt fogolytáborból és Amerikából, valamint szovjet határőrök és hivatalosságok...

Az elhunyt szovjet állampolgárságú magyart, Zoltán Zoltánovics Zoltán kiváló borjúgondozót végakarátának megfelelően családja a határ túloldalán, a Csehszlovákiában lévő temetőben, néhai menyasszo-

nya, Kapusi Júlia mellé szeretné eltemetni, aki abba pusztult bele, hogy vőlegényét a Gulagra vitték. A temetési menet számára nem nyílik meg sem a vasfüggöny, sem a hivatalos határátkelő. A halottat a határvédelmi szervek letartóztatják(!), és a helyőrség udvarán temetik el. A rendszerváltáskor innen hantolja ki a család, hogy menyasszonya mellett újratesse, ami ezúttal sem sikerül... Hogy hogyan nem és miért nem, azt mutatja meg a fekete humorban bővelkedő groteszk játék.

A darab szerzője, Zelei Miklós 1994 óta kutatja Kisszelmenc és Nagyszelmenc történetét (amit meg is írt *A kettézárt falu* című kötetben). Az ikerfalu a magyar királyság szerves része volt 1920-ig, ekkor Csehszlovákiához került. Az első bécsi döntés után újra Magyarországhoz tartozott. A második világháborút követően, amikor a Szovjetunió nyugatra tolta határait s bekebelezte Kárpátalját, az ikerfalu kisszelmenci része a Szovjetunióhoz, Nagyszelmenc újra Csehszlovákiához jutott, a határt pedig a falu főutcáján húzták meg. A szerzőnek is jelentős szerepe volt abban, hogy a kettézárt falu ügye nemzetközi visszhangot kapott, és Szelmenec főutcáján végül elbontották a még a rendszerváltás után is álló vasfüggönyt, és 2005. december 23-án megnyitották a határátkelőt.

A Zoltán újratesmetve című tragigroteszkben Zelei Miklós az idestova húsz éve folyó különös határkutatás tapasztalatait összegzi. Egzisztencializmusa – „Azért vagyunk a világon, hogy otthon is idegenben legyünk benne.” – a humanizmust ébreszti föl bennünk. Ennek köszönhetően a darab a sajátosan magyar problémát az emberi egyetemeség világába emeli.

Az előadás különlegessége és egyben hitelének záloga, hogy a beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház előadásában látható a Nemzetiben. A társulat tagjai a darabbeli határhelyzetet mindennapjaik részeként élik meg.

Zelei Miklós

Zoltán újratesmetve

Játsszák: Krémer Sándor, Rácz József, Tarpai Viktória, Szabó Imre, Béres Ildikó, Kacsur András, Vass Magdolna, Ferenci Attila, Gál Natália, Kacsur Andrea, Varga József, Tóth László, Orosz Melinda, Ivaskovics Viktor, Domareckájá Júlia, Sötér István, Orosz Ibolya

Rendező: Vidnyánszky Attila

A Nemzeti Színház, a beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház és a Zsámbéki Színházi Bázis közös produkciója

mikor? hol?

január 14., február 1. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

A SZKALLA LÁNYOK

Örkény István Macskajátéka két hangra

Míg a *Macskajáték*-rendezések általában a két, idős korba ért Szkalla lány egy életen át szeretve perlekedő jelleműtközését élezi ki a hűvös, decens (hosszú ideje tolókcocsiba kényszerült, alig mozgásképes) Giza és a formáságokra fütyülő, fékezhetetlenül eleven Erzs (Orbánne) között, a jelen feldolgozás a különbségek mellett is inkább azt láttatja, hogy ők ketten: testvérek. Egymás életének, sorsának tanúi, s alighanem mindhalálig legfontosabb résztvevői. Akik végül egy régi-régi, eltűnt – 1918-ban vagy 1919-ben exponált – fényképre emlékezve sokadszor is mást gondolnak, mert „biztos csak az, hogy bennünket ábrázol, Szolnok megye szépeit, a Szkalla lányokat, habos tüllruhában, szélfütt hajjal, nevetve, integetve, egy domboldalról lefutva. De hogy ki él, mi elé futottunk, kinek vagy minek örültünk, az most már örök talány marad”.

Kevéske díszletben kell az egymásra lehetőleg nem pillantó – a cselekményidőben egymástól már nyolcszáz kilométeres távolságra élő – két Szkalla lány megformálójának, Béres Ilonának és Tordai Terinek felszítania az állandó konfliktusok levelekbe, táviratokba, telefonbeszélgetésekbe sűrített „egyetlen mondatát”. Mert a darab az írói instrukció szerint „nem tűr semmiféle lelassulást, megállást vagy színváltozást, hiszen elejétől végéig nem más, mint zaklatott lelki hősnőjének, Orbánnénak egyre zaklatottabb és feszültebb vitája önmagával, a nővérel, az egész világgal”.

Tordai el sem mozdulhatott karszékéből, Béresnek talpalatnyi helyen kellett kilométereket bejárnia minimális körözéssel. E korlátozások szinte mind a dialógusra csupaszított *Macskajáték* javát szolgálták, a tézis és antitézis módra élő testvérek potenciális, csakis a mindent felülíró szeretet jegyében lehetséges szintézisére koncentráva.

Béres Ilona mahagóni színű frizurájával, késő nyári, őszi melegséget árasztó barna kosztümjével, Tordai Teri ezüstös hajjal, lila–ezüst,

téli sugallatú kompléval biztosította a hiteles külsőt, feltöltve (főleg az előadás első kétharmadában) a benső, szuverén emberség szuggesztív iskolajátékával. Béres állandó öniróniával csitított Erzs-dinamikája Tordai pedánsan megélénkített Giza-passzivitásában lelt párjára.

A garmisch-partenkircheni, fia teremtetten monoton, fagyott jólétből Giza szavai szív és szándék ellenére mechanikusabban, didaktikusabban érkeztek a máskor tapasztaltnál. E két tanulságos elmozdulás mellett egyéb síkváltások is biztosították, hogy a túlzásokat kerülően mobil Béres és szoborszerűségben is sok apró gesztust bevető Tordai a *Macskajáték* részben új interpretációjával ajándékozza meg a közönséget... A két művész, a két hang, a két beszédmód, a két tartalmas humorforrás...

részletek TARJÁN TAMÁS írásából

A Szkalla lányok

Örkény István: *Macskajáték* c. műve alapján

Erzs – BÉRES ILONA ■ Giza – TORDAI TERI

Látvány: Ondrascsek Péter // Jelmez: Jánoskúti Márta

Színpadra alkalmazta: Berényi Gábor

mikor? hol?

január 15., 25. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

A Manna Produkció előadása

Kubik Anna és Szalma Tamás próbán | fotó: Máthé András

Ratkó József

Segítsd a királyt!

nemzeti dráma

István – SZALMA TAMÁS ■ Gizella – KUBIK ANNA ■ Csete – BAKOTA ÁRPÁD ■ Zerénd – PAPP ISTVÁN ■ Vászoly – GARAY-NAGY TAMÁS ■ Décse – KARDOS M. RÓBERT ■ Óbéli öreg – BICSKEI ISTVÁN ■ Pető fia – FEHÉRVÁRI PÉTER ■ Sebő – OLASZ SZABÓ SOMA ■ Főpap – SZÉLYES IMRE

Díszlet, jelmez: Gyarmathy Ágnes // Zene: Kobzos Kiss Tamás

Rendező: Csikos Sándor

mikor? hol?

január 30. – 19 óra • Nagyszínpad

A debreceni Csokonai Nemzeti Színház és a Nemzeti Színház közös produkciója

SEGÍTSD A KIRÁLYT!

Ezer év – történelmünk távoli és jelenünkben mutatkozó problémái egy drámában

Meghalt Imre herceg, a trón várományosa, egy vadkan felöklelte. Az öregedő István királyt az egyéni tragédián túl a nemzete jövője iránti felelősség és az aggodalom is nyomasztja. Két korszak határán vagyunk – le kellett számolni a kalandozásokkal, de még itt lüktet a múlt: „embernek ének őrzi az időt”, de fennmaradásunk érdekében, nagy áldozatok árán be kell tagozódnunk a keresztény Európába. A trónörökös halála azonban kérdésessé teszi a jövőt.

Az istváni, történelmi dilemma ez: merre menjünk, hová álljunk? A visszahúzókhöz vagy a haladókhoz? Hogyan lehet megőrizni a múltat, cselekedni a jelenben? A megmaradás esélyét mérlegre téve merre kell indulni? „Egyszerre műveld a három időt, múltat, jelent, jövőt egyszerre láss” – hangzik el a műben.

Sok egyéni érdeket ütköztető, torzalkodásban, hatalmi harcban, ideológiai vitákban éleződő helyzetekben kell döntenie Istvánnak az ország, a haza érdekében. Ilyen kiélezett helyzetekre számos analógiát találunk történelmünk fordulóin: amikor sorskérdésekben kellett döntenie, hiszen nemzeti fennmaradásunk volt a tét.

Ratkó József *Segítsd a királyt!* című verses drámájában a szemlélődés optikáját tágra nyitja: ezer évet fog át. Történelmünk távoli és jelenünkben mutatkozó problémáit tárja fel, a múlt- és a jelenbeli események közötti összefüggéseket keresi.

„Nem a hatalom és az ember viszonyát vizsgálja a mű – írta Ratkó. – Ugyanis a szereplők nem engedelmeskedtek az írói szándéknak. Inkább a megmaradás áráról beszélnek, arról, hogy vajon nem fizettünk-e többet megmaradásunkért, ittmaradásunkért, mint amennyit Európa elvárt tőlünk.”

A darab ősbemutatója 1985-ben Nyíregyházán volt, még abban az évben az Év drámájának választották, szerzője Szép Ernő-díjat kapott.

– Izgalmas a műben annak a furcsa állapotnak, lebegésnek a megragadása kelet és nyugat határán – mondja a Gizellát alakító Kubik Anna. – Izgalmas a folyamatos identitás-keresésünk, a darabból jól látszik, hogy mindig is ezzel voltunk elfoglalva. Ratkó azt írta saját művéről, hogy két dolgot akart vele elkerülni: hogy István életművét leszólja, s hogy bármely utána következett vagy következő uralkodó illetve országvezető azonosíthassa magát Istvánnal. Ne tudja megtenni ezt senki, még véletlenül se. Kemény és mindig aktuális mondatok hangzanak el a műben. Például arról, hogy mindig mások akarják a sorsunkat alakítani, s bár kis nép vagyunk, ezt nem szabad engednünk. A történelmi tudatunk folyamatosan változik, és a valóságról mindig csak annyi tudásunk van, amennyit épp adagolnak. Nincs ma divatja, hogy nemzeti sorskérdésekről szóljon a színház. Azzal, hogy a debreceni Csokonai Színház decemberi premierje után a budapesti Nemzeti Színházban is játszani fogjuk a *Segítsd a királyt!*, végre méltó helyére kerül a mű.

FEKETE ÉG – A FEHÉR FELHŐ

Egy felvonásnyi történelmi haláltánc és Molnár Ferenc meséje

– Azért született meg az előadás első része, a *Fekete ég* című háborús előhang, hogy megmerítkezhessünk a számunkra már ismeretlen háborús korban – mondja Vidnyánszky Attila rendező. – Felvillantjuk a kor jellegzetes alakjait: a császárt, aki „mindent meggondolt és megfontolt”, Tisza István miniszterelnököt, a magyar bakát, az özvegyet, az árvát, a tele orfeumokat, és megidézzük a háborús lelkesedés tébolyát. Fedák Sári és Jászai Mari naplóján keresztül megjelenik a háború végzőében is felelősséggel gondolkozó és cselekvő művész.

Nem a történelem tényeit soroljuk, elevenítjük fel, hanem a kor alakjainak, hangulatainak, ellentmondásainak az esszenciáját, mélységeit kutatjuk. Átéltetővé reméljük tenni az egykor voltat, hogy személyessé váljon a múlt. A *Fekete ég* haláltáncának sötét víziójából jutunk el a második felvonás fehér felhőjére...

A *fehér felhő*: történik 1915-ben. Valahol Galíciában. Magyar huszárok éjszakáznak sorsukra várva. Az elkövetkező ellenséges támadás a legsötétebb forgatókönyv szerint zajlik. Otthon asszonyaik virrasztanak nagy gonddal megírt leveleik fölött, melyek közül néhány még életben talál egy-egy katonát. A többi asszony már csak a férj halálhírét kapja válaszul, aki a lövészárkok mocskában, idegen földön, lerongyolódva, ki tudja miféle hatalmakért harcolva pusztult el. A gyerekek elindulnak felfelé, a falu határában lévő hegyre, ahol – így képzelik – apjuk, a mindenkor közlegény, tizedes, hadnagy vár rájuk... a fehér felhőn.

– A háborús iszonyat elől nincs menekvés, mindenki érintett – mondja a rendező, és hozzáteszi: – Molnár sem tud „megoldást”, csak annak az elemi emberi vágnak adott kifejezést, amit saját korának emberei úgy óhajtottak: az illúziót, a valóságtól való elrugaszkodást. Molnár egy fehér felhőig rugaszkodik el. Az égig. Gyönyörű és tiszta mese ez, amelynek végén megtörténik a csoda. És a mese, a csoda – hitem szerint – gyógyít.

Vidnyánszky szerint Molnár a mesébe menekül, hogy megtörténhessen a csoda. Azért ígér illúziót, mert neki sincs más eszköze, amit az iszonyattal szembeállíthatna. Azokért emel szót, akik a legkiszolgáltatottabbak: a gyerekekért, akik árván maradtak, az asszonyokért, akik özvegyen tengődtek árváikkal, és a bakákért, akik elpusztultak, azt sem tudva, miért is kellett életüket feláldozniuk. Molnár – hangsúlyozza a rendező – minden mondatával politizál: mert minden sora, gondolata pacifista. Molnár azzal zárja *A fehér felhőt*, hogy a még életben lévő bakák ott gubbasztanak a lövészárkokban. Csendesen dalolnak. Várják az újabb rohamot. Félnak és remélnek.

Fekete ég – háborús előhang

Molnár Ferenc: **A fehér felhő**
mirákulum egy részben

BÉRES ILONA m. v. ■ NAGY-KÁLÓZY ESZTER ■ SÖPTEI ANDREA ■ MÉCS KÁROLY m. v. ■ RUBOLD ÖDÖN m. v. ■ OLT TAMÁS ■ BEREZC ISTVÁN

Közreműködnek: a Színház – és Filmművészeti Egyetem V. éves színész hallgatói: Brassai Tóth János, Janka Barnabás, Zoltán Áron | a Kaposvári Egyetem Színházi Intézetének III. éves hallgatói: Ács Eszter, Barta Ágnes, Berettyán Sándor, Berettyán Nándor, Bordás Roland, Fülöp Tamás, Katona Kinga, Krausz Gergő, Kráncz Richárd, Kovács András, Mikecz Estilla, Nagy Johanna, Stefánszky István, Vas Judit Gigi | Gyerekszereplők: Miskey Roland, Hovanyecz Petra, Csonka Benedek, valamint a Budapesti Énekes Iskola tanulói.

Díszlet- és jelmez: Oleksandr Bilozub

Rendező: Vidnyánszky Attila

mikor? hol?

2014. december 2., 9. – 19 óra • Nagyszínpad

Molnár Ferenc örököseinek engedélyét a Hofra Kft. közvetítette.
www.hofra.hu

Középeurópai Hobo Blues

Önök ezúttal is egy komplett műsort hallhatnak majd, melynek csak egy részét teszik ki az azonos című, első Hobo Blues Band lemez számai. Ennyi év elteltével is keserű érzésekkel nézek vissza az album készítésére és megjelenésére, ám a fogadtatására szerencsére nem.

1978 után két év alatt, lemezek nélkül is óriásira növekedett ismertségünk, és a pár hónappal korábban megjelent egyetlen kislemezünk, a *Rolling Stones blues / 3.20-as blues* üzleti sikere tette lehetővé a felvételt.

Megalázó „tárgyalások” előzték meg a stúdiómunkát, melyek vereségekkel és kínos kompromisszumokkal kezdődtek. Az albumon csak a koncerteken már bejátszott dalok szerepelnek. Ám van pár olyan, melyeket annak idején nem engedtek.

Ezek sora az *Elszállt egy hajó a szélben* KEX-számmal kezdődött, melynek refrénjében elhangzik a „Mondd meg, ki vagyok? Mondd meg, mi vagyok én?” kérdés. Erre válaszolt volna a *Ki vagyok én?* blues. Mivel pályafutásomat a KEX zenekar vendégénekeseként kezdtem, és második dalszövegemet, a *Csillagok, ne vagyogjatok* is nekik írtam, úgy éreztem, ezt a kötődésemet meg kell jelenítenem, és mindmáig, 46 év elteltével sem adtam fel. (Szeptemberben meglátogattam németországi

betegágyánál a súlyos bajából lassan, de szépen felépülő Baksa Soós Jánost. Öröm volt megtapasztalni, hogy jelentősen javult az állapota.)

Dr. Erdős Péter, a Magyar Hangfellelőző Vállalat sajtóosztályának akkori vezetője találta ki magának és töltötte be az MSZMP vezetése és Aczél György által jóváhagyott cenzori funkciót. Mivel a KEX két tagját, Baksát és Doleviczenyi Miklóst elűldözték itthonról, a bandát disszidensnek nyilvánították, a dalt letiltották a lemeztől. Ugyan-ezen ok miatt vesztettük el Faludy György *Ballada a senki fiáról* versét, amihez Póka Egon írt zenét. Pedig a „*Nincs borom, hazám, se feleségem*” és a „*megáldva és leköpvé mindenütt*” nagyon szépen bevezethette volna a *Középeurópai Hobo blues II.-t*. Ginsberg versét (*Leples bitang*) azért engedték, mert szerintük bírálta a rothadó kapitalizmust.

Igen érdekes polémia hangzott el Erdőssel, amikor kérdőre vont: Hogyan merészelem a munkás-paraszt hatalom idején azt írni, hogy „Nem vagyok munkás, nem vagyok paraszt...”? Szerencsémre addigra már megvolt az ELTE-s diplomám, így azt válaszoltam: „Elnézést, de én értelmiségi vagyok.” (Életemben ez volt az egyetlen alkalom, amikor annak nyilvánítottam magamat). Bevette.

A *Mindenki sztárnál* ez csak félig sikerült. Az eredeti szöveg problematikus része így szólt:

*„A padok alatt küsztam, egy láb megrúgott,
Az oroszánár erről semmit sem tudott,
A táblánál a Géza nehezen makogott,
És nem segített rajta, hogy Csapajev vagyok.”*

De, hála Istennek, nem Csapajevvel, hanem az oroszánárral volt baj, akit – hogy mutassam együttműködési készségemet –, rögtön kihúztam és a szintén kétszótagos „szókére” javítottam. Csapajev elvtárs pedig – érdemeire és kikezdehetetlen mítoszára való tekintettel – a helyén maradt. (Utólag visszajutott hozzám Erdős öndicsérete: Ezzel a vadállat Hobóval csak én tudok beszélni.)

Azt hittük, túl vagyunk a nehezen, de az igazi bajok csak ezután kezdődtek. Hét napot kaptunk a felvételre, megfejeelve Dobó Ferencel, a Neoton Família zenei rendezőjével és hangmérnökével. Stúdióban – Póka Egon kivételével – addig csak az említett kislemez miatt jártunk, így az ötvenhat munkaóra nem kis része a hangbeállással telt el. Szénich Jancsi „hisztis gitárhangsín” kért magának, amit nem sikerült előállítani, úgyhogy a további idővesztés elkerülése miatt a basszusgitáros Póka játszotta fel Szénich és Körös Józsi szólamait is. Az éneklést inkább hagyjuk. Óriási idővesztésünket Koncz Zsuzsa csökkentette némiképpen azzal, hogy kétszer is betelefonált a stúdióba, értesítve őket, miszerint aznap nem jön énekelni. Így mi tovább maradhattunk. Végül Dobó összekeverte a lemezt, ami mindmáig úgy szól, mintha Kun Béla idején rögzítették volna.

Ám a daloknak már korábban, a koncerteken sikerük volt, így a közönség megrohanta az előadáshelyeket. Az Úttörő Áruházban a lemez dedikálásakor pedig benyomták a zenekart a kirakatba, ami betört. Így javult a hírünk: „Hobóéknál még a dedikáláson is botrány van, rendőroket kellett kivezényelni.”

108 ezer lemez fogyott el egy hónap alatt, és a „Viharban születtem...” kezdetű dalt a világon mindenhol éneklük, ahol magyarok vannak.

Tisztelettel: HOBO

Úton lenni a boldogság

Koncertsorozattal ajándékozza meg a Nemzeti Színház közönségét a jövőre 70 éves Hobo, valamint a Póka Egon, Szakadáti Mátyás, ifj. Tornóczy Ferenc és Fekete-Kovács Kornél alkotta formáció, a Hobo és Bandája. Az *Úton lenni a boldogság* címre keresztelt sorozatban három olyan műsor is helyet kap, amelynek dalai annak idején nem kerülhettek lemezre: *Vissza a gyökerekhez*, *Szimpátia az ördöggel*, *Kopaszkutya*. A többi alkalom egy-egy lemezhez kötődik majd: *Középeurópai Hobo Blues*, *Oly sokáig voltunk lenn*, *Vadászat*. Decemberben a most készülő duplalemez, a *Requiem a bluesért* bemutatójára is a Nemzeti Színházban kerül sor. A 70 éves születésnap koncert február 13-án lesz a Nagyszínpadon.

Középeurópai Hobo Blues II.

*Viharban születtem,
Jó időre várok,
Hosszú útra mentem,
De itt, közel járok.
Átok ült apámon,
Egy fán lógott vele
Utolsó reménye,
A Koldusok Hercege.
Mohácson meleg volt,
Világosan sötét,
Aradon úgy féltem,
Megléptem mielebb.
A Balaton mellé
Stoppal jártam sokat,
Szárszón nem nyaraltam,
Jön a tehervonat.
Viharban születtem,
Világ végén alszom,
Ne bántsatok engem,
Mert én nem haragszom!*

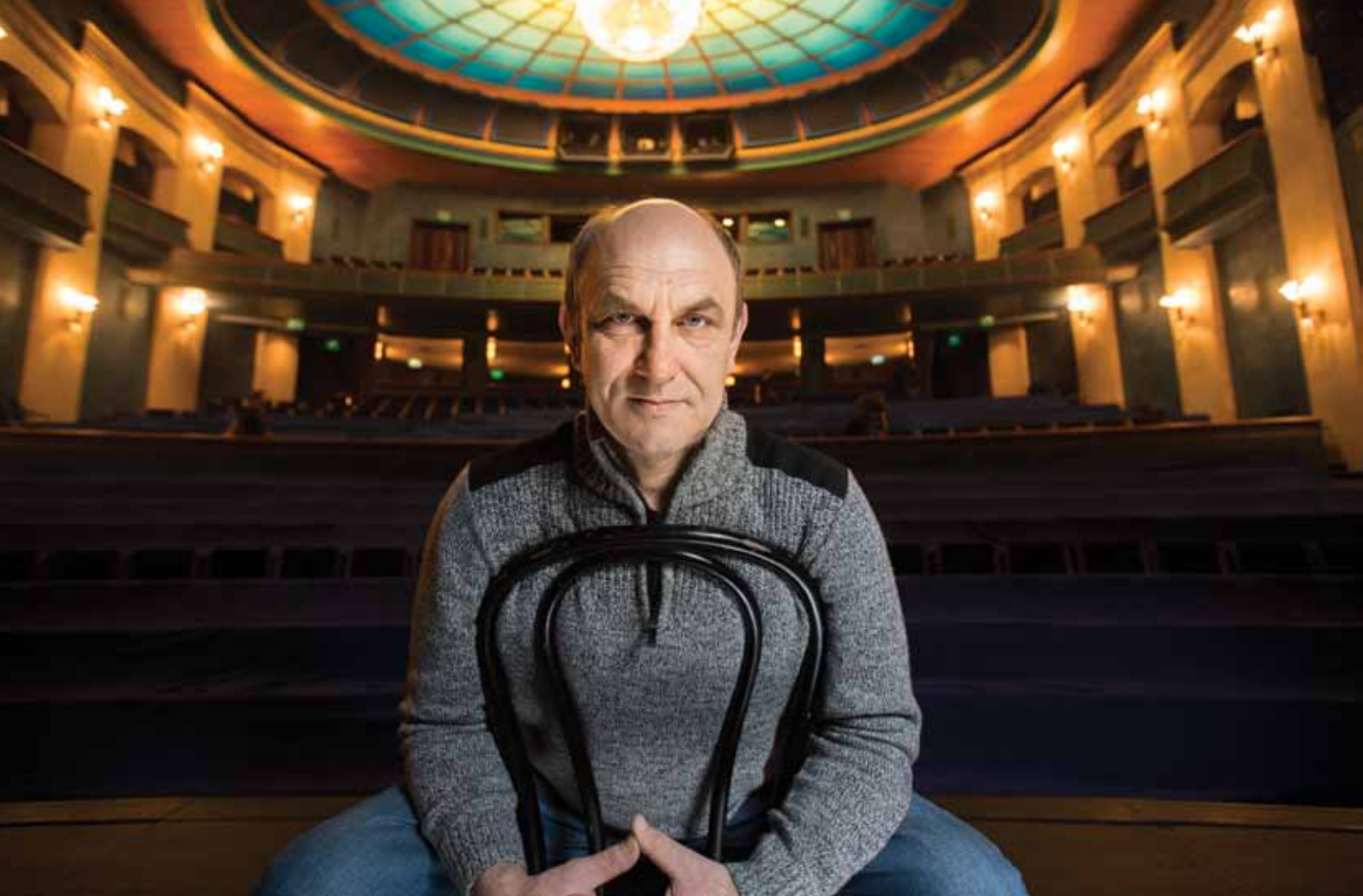
Középeurópai Hobo Blues

EZ CSAK ROCK AND ROLL (Rolling Stones) – ROLLING STONES BLUES – 3.20-AS BLUES – NEM BŰN A LUSTASÁG (Cream) – POLITIKUS (Cream) – A NAP SÜT RÁM (Elmore James) – HALÁLTÁNC BALLADA - BALLADA A SENKI FIÁRÓL – LEPLÉS BITANG (Allen Ginsberg) – RÓZSADOMB BLUES – ÉDES OTTHON – MINDENKI SZTÁR – HEY JOE (traditional – Jimi Hendrix) – OPERETT – MOSZKVA TÉR BLUES – KÖZÉPEURÓPAI HOBO BLUES II.

A koncert után közönségtalálkozó

mikor? hol?

január 11. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

BILINCS ÉS KILINCS

Varga József a folytonos ideiglenesség érzéséről, szirmokról, utolsó pillanatos döntésekről és három versszaknyi Adyról

„Lehet, hogy vannak egyéniségek, de én nem vagyok az. Jó felügyelettel biztosan nagy dolgokra lennék képes, de úgy vagyok vele, hogy törődjön mindenki a saját dolgával” – mondja Varga József. Az esztergályosból lett színész, a beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház alapítóinak egyike az életéről, pályájáról vall, és közben az is kiderül, mit adhat egy jól időzített Ady-vers, és miért nézte éjszakánként a Lear királyt a tévében.

A beszélgetésre készülve hiába kerestem, nem találtam egyetlen önnel készült interjút sem. Miért alakult ez így?

– Nincs benne szándékosság, bár folyton a fülemben csengenek Kazimir tanár úr szavai: a tehetség egy dolog, de sok más is kell mellé. A mai világban például tudni kell mosolyogni, bájlogni, kompromisszumot kötni, és tudni kell menedzselni magát az embernek. Ezt azonban a főiskolán nem tanítják meg, és van, aki később se válik erre alkalmassá. Például én sem. De jól van ez így, mert a színészetet amúgy is csoportos munkának tartom.

Pedig nem is készült színésznek.

– Aki azt állítja, hogy eleve színésznek készült, az hazudik – legalábbis a mi régi beregszászi csapatunkból senki sem volt „született” színész.

Persze, az óvodában az ember táncikál, énekelget, verselget, aztán, ha úgy alakul, az iskolában, végzősen is elmond egy verset, amire felfigyel a magyartanár, és azt mondja: végre egy férfihang! Ady Endre *Üzenet egykori iskolámba* című versét szavaltam a ballagáson – mi mást? Most is kicsordul a könnyem, ha rágondolok...

Ne felejtjük el, hogy a Szovjetunióban vagyunk.

– Nagy kérdés volt, hogy merre tovább. Beregszászon jártam iskolába, aztán beálltam rövid időre dolgozni, esztergályos voltam, majd elmentem két évre katonának. Aztán visszamentem dolgozni. Eszem ágában sem volt színésznek menni. Egyszer aztán a volt osztályfőnököm üzent, hogy menjek már be az iskolába, mert a tanári karnak lesz valami megmérettetése, jönnek főntről megnézni, hogy hogy táncolnak,

„Anyám azt mondta:
 menj csak fiam, hátha
 könnyebb lesz az életed,
 könnyebben keresed
 meg a kenyeredet, nem
 mocskosan, koszosan
 az esztergagép mellett.
 Apám csak
 sóhajtott és legyintett:
 színésznek...”

Jelenet a Szarvassá változott fiúból | fotó: Eöri Szabó Zsolt

hogy mondanak verset a diákok, és ott kellene képviselni az iskolát, táncolni kellene egy lánykával. Kiderült, hogy a lányt régóta ismerem, mert azelőtt népitáncoltam, és ő az egyik rivális szakkörnek volt a táncosnője. Elmentünk, eltáncoltuk, amit kellett, és hazafelé menet azt mondja ez a lány, hogy két hét múlva lesz egy előfelvételi a színművészeti főiskolára, Kijevbe, és szeretne azon részt venni. Lejönnek a tanárok, ott is táncolni kellene, és jó lenne, ha vele mennék. Elmentem hát Médikével, táncoltunk, és már mentem volna kifelé, amikor szóltak, hogy maradjak. Kérték, hogy énekeljek, és mondjak verset is. Semmi más nem jutott eszembe, mint az az Ady-vers, elmondtam belőle három versszakot. Majd értesítjük, mondták. El is felejtettem az egészet, míg egy napon össze nem futottam Schober Ottóval, a beregszászi művelődési ház és amatőr színjátszó kör vezetőjével, aki csodálkozva azt kérdezte: hát te mit csinálsz itt? Megkaptam az engedélyt, és mehetsz felvételizni! Nagyon meglepődtem, nem akartam menni. De aztán mégis megvettem a vonatjegyet, és elutaztam Kijevbe.

A szülei mit szóltak ehhez a hirtelen döntéshez?

– Anyám azt mondta: menj csak fiam, hátha könnyebb lesz az életed, könnyebben keresed meg a kenyeredet, nem mocskosan, koszosan az esztergagép mellett. Apám csak sóhajtott és legyintett: színésznek... Úgyhogy huszonnégy évesen beállítottam a kölykök közé.

De legalább nem voltak előítéletei és elvárásai sem.

– Nem, mert azt se tudtam, hová megyek. Nekem csak az az Ady-vers volt a tarsolyomban, más nem nagyon. Igaz, volt hogy egyszer, második műszak után, éjszaka a *Lear királyt* néztem a tévében, gondoltam rá, hogy de jó is lehet színpadon állni. De aztán mindig eszembe jutott, hogy hiszen magyar vagyok, hová kellenék itt a Szovjetunióban? A felvételin aztán odajött hozzám egy végzős, beszélgettünk, és azt mondta: nyugi, fel fognak venni. Apa mindig kell, szerető mindig kell,

öregember mindig kell. Nézz körül, kik ezek? Tizenhat-tizenhét éves kölykök, úgyhogy te már bejutottál. Igaza lett: a rostán tizenhat ember ment át, köztük voltam. A tizenhatból mára már csak négyen maradtunk a pályán, akik itt vannak Budapesten, a beregszászi alapítók közül: Szűcs Nelli, Trill Zsolt, Tóth Laci meg én.

Milyen volt ennek a magyar osztálynak Kijevben az élete?

– Rengeteget tanultunk, kiváló tanároktól. Kijevbe két és fél évet jártunk, Budapesten másfél évet tanultunk három részletben. Aztán elmentünk Beregszászba színházat csinálni, Vidnyánszky Attila hívására.

A nagy semmibe.

– Kutya világ volt, szálka voltunk a helyi vezetés szemében, pénzt meg persze sehonnan nem kaptunk. Nem volt semmink, még épületünk se. Ott ültünk, és néztünk egymásra, hogy akkor most mi legyen? Két választásunk volt: vagy elkezdünk dolgozni, vagy hagyjuk a fenébe az egészet. Én akkor azt mondtam: ha már négy évet odaadtunk ezért a szakmáért, ne adjuk fel. Elkezdtünk dolgozni, bejártuk egész Kárpát-alját, a legeldugottabb helyekre is eljutottunk, művelődési házakban, iskolákban léptünk fel.

Vidnyánszky Attila komoly összetartó erő volt?

– Ő volt a vezér. A tanárunk volt a főiskolán is, tudtuk, mit vállalunk, amikor vele tartottunk. Itt Budapesten is ő áll középén. Olyan ez, mint egy virág: ő a bibe, mi meg a szirmok. Mi kellünk neki, ő meg kell nekünk.

Nagyon gyorsan híre ment a beregszászi társulatnak, az előadásai legendává váltak.

– Attila rengeteget küzdött az egészért. Nem volt mese, tettük a dolgunkat, minden áldott nap. Közben gyerekek születtek, éltünk, próbáltunk, díszletet pakoltunk, mindent megcsináltunk, amit kellett.

A Scapinben

A János vitézben | fotók: Eöri Szabó Zsolt

Fesztiválokra jártunk, és olyan előadások születtek, mint a *Sólyompecsenye*, a *Szentivánéji álom*, a *Godot-ra várva*, a *Három nővér*, a *Szarvassá változott fiú*, a *Gyilkosság a székesegyházban*, az *Ősök* és a többi. *Az ember tragédiáját*, amelyben az Urat és Ádámot is játszottam, imádtam. Volt, hogy két hét alatt raktunk össze egy előadást, hatan, de megcsináltuk.

Tizenhárom év után, 2006-ban Vidnyánszkyt Debrecenbe hívták.

Egyértelmű volt, hogy vele tart?

– Az utolsó percig húztam-halasztottam a döntést, mígnem Attila elém állt, és azt kérdezte: igen vagy nem? Igent mondtam. Kutya nehéz döntés volt, mert közben az életem is romokban hevert. Ez egy külön történet, legyen annyi elég, hogy nem vettem meg az italt. Na, de ami igazán Debrecen mellett szólt, az a tanulás lehetősége volt. Tanulni és kőszínházban dolgozni – ez nagyon nagy dolognak tűnt, miután nálunk a művelődési házat nevezték át színháznak. A debreceni Csokonai Színház pedig mégiscsak 140 éves épület.

De egy teljesen új és más színházi iskolán nevelkedett társulatba kerültek.

– Persze, de az a része Attila dolga volt. Világos volt, hogy Debrecenben nem a beregszászi fiataliságot viszi magával, hanem a magot, a régieket. De persze ott volt a kérdés, hogy az otthon maradtakkal mi lesz?

Ők ezt árulásnak érezték?

– Bizonyára, de nem tudom pontosan. Szerintem egyébként nem volt az. Jött egy lehetőség, és nyilván Attila ki szerette volna próbálni magát máshol is. Engem az foglalkoztatott leginkább, hogy megnézzem, Debrecenben hogy üzik ezt a szakmát.

És mit talált? Mert azért az egy másik világ volt, más színházi nyelvet beszélőkkel. Min múlik, hogy két társulat színészei egymásra hango-lódjanak?

– Mindig az időn, ehhez időre van szükség. Debrecenben is meg kellett vívni ugyanazt a harcot, mint amit itt, Budapesten vívunk.

A Nemzeti Színházban?

– Persze, egy-két évbe beletelik ez még. A különféle színházi iskolákat össze lehet dolgozni, de az illesztés helye mindig látszódni fog, mint amikor összeragasztjuk egy váza darabjait. Debrecenben is sokáig voltunk gyűttmentek, oroszok, akik elveszik a munkát a többiek elől. Aztán végül egészen különleges galerit tudtunk kialakítani. A mi csapatunk stabil volt, akikre lehetett építeni, és ott is volt egy csapat, akikre szintén lehetett építeni. Attila ezt a kettőt gyönyörűen összedolgozta, igaz, öt évbe került neki. És alighogy sikerült, jött a Nemzeti Színház. Beregszászon tizenhárom év alatt nem volt annyi bemutatóm, mint a debreceni hét év alatt. Gyönyörű előadások voltak, amik mára sajnos eltűntek. És szörnyű érzés volt, hogy megint ott álltam egy döntés előtt. Ugyanaz volt bennem, mint Beregszászon. Hét év alatt beéltük Debrecen, bevettük ezt a nyakas várost, és most kezdődik minden előről. Megint az utolsó pillanatban döntöttem csak el, hogy jövők Budapestre.

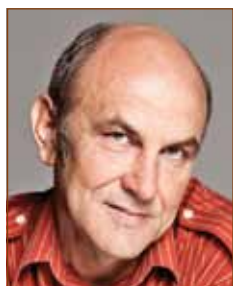
Jól érzi itt magát?

– Olyan ideiglenes-érzésem van. Debrecenben már kezdett állandóság-érzésem lenni, holott az elején ott is úgy éreztem, hogy ez nem biztos, hogy sokáig tart, mindjárt megyek tovább. Itt is bizonytalannak érzem a létet. De dolgozunk. Nagyon sokat. Nekem már négy premierem volt az évadban, pedig még csak december van.

Olyan társulatban kipróbálná magát, amit nem Vidnyánszky Attila vezet?

– Ezen még nem gondolkodtam, mert nem kerültem olyan helyzetbe, hogy erről kellett volna döntenem. Most azt látom, máshol se lenne se más, se jobb. Schol nincs idő normális próbafolyamatra – Beregszászon

„... második műszak után a *Lear királyt* néztem a tévében, gondoltam rá, hogy de jó is lehet színpadon állni. De aztán mindig eszembe jutott, hogy hiszen magyar vagyok, hová kellenék itt a Szovjetunióban?”

Varga József

1965-ben született Beregszászon. 1993-ban végzett a kijevi Karpenko Karij Színház- és Filmművészeti Főiskolán, majd a beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház egyik alapítója lett, máig tagja. 2006 és 2013 között a debreceni Csokonai Színház, 2013-tól a Nemzeti Színház társulatában játszik. A Nemzetiben jelenleg a következő előadásokban szerepel: Vitéz Lélek, Mesés férfiak szárnyakkal, Éjjeli menedékhely, Szarvassá változott fiú, Egyfelvonásos komédiák, Ahogy tetszik, János vitéz, Szentivánéji álom, Operett, Zoltán újrateremtve. Az évadban még az Ingyenélőkben és A perben játszik majd. A szarvassá változott fiú című előadás nyomán készült mozifilm egyik főszereplője.

mi hónapokig is próbáltuk némely előadásunkat. Azt is látom, hogy a színészek mindenütt ezerfelé szakadnak, mindenki rohan, hajtani kell, szerepet, szöveget tanulni, akármilyen kínkeserves is néha.

Az tud lenni?

– Hogyne, de meg kell tanulni, nincs mese. A szöveg bilincs, ha megtanulod, kilincs – talán Árkosi Árpád mondta, nagy igazság, saját tapasztalatomból tudom. Meg persze a hozzáállás is fontos. Szerencsére, itt azért van sügő, de Beregszászon például még az sincs.

Érdekli, hogy egy-egy bemutató után milyen kritikák jelennek meg?

– Hát, rólam nem nagyon írnak, vannak itt sokkal nagyobb színészek, ők biztosan elolvassák a kritikákat is. Nekem nincs e-mail címem se, pedig laptopom már van, sőt, okostelefonom is, csak nem használom

őket. Úgy van ez, mint a gyógyszerekkel: megveszem őket, jó helyen vannak a táskámban, de végül nem szedek mást, csak Aspirint.

Szokott arra gondolni, hogy biztosan jól döntött-e, amikor a színészetet választotta?

– Évente kétszer-háromszor eszembe jut, hogy otthagytam az egészet, aztán valami mégis itt tart. Például, hogy hová mehetnék máshova? Főleg negyvenkilenc évesen. Ha nagyon bátor lennék, ráállnék a nyelvekre. Oroszul, ukránul jól beszélek, meg kellene tanulni angolul is, csak lusta vagyok. A színész alapvetően lusta. Lehet, hogy voltak, vannak egyéniségek, de én nem vagyok az. Jó felügyelettel biztosan nagy dolgokra lennék képes, de úgy vagyok vele, hogy törődjön mindenki a saját dolgával.

Ha jól számoltam, tizenegy szerepe van a Nemzetiben. Mit játszana el legszívesebben?

– Nem vagyok válogatós, mindent eljátszok, amit rám osztanak. Pedig lehet, hogy néha nemet kellene mondani. De mi úgy tanultuk, és Beregszászon is úgy éltünk, hogy a legkisebb szerepbe is mindent bele kell adni, akkor is, ha esetleg órákig meg se szólasz, csak állsz a színpadon. Szerepálmokról se beszélnek inkább, hiszen én csak egy egyszerű munkáscsalád sarja vagyok. Volt ugyan egy-két értelmiségi a felmenőim között, de ők korán meghaltak. Talán ők is ittak... Hogy hányadik nemzedék üthette fel magát bennem, hogy ide jutottam, nem tudom.

Két fia van. Biztatná őket a színészetre?

– Isten őrizz! Két asszonytól van a két gyerek. András kám, a nagyfiú, metrószerelőnek tanul Kijevben. A tízéves kicsiben azonban ott a véna: verset szaval az iskolában.

V. NAGY VIKTÓRIA

„Olyan sikereket értünk el – és most megint arról a »nagy generációról« beszélek –, amelyekre nyugodtan bólinthatunk. Ennyi. És aki azt bármilyen indokkal le akarja pöckölni az azt megillető helyről, azt személyesen vágom szájon.”

A LÉNYEG A SZÍNPADON TÖRTÉNT MEG...

Cserhalmi György tornacsukákról, mesterekről, tehetségről, a szabadság és az okostelefon összefüggéseiről

„Sose leszel nagy vívó, de jó színész még lehetsz” – mondta Cserhalmi György gyerekkori vívóedzője. Hogy mennyire lett „jó színész”, azt színpadi és filmszerepek százai igazolják. És az is, hogy nemrég a Nemzet Színésze lett.

A fehér tornacipő Cserhalmi György egyfajta márkajele. Meg kell állapítanom, nem ebben jött az interjúra. Hol vannak a fehér csukák? Ha hüvös az idő, a családom nem engedi, hogy könnyelműsködjek. Valamikor a 60-as években, amikor már Pesten éltem, és anyámék Debrecenből éppen nem tudtak támogatni, elkezdtem a vívóedzésen elkoptatott tornacipőkben járni. Aztán ez megmaradt. A Kecskeméti utcában van egy bolt, ahol még ma is ezernyolcszázért adják azt a régi fazont. Van belőlük egy szekrényre való. Kényelmes. Azért hordom.

A csukák maradtak, a vívás elmaradt.

„Sose leszel nagy vívó, de jó színész még lehetsz” – mondogatta annak idején Fülöp Gyuszi bácsi, a debreceni edzőm 10-12 éves koromban. Igaza lett, egészen kicsi vívó lettem... Egyéniben egy poénért eladtam egy egész asszót, csapatban viszont nagyon küzdöttem.

És hogy jött képbe a színészet?

Gimnazistaként Debreceni Tibi bácsi önképzőkörszerű foglalkozásaira jártam Debrecenben. Igazi amatőr kör volt, ám annak minden rossz mellékíze nélkül. Mondtunk verset, prózát, volt egy lapos repertoárunk. De én nem színésznek készültem. A TF-re akartam felvételizni,

a hároméves vívóedzőire. Kiderült viszont, hogy akit oda felvesznek, egyből elviszik katonának. Ezt aztán végképp nem akartam. Tudtam, hogy a színművészetiseket nem viszik el. Ez volt a fő indok.

Nyilván az is közrejátszott, hogy színházi gyerek volt.

Édesanyám, Varga Magda operaénekes. Az 50-es, 60-as években a Csokonai Színházzal szemközt lévő színészklub fölött laktunk, és amikor az bezárt, nálunk folytatódott a klubélet. Megfordult nálunk Vámos László, Lengyel György, és még sokan mások az akkori színházi élet meghatározó személyiségei közül. Tudták, ki vagyok, amikor a felvételin megjelentem, ennek ellenére jól megfingattak. A második forduló után én már az Erzsikében ünnepeltem, amikor visszahívtak. De jól ment konyakkal is.

Lettek színházi mesterei, példaképei?

Nekem szerencsém volt, kettőt is kaptam a sorstól. Latinovits Zoli és Őze Lajos rám zuhantak. Zoli volt a nemzeti bú, Őze a magány magánya. Egyikük élete sem volt könnyű, de rendkívül megélt humoruk volt, sokat röhögünk. Fényévnyi a távolság közöttük a habitusukat tekintve, de egyformák voltak kérelhetetlenségükben és következe-

Az Oresztészben (Nemzeti Színház, 2008, rendező: Alföldi Róbert)

A Faustban Ronyecz Máriával (Nemzeti Színház, 1977, rendező: Marton Endre)

tességükben, hogy a munka – színházban, filmen – el legyen végezve. És annak ráadásul tehetségesnek is kellett lenni. Aki alább adta, aki megpróbálta elsumákolni a munkát, az leírta magát előttük. Latino-vits különösen könnyörtelen volt.

Ezt nevezték összeférhetetlenségnek.

Ugyan! Ez csak a lusták menedéke. Ha valaki nem dolgozott, keresztbe tett a munkának – lehetett az igazgató vagy tanácselnök –, Zoli nekiment. Aki viszont jól végezte a dolgát, azt felemelte magához. Nem tudom, hogy ez van-e olyan magasság, mint a Himalája, de azt igen: ez egy létező, hiteles magasság. Az a baj az én elemzésemmel, hogy nincs ehhez sem elég bátorságom, sem eszközöm, hogy azt a tudást, amit velük kapcsolatban őrzök, „tudományosnak” jelentssem ki. Ezek csupán együtt töltött órák emlékei. A lényeg a színpadon történt meg közöttünk.

A tanárok közül kikre emlékszik vissza szívesen?

Elsőként a kaszkadőr Pintér Tamást, vagyis Oroszlánt említem. Ha azt kérte egy filmrendező, hogy essek le a lóról, akkor ez nekem ment, mert Oroszlán megtanított rá. És nemcsak azt, hogy ép bőrrel megússzam, hanem azt is, hogy ezzel a tudással nagyon jól lehetett keresni. Egy másik fontos ember a Színművészetről Gáti József, aki a beszéd-tanárunk volt. Megtanított bennünket tanulni, ráadásul még ízlést is adott, és fontos – nyomdafestéket nem tűrő – megállapításai voltak várható jövőnket nézve. Mind bejöttek! Gáti egész élete példabeszéd volt. Hátorzongató volt látni, hogy azt a szakmai és művészi magabiztosságot, amivel órán olyan magával ragadóan tudott egy-egy verset elmondani, a színpadon elveszítette. Soha nem volt azon a helyen, ahová ő képzelte magát, és joggal nem volt ott. Mi pedig napról

napra láttuk az ő e körüli szomorú, de méltósággal viselt háborúját – önmagával. Ezt persze nem fogalmaztuk meg így akkoriban, de aki figyelt, feltette magában a kérdést: mi hát a tehetség? Sokat tanultunk Nádasdy Kálmántól is, akit szintén kalapemelve köszöntenek generációk. Az irodalom és a zene kapcsolatáról tartotta lenyűgöző óráit, és persze mindig többről, az életről... Ha az embert nem csalják meg az emlékei, ha képes nem felejteni, akkor ezekből egy életen át lehet meríteni.

Blaskó Péter azt mondta némi beletörődéssel: a fiatalabbak nem igénylik az idősebb kollégák véleményét. Hozzátette: kényes és összetett dolog ez, de most ez a világ ilyen, így kell elfogadni. Elfogadja?

Tudomásul kell vennünk, hogy a mi színházi és filmes időnk lejárt. Minden, ami még megadatik, ajándék. Aki ezt nem veszi tudomásul, nagy bajba kerül, önmagával, a környezetével. De azért letettünk valamit az asztalra – és Péter is erre utal, értem őt –, amiről az ember azt gondolhatja büszkén, hogy na... Nem kevesebbről van szó, mint hogy felneveltünk pár generációt. Nem akartuk mi ezt, de éppen mi voltunk akkor fiatalok, éppen mi játszottunk különböző színházakban, és ránk figyelt a közönség. Ez nagyszerű dolog. Ezt kutya nehéz, lehetetlen lesz megismételni! A „nagy generáció” – amit persze én ironikusan szoktam emlegetni –, hangsúlyokból, pillantásokból értette egymást. Tudtuk a múltunkat, a jelenünket, és még a jövőnkre is képesek voltunk következtetni. Ez volt a hozama a rendszerváltás első tizenöt évében annak, amit megtanultunk a szocializmusban, és amivel részt vettünk a lebontásában. Ezek a dolgok kiállják az idők próbáját. És miért? Mert sokan azok maradtunk, akik voltunk. Színészek, rendezők, egyéb bohémek, és nem lettünk politikusok.

Cserhalmi György

1948-ban született Budapesten. A Nemzet Színésze, Kossuth- és Balázs Béla-díjas, érdemes művész, kilencszer kapta meg a filmkritikusok, illetve a Filmszemle díját. A salernói fesztiválon legjobb férfi alakítás díjával jutalmazták (Anna filmje), 2003-ban az Európai Unió Életmű-díjával tüntették ki, a Prima-díjat 2005-ben vette át.

1971-ben végzett a Színház- és Filmművészeti Főiskolán. Pályáját a debreceni Csokonai Színházban kezdte. Játszott Veszprémben, majd megint Debrecen következett, 1977–1979 és 1989–1991 között a Nemzeti Színház, 1979–1983 között a Magyar Filmgyártó Vállalat művésze volt. 1983-ban a Budapesti Katona József Színház egyik alapítója és 1989-ig tagja. Szabadúszó, majd 1994-ben az Új Színház alapító tagja és színésze 1998-ig, ezt követően 2003-ig a Radnóti Színházban dolgozik. Szabadúszó évek után 2009-ben a debreceni Csokonai Színházhoz szerződik, majd a Thália színházi kitérő után, 2013 óta a székesfehérvári Vörösmarty Színház tagja.

Számtalan színpadi szerepe mellett több mint kétszáz filmben játszott, többek között Jancsó Miklós, Bódy Gábor rendezéseiben, Szabó István Oscar-díjat nyert Mephistójában. Az utóbbi két évtizedben sokat filmezett Csehországban, főszerepet alakított a 2004-ben az Oscar-jelölt Želary című moziban is.

A világ azért nagyot fordult.

Amikor a szocializmus idején megkérdezték, mi a legfontosabb szó számomra, azt mondtam: a szabadság. És ha rákérdeztek, hogy ez mi, akkor nagy zavarba estem, hogyan tudnám ezt a számomra egyértelmű érzést definiálni. Mondjuk Petőfi, ez jutott eszembe. Ma mi a válasz? Egy tenyérnyi valami, az okostelefon. Ami gondolkodásmódot, életünket teljesen átformálja – végső soron a színházat, a filmet is.

Nem érzi ezt veszteségnek?

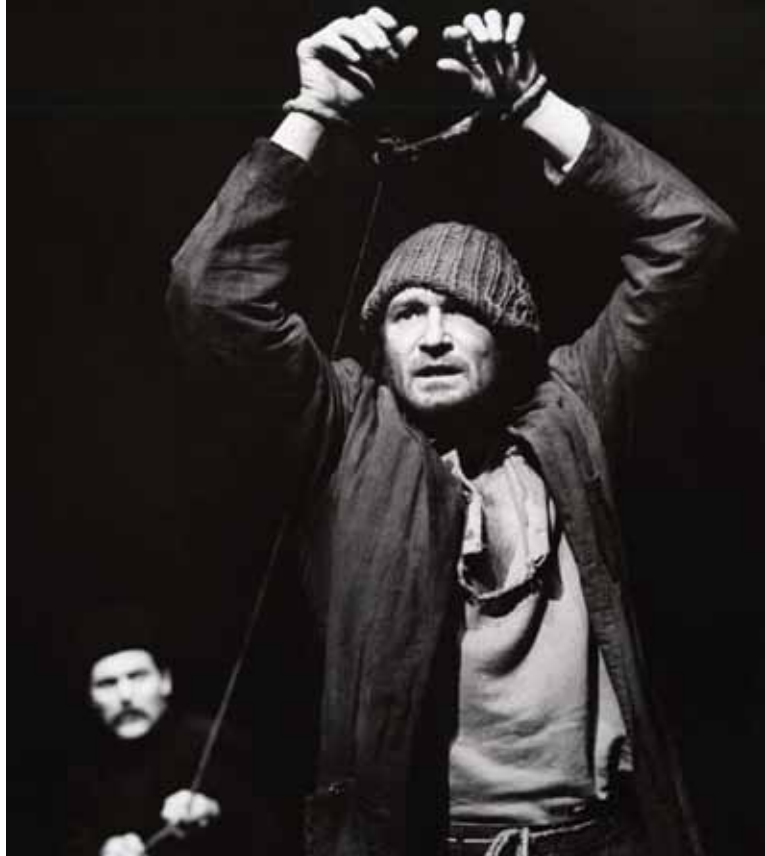
Minden megvan, csak más dimenzióba kerül. Hogy feljebb vagy lejjebb? Ki tudja ezt ma?! Nekünk persze fáj, mert kikerülünk a pikszisből.

Ha azt mondom, szabadság, valami belső, valami magasztos értékre gondolok.

Honnan tudja, hogy ezt mindenki így gondolja?

Én arról beszélek, hogy láttam Cserhalmit filmben, színházban, aki mások helyett is szabad, lázadó volt.

Na de ha már akkor is lett volna okostelefon...! Az emberben létezik egyfajta természetes szakmai és magán hiúság azzal kapcsolatban, hogy képzeli valamit magáról. De ehhez nem kéne görcsösen ragaszkodni.

A kaukázusi krétakőr, 1990

Hanem?

Olyan sikereket értünk el – és most megint arról a „nagy generációról” beszélek –, amelyekre nyugodtan bólinthatunk. Ennyi. És aki azt bármilyen indokkal le akarja pöckölni az azt megillető helyről, azt személyesen vágom szájon. Akik ma valamilyen indulatból vagy rosszul felfogott érdekből el akarnak bennünket sikálni, azoknak azt üzenem, hogy öt év múlva semmi nem marad utánuk. Ha nincsenek alapok, ha mi és mások nem lehetnek a jövő alapjai, akkor azt, aki alap nélkül megy előre, pár év múlva lefingják a térképről.

A politikáról beszél.

Láttam, hogy kikből lettek fizetett forradalmárok, kik azok, akik odatartották a markukat a politikának. Nekem – szerencsére – nem volt erre szükségem. Akkor éreztem meg először igazán, hogy milyen fontos a szakmám. Pontosabban, hogy van szakmám. Kiábrándító volt látni azt is, hogy azok, akik külön-külön olyan kedvesek és értelmesek, egybeterelve, a Parlamentben micsoda barmok.

Egy interjúban azt mondta, hogy amikor bejöttek a szappanoperák, és már nem készültek magyar tévéjátékok, a nézők a sorozatok szereplőit kezdték színésznek tekinteni.

Ma meg a valóságshow-k szereplőit művésznőnek és művésznőnek titulálják. Akik nem néznek komoly filmeket, komoly színházat, azok valóban értéknek hiszik, amit mutatnak nekik. Vicces és szomorú, hogy felismered a sorozatok szereplőinek még a gesztusait is, amikor látsz valakit az utcán telefonálás közben. Pokoli a felelőssége azoknak a cégeknek, amelyek ezeket a szarokat gyártják. Ránk, színészekre legfeljebb nincs szükség. Mindez azokra a százazatokra jelent veszélyt, akik ezeken nőnek fel.

Hogyan éli meg, hogy a színész, mint olyan, elveszítette korábbi fontos társadalmi státusát?

Makacs hiedelem, hogy régen számított, amit egy színész mond. A színházi büfében talán igen, de a társadalomban nem. Ma is annak van „súlya”, hogy egy fapados államtitkár, aki holnap megint egy senki, mit mond. Ez van. Soha nem volt súlya annak, amit mondtam. Ha kérdeztek, beszéltem. Tizenkettő egy tucat. Ha az ember keményebben fogalmaz egy aktuális tótumfaktummal kapcsolatban, akkor kicsit odafigyelnek. Vagy nagyon erőset kell mondani. Ez volt az első, amit Őze megtanított nekem a Nemzetiben: ha valami rosszat mondasz a szocializmusra, az olyan kemény legyen, hogy még a spicli se merje besügni.

„Mi színészek 7-től 10-ig vagyunk érvényesek”, szokta mondani. Ez lehet Cserhalmi szerénysége, de akik látták, nézték, elvittek magukkal valamit.

Ezért mondom. Mert annak, aki elvisz valamit magával haza, beszélget az élményről a barátaival, annak nagyobb „hatásköre” van nálam. De én ezt nem is bánom. Nehogy már úgy legyen, hogy egy színész mond valamit, és attól megváltozik a világ. Ronald Reagan ezzel megtörtént, de belőle is elég lett egy idő után.

Azért eszembe jut 1989. március 15., amikor a Magyar Televízió székháza előtt elmondta az új 12 pontot. A személyiség, a szerep, a történelem sűrű, hiteles pillanata volt.

Azt gondoltam, hogy az a 12 pont olyan érvényes minőség, aminek az elmondásával részt lehet venni egy világrend megváltoztatásában. Nem akartam forradalmat, vért, csak azt akartam, hogy ez elhangozzék. Már bocsánatot kérek, de kellett ahhoz megfelelő szakmaiság, hogy annak legyen süvítése, eleganciája. Tisztában voltam vele, hogy

ezt nemcsak az ott összegyűlt pár tízezer ember hallja, hanem látja a tévéen keresztül az egész világ. Az ilyen „szereplés” is az önismeret egyfajta vizsgálója, mert ezt is alaposan el lehet... tolni.

A Nemzet Színésze cím apropóján beszélgetünk. Tud örülni még a díjaknak?

Egy fiatal újságíró nemrég rákérdezett, hogyan van az, hogy 90-ben megkaptam a Kossuth-díjat, de utána egyetlen állami díjjal sem tüntették ki. G. B. Shaw-nak van egy idevágó aforizmája: Kitüntetést visszautasítani nem lehet. Él *így*, hogy *ne* kapd meg. Na, ez nekem egyfelől valahogy ösztönösen sikerült. Másfelől külföldön és itthon is kaptam egy sor szakmai díjat. Ez megnyugtató.

A Nemzet Színésze címet is a kollégái adták. Ez jelenti számomra az igazi értéket.

Azt nyilatkozta: átölelés.

Igen, és azt is mondtam, hogy azok közé tartozom, akik nagyon sokat dolgoztak, és hogy a szakma engem igazolt.

Alapító tagja volt a budapesti Katona József Színháznak, később az Új Színháznak. Ma sem pihen, hiszen Székesfehérváron a Vörösmarty Színház újonnan felálló társulatának oszlopos tagja.

Azt gondolja az ember, azért hívják, mert szükség van rá, és ezt azzal hálálja meg, hogy dolgozik. Nyolc évet játszottam a Katonában, rengeteg nagy szerepet kaptam, elmondhatom: volt részem abban, hogy ma már legendásnak nevezik azt az időszakot. Az Új Színház is nagy menet volt, ami már egy rendszerváltás utáni gyalázatos történet. Az igazgatót, Székely Gábort, azt az embert, aki a színházi élet morális

„És ha a fiatal tehetségnek még esze is van, mert látja, hogy a színészetből meg lehet élni, mert ez egy szakma (a művészetet hagyjuk későbbre!), akkor rendben lesz a dolog. Minél többet és jobban dolgozik, annál jobb a hozam.”

tartását megtestesítette, a politikusok kegyetlenül lelőtték a térképről, szakmailag és emberileg is megtörték. Nem voltak tekintettel sem szakmai törekvésekre, sem személyes sorsokra. Újabb adalék volt ez számomra, miért nem szabad a politikusokkal szóba állni. De hagyjuk ezt, mert csak elragad a düh...

Mikor ébredt rá, hogy a helyén van, hogy most már jó az, amit színészként csinál?

Nem is tudom. Az nem úgy van, hogy az öledbe hullnak a szerepek. Egy tehetséges ember fiatalon marha magányos, amit nem tud kezelni, mert nem tudja, hogy ez is a meló része. De egy jószemű rendező észreveszi ezt a magányt is, nemcsak a tehetségét használja. És ha a fiatal tehetségnek még esze is van, mert látja, hogy a színészetből meg lehet élni, mert ez egy szakma (a művészetet hagyjuk későbbre!), akkor rendben lesz a dolog. Minél többet és jobban dolgozik, annál jobb a hozam.

Ez a Cserhalmi-módszer?

Tény, hogy így csináltam. De azt is tudtam, hogy kell más is, nem csak a meló. Élni kell! És bizony éltem. Nagybetűvel. A síromra nem az lesz írva, mikor haltam meg, hanem hogy eddig és eddig: ÉLT.

Milyen színházi feladatok foglalkoztatják mostanában?

Felújítjuk a székesfehérvári *Lear királyt*, most már engedi az orvos, hogy játszam. Ez nemcsak azért fontos, mert Lear komoly és nagy szerep, hanem azért is, mert azt jelzi, hogy fizikailag ennyi évesen még rendben vagyok. Az évad végén rendezem a *Tizenkét dühös embert*. Hamarosan elkap a hév, benyel a munka, amikor már a színészek hangján kezdem hallani a mondatokat...

Van még szerep, amire vágyik?

Sokkal több szerepet játszottam, mint amennyire gondolhattam volna. Valaki nemrég azt mondta, száznyolcvanhét színházi bemutatóm volt, és még ennyi filmszerepem. Az jó sok!

Nincs egy füzet, amiben sorban írja őket?

Nincs, és egyetlen képem sincs magamról otthon. Oda a színház be nem teszi a lábát.

Milyennek látja magát filmen, színházi felvételeken?

Jobb azt nem látni, mert egy kicsit minden csalódás. Élnek bennem is nagy színházi előadások emlékei, hogy a nézők szétverték a házat... És amikor visszanezém, olyan butácska, ügyetlen, lassú. És már nem tudok rajta változtatni. A moziban is így van.

A mozi legalább megmarad.

Tényleg az marad, mozgókép. A színház az emlékezés műfaja is. Mi a fene marad meg az utókornak? Színházi felvételek jó ideje nem is készülnek. Maradnak a kritikák. Csak remélni tudom, hogy akik majd ezt a kort kutatják, pontosan kiolvassák a cikkekből, hogy ki miért mit írt. Ahogy ma is előre meg lehet mondani, melyik kritikusnak mi lesz a véleménye. Az egész éppen ettől teljesen érdektelen. Na de miért arról beszélünk, hogy mi marad?! Még itt vagyunk, dolgozunk, próbálunk részesei lenni még néhány maradandó előadásnak.

Legyen ez a végszó!

KORNYAI ISTVÁN

| az interjúképeket készítette: Eöri Szabó Zsolt

„Éva. Gyönyörű, gyönyörű feladat! Nagyon nehéz és csodálatos szerep! Olyan sok éven át csaknem négyszázszor játszottam őt, a nőt, aki új meg új alakban jelenik meg a férfi mellett mindig. Ezerszínű! Egy-egy mondata mögött az érzelmek sokaságát lehet és kell megszólaltatni.”

Az ember tragédiája (1947) | fotó: Wellesz Ella

„Madách Éváját ösztöndíjas színházi tagként játszottam először, és 1964-ig folyamatosan fölleptem e szerepben. 1965-ben, amikor lebontották a Nemzeti Színházat, és átjöttünk a Hevesi Sándor téri épületbe, megkértek, játsszam itt is tovább. Azt válaszoltam, azt a Tragédiát, amit én játszottam, a Nemzetivel együtt lebontották.”

Az ember tragédiája (1947). Lukács Margit (Éva), Básti Lajos (Ádám), Balázs Samu (Lucifer) | fotó: Wellesz Ella

AZ ÖRÖK NŐ

100 éve született Lukács Margit, a Nemzet és a Nemzeti színésze

„Örülök, hogy játszhattam, hogy játszom, hogy lehettem gyilkos parasztlány, grófkisasszony, táncosnő, apáca, ettől gyönyörű a mi életünk! Ezért nem cserélnék senkivel. Annyi életet éltem, ahányféle szerepet játszottam, ez az igazi gazdagság!” – vallott pályájáról a száz éve, 1914. december 22-én Budapesten született Lukács Margit.

Kiváló hangja miatt zenei pályára szánták a szülei, de a fiatal lány apáca szeretett volna lenni. Kamaszként látta Hettyey Arankát Medea szerepében, s ekkor döntött a színészi pálya mellett.

Öt gyermeket nevelő szülei (édesapja katonatiszt volt) eleinte elleneztek szándékát, féltve lányukat a pálya nehézségeitől. Miután Margit kijelentette, hogy kizárólag a Nemzeti Színház tagjaként tudja elképzelni színpadi pályafutását, hozzájárulásukat adták. Vágya teljesült: a Színiakadémia elvégzése után 1936-ban a Nemzeti Színház szerződtette – és élete végéig a Nemzeti tagja maradt. Még főiskolai hallgatóként hozzáment egyik évfolyamtársához, Vadai F. Györgyhez. Házasságuk nem volt hosszú életű, válással végződött. A fiatalember 1943-ban a Don-kanyarnál elesett. Margit 1944-ben hozzáment dr. Lázár Károly szülész-nőgyógyász orvoshoz, akivel annak haláláig szeretetben éltek. Gyermekük nem született.

„Mindenkinek van egy kedvenc szerepe. Nekem Éva. Benne van az egész életem” – mondta pályájának legfontosabb szerepéről. *Az ember tragédiája* Éváját már főiskolásként eljátszhatta, és hét Ádám és Lucifer mellett közel négyszáz alkalommal formálhatta meg az „örök Nőt”.

Ő volt az a színésznő, akiben a legerősebben élt tovább a háború előtti Nemzeti Színház legendás szellemisége. Vallásos meggyőződése miatt a Major Tamás vezette Nemzeti Színházban egy ideig nem léphetett színpadra. Ebben az időben állította össze *Méregből s mézből összeszűrve* című önálló estjét. Ezzel a kedvenc szerepeiből összeállított programmal nagy sikerrel járta az országot. Folyamatosan játszott, és az 1980-as évektől pályája újabb felívelő szakasza kezdődött. Jelentős szerepek sorát alakította ekkoriban, többek között a *Csongor és Tündében*, a *Pygmalionban*, Vészi Endre *Le az öregekkel!* című darabjában...

Pályáján több díjban is részesült: Jászai Mari-díj 1957; Erdemes művész 1958; Kossuth-díj 1963; Kiváló művész 1974. 1989-től a Nemzeti Színház örökös tagja. A 2000-ben alapított Nemzet Színésze kitüntető cím egyik első birtokosa.

2002. február 3-án hunyt el az Ódry Árpád Színészotthonban.

Összeállította: LAKATOSNÉ IRCSIK TERÉZ

Az idézetek és a képek forrása:

Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet

„Szerintem „modern színjátszás”, ez egy rossz kifejezés. Jó színház van! Ha egy klasszikus darabot jól eljátszanak, azt modernül játszották. A kornak – a korhoz. Valahogy nekünk belülről kell modernnek lennünk, akkor a gesztusok, a hangvételek modernül jönnek. Shakespeare-t mégis csak klasszikusan, klasszikus páthosszal, de modern lélekkel kell adni.”

Vízkereszt, vagy amit akartok – balra Lukács Margit, jobbra Mészáros Ági (1947)

| fotó: Kálmán Béla

„Én hiszem, hogy a Nemzeti tagjának lenni megtiszteltetés. Hogy bennünket össze kell forrasztania a közönségnek, a lángolásnak a pályánkért és színházunkért. A színész ne azért menjen be este játszani, mert fizetést kap. Ez olyan, mintha az orvos azért nézné meg a beteget, mert itt a délutáni vizit ideje, s nem azért, mert gyógyítani akarja. Ha többszázadik előadás és régi a szerep, akkor is premier. A néző ünnepet vár. Hétköznapi lélekkel, privát szomorúsággal – még ha van is rá ok – nem lehet ünnepi élményt adni.”

„A Ványa bácsi próbáján azt hittem, nem tudom az én alkatommal eljátszani Jelenát. Akkor Gellért Endre azt mondta: „Tudja mit? Hosszú szempillát ragasztunk. S ettől lassú lesz a pillantása, a járása, a mozgása megtelik puhasággal...” Ennyi volt. Istenem, hogy ismerte a színészt!”

A Ványa bácsiban Makláry Zoltánnal (1960)

| Magyar Fotó – Várkonyi László felvétele

„Mindenhol hit kell. A színészethez is, ezt Major Tamás pontosan tudta. Gonosz ember volt és remek színész. Csodálatos volt vele játszani a Kedves hazugban. Ő maga volt Bernard Shaw, a szikárságával, az eszével, a komizkodásaival és a szeretni tudásával.”

A Kedves hazugban Major Tamással (1963) | fotó: MTI

Az Antonius és Kleopátrában Bessenyei Ferenczel (1960) | fotó: MTI – Keleti Éva

Freud, az álomfejtő álmában Darvas Ivánnal és Kubik Annával (1984)

ÖNZÓZNI TILOS

A Junior Prima-díjas Szatory Dávid csapatjátékról, a saját főszerepekről...

Még nincs harmincéves. Olyan szerepeket tudhat magáénak, mint Ádám Az ember tragédiájában, Laertes a Hamletben, Orlando az Ahogy tetszikben. A kérdésre, hogy milyen érzés volt átvenni a Junior Prima-díjat, szerényen csak ennyit mond: ez is olyan, mint a taps, az ember nem szabad, hogy attól tegye függővé a munkáját.

„Kollégáihoz alázattal, tisztelettel, de bátran közelít, igazi közösségi alkotó.” – hangzott el a Junior Prima-díj átadásakor. Valóban csapatjátékos típus?

– A színház „csapatsport”. Színészként mi is cselezünk, passzokat adunk a másíknak, kapura lövünk, szóval erősen függünk egymástól. Ha valaki önzőzik, lehet bármennyire jó, tehetséges, egyedül nem tud sikereket elérni.

Ha valaki szerepekkel foglalkozik, az legalább annyira önmagáról is szól, mint arról az emberről, akit megformál, nyilatkozta. Hogy tudta önmagát átemelni mondjuk *Az ember tragédiájának* aggastyán Ádám-já vagy Shaw *Szent Johánájában* Ladvenu szerzetes alakjába?

– Bár még elég fiatal vagyok, annyi élettapasztalatom már van, hogy a próbák során jó eséllyel magamra ismerhessek egy-egy szerepben. *Az ember tragédiája* előadásai során például többször átalakult egy-egy színhez fűződő viszonyom. Amint történt velem valami jelentős esemény az életben, azt éreztem, hogy ezt is „összecsengethetem” a *Tragédia* egy-egy jelenetével, történetével. Érdekes egyébként, hogy sok úgynevezett

fiatal szerep van, amelyet idősebb színészekre osztanak, hiszen ők szer-teágazó és megélt tapasztalataiknak köszönhetően könnyebben játszanak elakár egy ifjú karaktert is. Azok a szerepek, amelyek saját életemről távoliak, mert számomra idegen személyiségek és olyan konfliktusok részesei, amelyekhez nem nagyon volt eddig közöm, azért izgalmasak, mert a próbák során új, ismeretlen problémákkal szembesítenek.

Vannak mesterei, akik „vezetik” ilyen helyzetekben?

– Egy próbafolyamatban a jó rendező egy ideig általában mestere egy színésznek, hiszen többet tud a műről, szerepről, szituációkról, feszültségekről, neki van elképzelése a készülő előadás egészéről. Aztán idővel ez a „felállás” megváltozik, és az érzékeny rendező használja, amit a színész az adott szerepről időközben megtudott. A Színművészetin Gálffi László volt az osztályvezető tanárom, az ő tanácsaira például sokat gondolok, és használom azokat, olykor nem is tudatosan, hiszen már beépültek az idegrendszerembe és a színészi gondolkodásomba. De tapasztaltabb kollégáktól is tanulok, figyelem őket. A jót – szerintem – könnyebb eltanulni, mint a rosszat.

Szatory Dávid

1987-ben született Budapesten. Drámatagozatos középiskolába járt, másodjára vették fel a Színház- és Filmművészeti Egyetemre, ahol 2010-ben diplomázott. Végzés óta a Nemzeti Színház tagja. Az elmúlt évad végén a társulat szavazatai alapján a Farkas-Ratkó-díjban részesült. Jelenleg a Boldogságlabirintus, az Ahogy tetszik, az Operett és az Isten ostroma előadásokban játszik. Az évad során látható lesz még a Brand című Ibsen-drámában és a Kaffka-regény színpadi adaptációjában, A perben.

„hiába jött be egy karakternél egy bizonyos gesztus, hanghordozás, a másik rendezőnél, szerepnél megint át kell hangolnod magad”

Mire ez az interjú megjelenik, már túl lesz az *Isten ostroma* premierjén. Milyen szerepben láthatjuk?

Egy püspököt játszom, és különböző népek mondáiból, korabeli és későbbi történeti munkákból összegyűrt monológokat mondok a hunok királyáról, Attiláról. Előítéletes, rosszindulatú, sőt gyűlölködő, alaptalan vádak, ferdítések, tévhitet sorolok, amiket az évszázadok alatt összehordtak a hunok fejedelméről. Mintha egy korabeli pletykaújságból olvasnék fel. Szóval ez egy ilyen furá, károgozó karakter. Érdekes a próbafolyamat, hiszen a rendező Vidnyánszky Attila elképzelése szerint ennek a nagy történelmi tablónak minden szereplője egymástól távoli, külön világban létező valaki – és ez a színpadi térben is megjelenik. Úgy kell ezt elgondolni, mint egy zeneművet: minden hangnak, minden csöndnek megvan a maga szerepe a nagy egészben.

Hogyan képzeljük el a próbák hangulatát?

Az *Isten ostroma* például komor, „marcona” hangulatú darab, ennek ellensúlyozására rengeteget viccelődünk egymással. Érdekes, hogy amikor vígjátékot próbálunk, mindenkinek lekonyul a szája, amikor meg komoly dologról van szó, épp ellenkező a hangulat. Mintha ezekkel az ellentétekkel próbálnánk harmóniát teremteni a két véglet között.

Hogyan készül egy-egy szerepre?

Gálffi László mondta azt, hogy ez egy olyan szakma, amit mindig újra kell kezdeni. Mert hiába jött be egy karakternél egy bizonyos gesztus, hanghordozás, a másik rendezőnél, szerepnél megint át kell hangolnod magad. Itt is ugyanúgy előről kell kezdenem mindent, újra kell alkotnom magam. De hát ezáltal fejlődöm.

Van szerepálma?

Nincs. A kis szerepeket is úgy fogom fel – és ez nem mások „lekonyóklását” jelenti –, hogy az az én főszerepem.

UGHY SZABINA

Ádám és Éva (Tenki Réka) *Az ember tragédiájában* | fotó: Gordon Eszter

Jelenet az *Operett* című előadásból | fotó: Eöri Szabó Zsolt

„Az öregek, özvegyek, árvák
megajándékozó ünnepének –
magasztosnak, fennköltnek kell lenni!
(...) Mindenki tisztuljon meg abban a
szent munkában, melyet az öregekért
végez, melyért örömteljes a fáradozás,
melyen soha ki nem fáradhat az,
aki a Kövessy-várhoz tartozik.”

Saly Noémi

Kövessy Albert (1860–1924)

„VÁR” A NEW YORKBAN

Cincogó züllencium és karácsonyi jótékonykodás nélkülöző színészek javára

Volt valaha Pesten egy illusztris asztaltársaság, melynek tagjai minden év december 21-én – Kövessy Albert halála évfordulóján –, ünnepélyes keretek között megajándékozták a rászoruló idős színészeket, özvegyeiket és árváikat. Ki lehetett ez a Kövessy, és hogyan került az asztal közepére egy vár?

Pont száz esztendeje, hogy az első világháború kezdetén, az Országos Színészegyesület Nyugdíjintézete jelentős vagyonát hadikölcsönbe fektette, azt remélve, hogy a háború után az állam majd némi nyereggel visszafizeti. Sajnos nem így történt, az aktív tagok befizetéseiből éppen csak csurrant-cseppent valami a már nyugdíjas színészek számára. Az egykoron ünnepelt sztárok közül sokan megalázó helyzetbe kerülve nyomorogtak.

Ekkor lépett színre Kövessy Albert – azaz hogy jóval korábban.

Már tizenhét évesen, 1877-ben megkezdte színészpályáját Kozlovsvárott, majd vidéki társulatok tucatjánál csiszolta tudását. Hoszszabb ideig a pécsi Nemzeti Színház igazgatója volt, ezután az óbudai Kisfaludy Színházat futtatta fel, majd Kecskeméten és Ungváron is direktorkodott. Elsősorban zenés bohózatokat és népszínműveket játszatott, de klasszikusokat is műsorra tűzött színészeivel. Mindeközben számos operettet és színművet is írt, s miután az aktív színpadi életől elköszönt, 1916-tól Beöthy László színházainak dramaturgia lett.

Kövessy ez idő tájt állt elő emberbaráti ötletével, hogy az évről évre növekvő számú, nincstelen nyugdíjas színészt pénz- és természetbeni adományokkal segítsék. A szeretetsomagok ünnepélyes átadása karácsonykor történt Kövessy törzsasztalánál a New York kávéházban. Kövessy 1924-es halálát követően az asztaltársaság tagjai – színészek, írók és a színpad iránt rajongó emberek –, a jólelkű kolléga szel-

leme előtt tisztelegve Kövessy-vár néven teljesítették ki a hagyományt. Sok hasonló, jótékony célokat szem előtt tartó egyesület és asztaltársaság létezett akkoriban, de ilyen különlegeset nem pipált a város azóta sem!

A gyülekezet működését egy játékos és rituális szabályrendszer, a „Hagyományok Tekercsének” nevezett sajátos törvénykönyv írta elő, amelyben ezt olvassuk: „... a várnak falain belül csak fesztelen józú, ártatlan tréfálozásnak engedünk teret. Éppen ezért szabályainkat is tréfás formában szerkesztettük. Mi itt azt akarjuk, hogy asztalunknál ellehessen három ember anélkül, hogy civódjék. Meleg szívet, kedélyt, egyetértést akarunk... Kifejezetten hirdetjük, hogy közöttünk politizálni nem lehet. Semmiféle formában!”

Középkori lovagvárhoz hasonlatosan volt közöttük várúr, várkormányzó, voltak zászlósurak, lovagok, csatlósok, zárandokok, városszonyok, várkisasszonyok, évente választottak maguk közül kincstármezt, krónikást, főbíró, felcsereket, pecsétőrt, udvari bolondokat... A vár igricei között volt furulyás izraelita is: „Élő példája annak, hogy nincs numerus clausus, mert a várban ismeretlen fogalom a felekezetek közötti harc.” Díszes „cerimóniák” közepette fogadták maguk közé azokat a (külső) tagokat, fejedelmeket, fejedelemasszonyokat, akik hűséget fogadtak a várúrnak, rangjuk szerint hitet tettek és lovaggá üttettek.

A várnak szimbolikus jelentőségű jelvényei is voltak: maga a lovagvár, a Kövessy-serleg, válszalagok, emblémák, alapkö, zászló-kitüntetések stb. A kormányzás folyamatos fenntartásának és az aktuális

A „kődlovagok légvára”

Nélkülöző színészek a Kövessy-vár adományaival

ügyek megvitatásának három fő fórumát határozták meg: konszessum, portyázás és táborozás. A várúr személye szent és érthetetlen(!) volt, ám ha hibát követett el, pirulnia kellett: „pirítós!” felkiáltásra kénytelen volt ülő helyzetben fejét az asztal alá hajtani, míg köszörfületes alattvalója legalább harmincig elszámolt.

A vár lakói rendszeresen naponta, ebéd után gyülekeztek az alapító, Kövessy Albert márványlapos asztala körül a New York kávéház „mélyvizében”. Nagy estéken „cincogó züllencium” volt, ekkor a várasszonyok, várkisasszonyok és meghívott vendégek előtt is kitérték a várkapukat. Avatatlan betolakodók láttán azonban a várőrök „ebek” felemelt mancsokkal figyelmeztették a népet. Havonta egyszer a Royal szálló Fehér termében gyűltek egybe vacsorára, baráti beszélgetésre. Ilyenkor „sillencium” állt be, asszonynépség ott nem lehetett jelen.

A társaság anyagi alapját a működő tagok önként felajánlott tagdíjbefizetési és az egész év folyamán tartott külön gyűjtések képezték. „Az öregek, özvegyek, árva megajándékozó ünnepének – magasztosnak, fennköltnek kell lenni! Isten ünneplése, szent esküvés, királyok felkenése nem lehet szebb ennél az ünnepnél. Mindenki tisztuljon meg abban a szent munkában, melyet az öregekért végez, melyért örömteljes a fáradozás, melyen soha ki nem fáradhat az, aki a Kövessy-várhoz tartozik.”

A „légvár ködlovagjai” jótékony és hatékony munkájának köszönhetően évről-évre egyre több nyugdíjas színész kapott karácsonyi ajándékot, egészen a vár 1950-es megszűntetéséig. Az alapító sírfelirata a Kerepesi úti temetőben 90 év után is hirdeti a kiváló színészt és nagyszerű embert: „Életében alkotott, itt nyugodni tért. Nagy művét, emlékeit őrzi a »Kövessy Vár«.”

A Nyehó színészei

A 120. születésnapját ünneplő New Yorkra irodalmi kávéházként emlékeznek, holott a színészetnek is fontos bástyája volt. Nem csak azért, mert itt is születtek darabok és forgatókönyvek, hanem mert a színészek is ide jártak: aki a „Nychóból” kimaradt, mindenből kimaradt.

Időnként megjelent Blaha Lujza és Újházi Ede, Márkus Emília és Bajor Gizi, de voltak napi törzsvendégek is: Pethes Imre óramű pontossággal délután háromkor ült le alsózni két állandó partnerével, Vincze Zsigmonddal és Gyöngyi Izsóval. Uray Tivadar biliárdozott, Páger Antal römizett... Mindenki társaságban volt, főként előadás után, kivéve Csontos Gyulát, aki egyedül ebédelt, és ha a hús nem volt elég puha, rátaposott, „nehogy felszolgálják egy másik vendégnek”.

Szokás volt a New Yorkban is, hogy a kávé egy-egy tanévben ingyen etetett néhány tehetséges művésznövendéket. Míg a Japán kávésa, Krasznér Menyhért festőket pártfogolt, addig Tarjánál a színővendékek jártak jól. Kit protezsált be hozzá Beregi Oszkár mint a Király Színház két ígéretes statisztáját? – Király Ernőt és Gózon Gyulát...

A Kövessy-vár színészbankettje a New York mélyvizében

A NEMZETI SZÍNHÁZ ARCAI

SZÍN-TÉR

Ülök a szokásos beti érkezésen, a kollégák egy meghívóról beszélgetnek. A Magyar Festészet Napján kellene egy rövid műsor, szól a felkérés, hogy méltó módon nyílják a tárlat...

Ha már ott leszünk, mutassuk meg, amink van, teszem hozzá az ötletekhez.

És gondolatban már válogatom is a képeket: a Johanna a máglyán vörös fényben úszó maszkjairól, a János vitéz körtáncáról, a Boldogságlabirintus freskók mögé bujtatott jeleneteiről készült fotóimat...

Olekszandr Bilozub és Galambos Péter színpadi látványvilágai egy fotográfus számára továbbgondolható festői látomások. Egyszerre indok és mentés ez, hogyan kerülhetett a csizma az asztalra, azaz festmények közé a fotó – remélem, a látogatók örömére.

EÖRI SZABÓ ZSOLT

A kiállítás október 19-26 között volt látható a Bálnában

Karácsonyi szegfűszeges sült malacsonka

Egy szép darab bőrös malaccombót csontoztass ki a henteseddel. Vágd két hasonló darabra. A bőrös felét egy kisebb hegyes késsel 2 centi távolságra egymástól szúrd meg úgy egy centi mélyen, és a nyílásokba dugjál egy szegfűszeget. Sóval, borssal dörzsöld be a húsos oldalát, és rakd egy tepsi aljába vörshagymás-fokhagymás ággyra. Alufóliával fedd le, majd 160 fokban süsd finom omlósra. Vedd ki a sütőből, és a bőrt a szegfűszegsorok között vágd végig, majd tedd vissza, de már fólia nélkül és pirítsd ropogósra. Sütés után pihentesd 15-20 percet. Melegen és hidegen is finom.

Gobbi Hilda kedvence

A borjúvelőt citromos vízben áztatva hártázd le. A csontos borjúkaraj-szeleteket sóval, borssal ízesítsd, majd forró zsíron mindkét oldalukat piríts meg, de ne süsd át. Mellette hasonló módon a velőt is. A húst tedd tűzálló tálba, tegyél rá gazdagon zsíron megtáncoltatott petrezselymes fokhagymaszeleteket, rá a velőrózsákat. Majoránnával szórd meg, önts le sűrű házi tejföllel, és süsd össze forró kemencében. Lehet sütőben is készíteni, de a kemence adja meg az egyedi ízt. Sült krumplival az igazi!

À LA BODROGI

Egy gasztronómiai életrajz sztorikkal és receptekkel

A színházat is úgy szeretem, ha fűszeres, ha valóban „jóízűen” játszik a színész. Az a jó színház és az a jó étel, ami önfeledten élvezhető, és lépésről lépésre tárja fel a maga sajátos világát – olvasható Bodrogi Gyula 80 év, 80 recept, 80 történet című könyvében. A Nemzeti Színház művészeinek gasztronómiai életrajzából néhány „szakmai” történetet csemegéztünk ki.

A rendszerváltás előtt más világban éltünk, a színházban voltak kötelező darabok, amelyeket – akár tetszett, akár nem, akár egyetértettünk vele, akár nem – el kellett játszani. Nem volt kivétel senki. Nem volt vita tárgya, nem lehetett nemet mondani. Az egyik ilyen a Lenin ellen elkövetett támadásról szóló Merénylet című darab volt. Lenint két lövés érte, súlyos állapotban volt, éppen operálták az egyik jelenetben. Én népbiztost játszottam, és a többi népbiztos társammal együtt aggodalommal szemléltük, mi lesz a műtét kimenetele. A vezér életéért egy parván mögött küzdöttek az orvosok, mi csak a szilvetteket láttuk, a párbeszédet viszont tisztán hallottuk. „Az egyik lövedék megvan!” – kiáltott fel az orvos. A másik doktor erre így felelt: „Jól van, de hol a másik golyója???”. Fuldokoltunk a nevetéstől, de igyekeztünk ezt úgy csinálni, hogy a közönség ebből semmit ne vegyen észre.

Az a szerencsés színész, aki nem tud játszani, ha iszik. Én például egy korty után sem tudok, de van, aki – legalábbis egy ideig – éppen ilyenkor brillírozik. Amikor például a II. Richárdot játszottuk, Mádi Szabó Gábor Kent – kaposos – grófjaként vonult be a színpadra, és egy hatalmas monológot adott elő – a díszletbe kapaszkodva, egyetlen betűhiba nélkül. A folytatásban mi, Latinovitscal végigbakiztuk az egész darabot, olyan idegesek voltunk, hogy minden rendben legyen Gáborral. Az ital azonban veszélyes játék, mert ha valakit feldob, annak az a pechje, hogy mindig egyre több és több kell, míg nem egyszer csak túl sok lesz. Ez történt akkor is, amikor Kibédi Ervinnek be kellett volna szállnia egy dalba az egyik darabban, de ez nem sikerült neki. Állt némán a színpadon, a zenekar sokadszor is belekezdett a nótába, a közönség már zúgolódott. Én épp a büfében ültem, amikor hívtak (én voltam az igazgató), hogy baj van, a zenekar játssza újra és újra a dallamot, de Ervin csak nem lép be. Odarohantam és suttogva, egyre dühösebben

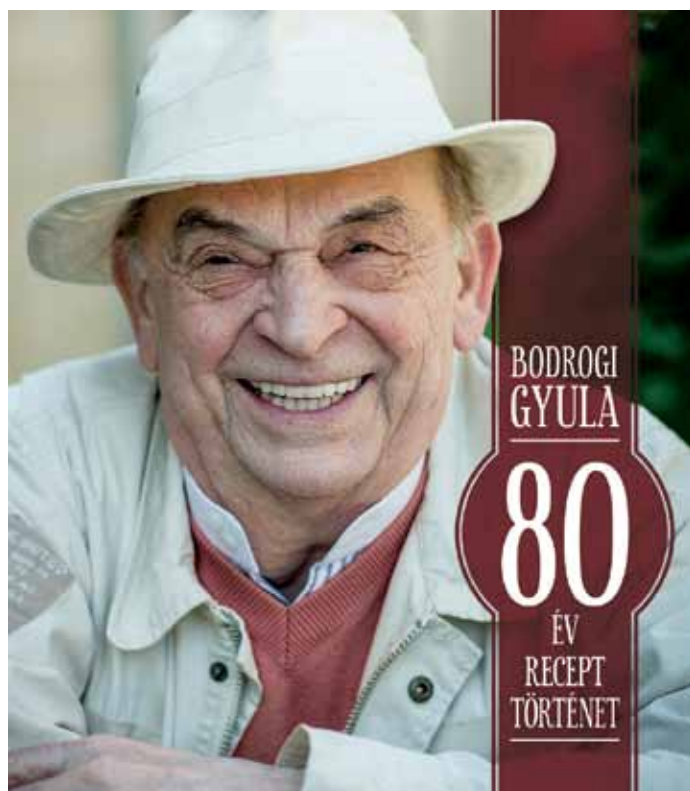
Töröcsik Mari és Bodrogi Gyula a Nemzeti Színház Bunda című előadásában (2006) | fotó: Sándor Katalin

próbáltam leparancsolni a színpadról. Végül nagy nehezen kijött, és békésen csak annyit kérdezett: „Na mi van, Mogyoró?”, így hívott. Azt mondtam neki: „Most nem vitatkozom veled, holnap délelőtt 10-re gyere be az irodámba”. Másnap jött is. Gyönyörűen kimosakodva, kalapban, parfümtől illatozva. „Te tíz évvel idősebb vagy nálam, hogy jöjök én ahhoz, hogy lecsesszelek azért, ami tegnap történt?” – mondtam nagyon szigorúan. „Csináljuk azt, hogy te vagy én, és én vagyok te. Te ebben a helyzetben mit csinálnál?” – szegeztem neki a kérdést. Rám nézett azzal a jellegzetes tekintetével, és azt mondta: „Semmit”. Mondtam neki: „Oké, legyen így.” Kezet fogtunk, és ezután fél évig nem ivott egy kortyot sem.

Töröcsik Marival együtt játszottunk A bunda című darabban a Nemzeti Színházban 2006-ban. Sok veszekedős jelenetünk volt, így nem meglepő, hogy erről gyakran eszünkbe jutott rendhagyó válási „cermóniánk” története is. Elhatároztuk ugyanis, hogy elválunk. Úgy éreztük, egy kicsit szabadabban kell szaladgálni mindkettőnknek. Nem volt köztünk semmi konfliktus, egyszerűen csak mindketten úgy éreztük, ez a legjobb döntés, amit hozhatunk. A bíróságra kellett volna tanút vinnünk, de nálunk nem nagyon volt mit tanúsítani, nem volt vita, veszekedés, elosztani való vagyont. Ezért úgy döntöttünk elhívjuk Pethes Gyuri barátunkat, legyen ő mindkettőnk tanúja. A kijelölt napon Mari és én leültünk az egyik padra a tárgyalóterem bejáratától balra, dumáltunk, nevetgeltünk, vártuk, hogy behívjanak. Pethes meg a másik padon ült, a bejáratától jobbra és hozzánk hasonlóan várt – egy magában. Kisvártatva kijött a teremszolga, behívta Marit és Gyurit. Ők felálltak, besétáltak, csend, várakozás. Majd egy perc múlva kinyílt az ajtó, Pethes kijött, feldoklott a nevetéstől: „Menj be, Gyula, mert tőlem akarták elválasztani Marit” – mondta. A teremőr ugyanis azt látta, hogy Pethes külön ül, mi kellemesen elbeszélgettünk, ezért azt gondolta, ő a válni készülő férj.

A szereptanulás minden színésznél másképp zajlik, mindenkinek megvannak a maga jól bejáratott technikái. Én például addig tanulgatom a szerepeket, addig barátkozom a figurával, amíg el nem hiszem, hogy én

vagyok ő, amíg el nem hiszem, hogy ezt nekem írták, ezt a szerepet rám szabták. Hol hosszabb, hol rövidebb idő után aztán egyszer csak azt érzem, hogy megvan, hiszen én is pontosan ilyen vagyok! Amikor elérkezik ez a pont, bemegyek a színházba, és onnan már minden egyszerűen megy: az öltözőben meglátom a ruhát, és rögtön elkezdek a szerepemnek megfelelően működni. Ha például Az arany ember egyik figurája, mondjuk Brazovics Athanáz ruhája van kitéve, rögtön érezni fogom, hogy egy rohadt szemét alak vagyok. Tudom, hogy ez marhaságnak hangzik, de mégis így alakult nálam, ezt el kell fogadnom magamtól.

NAGY-KÁLÓZY ESZTER SÍK FERENC-NÍVÓDÍJAS

Sík Ferenc-nívódíjat kapott Nagy-Kálózy Eszter a *Szentivánéji álomban* Hippolyta és Titánia kettős szerepének megformálásáért. A Nemzeti Színházban teltházzal futó előadás szabadtéri változatát nyáron a Gyulai Várszínházban mutatták be. A gyulai önkormányzat és a Várszínház által alapított díjat a Nemzeti Színházban vehette át Nagy-Kálózy Eszter. Az Őze Lajos-díjat annak a Zsigmond Emókének ítélte oda a Várszínház, aki Iluska szerepében látható a Nemzeti *János vitéz* című előadásában.

Horváth Lajos Ottóval a *Szentivánéji álomban*
| fotó: Eöri Szabó Zsolt

FILMKÖLTÉSZET: SZARVASSÁ VÁLTOZOTT FIÚ

„A film minden egyes képkockáját a vers ihlette” – mondta Vidnyánszky Attila, a Juhász Ferenc műve alapján Töröcsik Mari és Trill Zsolt főszereplésével készült *Szarvassá változott fiú* című film rendezője az Uránia Nemzeti Filmszínházban tartott november 25-i díszbemutatón. A 2011-ben leforgatott, majd finanszírozási okok miatt csak 2014. végén befejezett film premierjén Töröcsik úgy vélte: Vidnyánszky Attila „költészetet csinált a költészetből filmen, ami a legkritikább dolog”. Juhász Ferenc felidézte, hogy a verset az 1950-es években írta, és ma sem tudná megírni másképpen, bár akkor a tapasztalatlanság és a fiatalság beszélt belőle. Juhász Ferenc szerint a költő, amikor megírja a verset, nem tudja még annak utóéletét, és nem akar mást, csak elmondani azt, ami fáj. „Minden fáj: az is, ami megtörtént, és az is, amire számítana az ember, de nem történik meg” – fogalmazott, hozzátéve: a vers egyrészt kijelentés, másrészt kívánságok halmaza, harmadrészt bezártság és elvagyódás, negyedrészt pedig szeretetből

épülő katedrális, amelynek nem lehet látni a tornyát, tetejét. A *Szarvassá változott fiút* a közeljövőben sajtóvetítéseken mutatják be az

országban. A filmet is ihlető színházi előadás január 9-én látható a Nemzeti Színházban Töröcsik Marival és Trill Zsoltal.

ELHUNYT BALIKÓ TAMÁS

56 éves korában, váratlan hirtelenséggel elhunyt a színész és rendező Balikó Tamás. Közel másfél évtizeden át a Pécsi Nemzeti Színház igazgatója volt, 2003 és 2008 között a budapesti Nemzeti Színház művészeti tanácsadójaként dolgozott Jordán Tamás igazgató mellett. Balikó olyan fontos előadásokat rendezett a Nemzetiben, mint a Szomory Dezső *Hermelinje*, Háry János drámája, *A Senák*, legnagyobb sikerű munkája pedig a *Tizenkét dühös ember* volt Kaszás Attilával, Stohl Andrással, Kulka Jánossal, Sinkó Lászlóval a főszerepben.

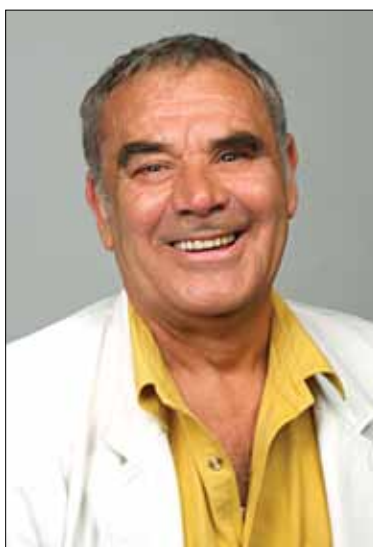
BÁNSÁGI ILDIKÓ PRIMA-DÍJAS

Prima-díjat kapott Bányási Ildikó, a Nemzeti Színház társulatának tagja a 2014-es Prima Primissima ünnepségen december 5-én. A 2003-ban alapított elismerés célja a magyar értelmiség szellemi eredményeinek megőrzése, a hazai tudomány, művészet, kultúra és sport fejlesztésének erősítése a hatalomtól és politikától független kitüntető cím adományozásával. A színház- és filmművészet kategória primissimája 2014-ben Csomós Mari lett. Az idén a Nemzeti Művészei közé választott Kosuth-díjas Bányási Ildikó mellett Prima-díjban részesült még a világhírű operatőr, Ragályi Elemér.

KÓTI ÁRPÁD A NEMZET SZÍNÉSZE

„Nagyon meglepődtem” – mondta az idén 80 éves Kóti Árpád azt követően, hogy a hagyományosan a Nemzeti Színházban tartott ülésen a nemzet színésze címet viselő tizenegy művész őt választotta a testület tagjává a nemrég elhunyt Gera Zoltán helyére. Kóti Árpádnak két egykori színművészeti főiskolai osztálytársa, Töröcsik Mari és Bodrogi Gyula gratulált elsőként. „Az idén már másodszor lepődtem meg” – utalt a debreceni Csokonai Nemzeti Színház örökös tagja arra, hogy március 15-én több mint öt évtizedes kimagasló színészi teljesítményéért Kosuth-díjat kapott.

A debreceni Csokonai Színházban ma is aktív Kóti 1934-ben Bucsán született. A színművészeti főiskolán 1958-ban végzett, de diplomáját nem vehette át. A Békéscsabai Jókai Színházban mutatkozott be a színpadon 1958-ban, ezt követően 1960-ban az egri, egy évvel később a veszprémi, majd a szolnoki színházhoz szerződött. A debreceni színháznak 1963 óta tagja, címszerepet alakított többek között a *Ványa bácsi*, a *Lear király*, a *Dundo Maroje* és az *Én, Károli Gáspár* című előadásban. Művészi pályája elismeréseként 1978-ban Jászai Mari-díjat kapott, 1985-ben érdemes művész, 2001-ben kiváló művész lett, 1995-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend kiskeresztjével tüntették ki, 2014-ben pedig Kosuth-díjat kapott. Aase- és Csokonai-díjas, 2002-ben a Pécsi Országos Színházi Találkozón a legjobb epizód szereplő díját kapta meg Háy János *A Gézagyerek* című darabjában nyújtott alakításért.

A NEMZET MŰVÉSZEI

A Nemzeti Színház társulatából BÁNSÁGI ILDIKÓ, BLASKÓ PÉTER, SINKÓ LÁSZLÓ és TÖRÖCSIK MARI kapta meg a Művészeti Akadémia (MMA) kezdeményezésére létrehozott Nemzet Művésze elismerést. Az idén először

SZÍNHÁZTÖRTÉNETI VETÉLKEDŐ

„Laborfalvi Rózától Töröcsik Mariig” címmel Színház történeti vetétkedőt hirdet 4 fős, 10. és 11. osztályos csapatok számára a Nemzeti Színház. A vetétkedő négy forduló, az első három forduló feladatait az interneten keresztül kell beadni, a negyedik forduló a legjobb négy csapat részvételével a Nemzetiben zajlik majd 2015 májusában. A feladatok a Nemzeti Színház történetével kapcsolatosak, és egyszerre igényelnek színház történeti kutatást, valamint kreativitást, szükség lesz informatikai eszközök (prezentáció- és videó készítés, képszerkesztők vagy éppen a Facebook) használatára is.

A zsűrit Udvaros Dorottya, Ablonczy László, Rubold Ödön és Mátyássy Bence alkotja.

A győztes csapatok táblagépeket, könyvtulványokat, színházjegyeket nyernek, az első helyezett csapat iskolájába pedig egy tanítási napra „kitelepi” a Nemzeti Színház: próbákkal, irodalom- és énekórákkal, a színészek focicsapatával, smink- és fodrászbemutatókkal.

Jelentkezés 2015. január 4-ig. Információk:
www.nemzetisinhaz.hu/vetelkedo

NEMZETI

A magazin megtalálható országszerte az Alexandra könyvtárházaiiban és boltjaiban.

Ajánlja ismerőseinek, barátainak!

ALEXANDRA

PROGRAMAJÁNLÓ

KÖVEK ÉS TESTEK

dec. 27.

Szirtes Edina Mókus

Kortárs francia, belga költők versei egy különleges hangulatú koncert formájában szólnak meg Szirtes Edina Mókus zenéjével és az ő, valamint együttesének előadásában. Közreműködnek a Nemzeti Színház művészei: Tompos Kátya, Söptei Andrea, Rácz József, Bakos-Kiss Gábor.

mikor? hol?

december 27. – 19 óra 30 • Gobbi Hilda Színpad

LEMEZBEMUTATÓ

dec. 28.

Hobo: Requiem a bluesért

„A blues útja, akárcsak a mi nemzedékünké, lassan véget ér. Ez a koncert azért jött létre és a dalok azért íródtak, hogy kifejezzük hálánkat, meghajoljunk mestereink előtt, hogy elmondjuk, eljártsszuk érzéseinket, megpróbáljuk megmutatni, mit jelent nekünk a blues, mit kaptunk tőle” – mondja Hobo a Requiem a bluesért című dupla-lemezeről. A lemez-premierre igazi színházi koncertként készül Hobo és Bandája.

mikor? hol?

december 28. – 19 óra • Nagyszínpad

RÁHANGOLÓK ÉS KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓK

RÁHANGOLÓDÁS egy előadásra – dramaturgjaink háttérinformációkat osztanak meg az érdeklődőkkel az előadások előtt.

KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓKRA invitáljuk nézőinket az előadások után: találkozás, beszélgetés a művészekkel, alkotókkal...

mikor? hol?

RÁHANGOLÓK az előadások előtt, 18 órától

Ahogy tetszik – január 16.

Éjjeli menedékhely – január 19.

Isten ostroma – január 25.

Operett – január 28.

KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓK az előadások után

János vitéz – január 10.

A helység kalapácsa – január 23.

Nemzeti Színház (a pontos helyszínről a érdeklődjön a színházban)

LITURGIKUS JÁTEKOK

jan. 6.

Csillag-játék, Dániel-játék

A 11. századi magyarországi szertartáskönyvekben is megtalálható Csillag-játék a betlehemi csillag megjelenését, a napkeleti bölcsek útját meséli el. A Dániel-játék a babiloni fogságban élő ószövetségi próféta történetéből összeállított francia eredetű liturgikus drámajáték a 12. században keletkezett. A liturgikus játékokat a gödöllői Premontrei Szent Norbert Gimnázium és Egyházzenei Szakközépiskola diákjai és tanárai adják elő magyar nyelven. Ingyenes program.

mikor? hol?

január 6. – 15 óra • Gobbi Hilda Színpad

KÖLYÖKNAP

jan. 11.

Háromkirályok és Vízkereszt

A Vízkereszthez és a Háromkirályok történetéhez kapcsolódik a Nemzeti Színház januári Kölyöknapja. A Nemzeti Színház művészei, valamint játékok, foglalkoztatók, mesék, versek és koncert várja a családokat, a kis- és a nagyobb gyerekeket. Ingyenes program!

mikor? hol?

január 11. – 10 óra • Nemzeti Színház

www.nemzetiszhaz.hu

VERSEK SZÓDÁVAL

jan. 21.

Vendég: Pion István

A *Versek szódával* – avagy költők másképp sorozat januári vendége Pion István költő és slammer, aki nemcsak az életről mesél, hanem a Gourmand együttessel „jazz és spoken word” fúziós produkciót is előad. Tarján Tamás szellemes verselemzései és Papp Zsuzsanna grafológus megállapításai teszik teljessé a képet Pion Istvánról.

mikor? hol?

január 21. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

MAGYAR KULTÚRA NAPJA

jan. 22.

Vitéz lélek

Tamási Áron „komoly játékát” Trill Zsolt, Nagy Anna, Reviczky Gábor főszereplésével játssza immár második évada a Nemzeti Színház. A Magyar kultúra napját a *Vitéz lélek* ingyenes (de regisztrációhoz kötött) előadásával ünnepli a teátrum.

mikor? hol?

január 22. – 19 óra • Nagyszínpad

Bessenyei emlékest: „Jó volt élni”

Tíz éve hunyt el a kétszeres Kossuth-díjas Bessenyei Ferenc, a Nemzeti Színház örökös tagja, a Nemzet Színésze. Az emlékére összeállított műsorban Sunyovszky Szilvia, Blaskó Péter, Rubold Ödön idézik fel közös színpadi pillanataikat, részleteket láthatunk híres színházi és filmszerepeiből, hallhatunk versfelvételeiből.

mikor? hol?

január 22. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

Mindkét program ingyenes, de regisztrációhoz kötött: szervezes@nemzetisinhaz.hu

A pontgyűjtést hagyja a katicákra!

**Azonnali 25%-os kedvezmény* VízPlusz kártyával
a Nemzeti Színház előadásaira!**

Díjmentes kártyaigénylés:
www.vizpluszkartya.hu

NEMZETI SZÍNHÁZ
1857
KÖZÖS-NÉZŐPONT

*A mindenkorli kedvezményekről a www.vizpluszkartya.hu honlapon tájékozódhat.

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

Igor Stravinsky
**A kéjenc
útja**

*Opera három felvonásban, két részben,
angol nyelven, magyar és angol felirattal*

Szövegíró ► **Wystan Hugh Auden, Chester Kallman**
Rendező ► **Anger Ferenc**
Látványtervező ► **Zöldy Z Gergely**
Dramaturg ► **Kenesey Judit**
Karigazgató ► **Strausz Kálmán**

Karmester ► **Erik Nielsen**

Bemutató ► **2015. január 18., Operaház**

További előadások ► **2015. január 20., 22., 24., 27., 29.**

Médiapartner: **NÉPSZABADSÁG**

ELLENTÉTES ÉRZELMEK

Felolvasószínházi premier a Nemzeti Színház művészeinek tolmácsolásában

Határátlépés? Az irodalomtörténész, kritikus, aki alaposan ismeri Kölcsy életét és művét, átáll az alkotó művészet oldalára?

– Számomra egy jó tanulmány, kritika vagy éppen irodalomtörténeti monográfia is esztétikai élményt jelent, s a regény, a dráma, a vers is csak akkor ragad meg, ha gondolati sugárzása is van. A Kölcsyről írott tanulmányaimban ugyanaz a korrajz és emberi formátum körvonalazódik, mint a róla szóló drámámban. Nem kellett átlépnem a határon...

Miért döntött úgy, hogy Kölcsyről drámát ír?

– Olyankor szoktam kísérletezni ezzel a műfajjal, amikor az indulataimat más módon nem tudom kezelni. Ezt éreztem 1983 őszén is, amikor eltávolítottak a Mozgó Világ éléről, s kikényszerítették az egész szerkesztőség távozását is. Csalódott és dühös voltam, de hittem abban, hogy a „Mozgó szellemet” nem lehet újra palackba zárni. Vannak helyzetek, amikor az ellentétes érzelmek nem kioltják, hanem felerősítik egymást. Ezt a tapasztalatot segített megfogalmazni ez a történelmi játék.

Melyek voltak Kölcsy életének „drámáért” kiáltó konfliktusai?

– A már országos hírű költőt felkérlik, hogy vállalja el vármegyeje követségi tisztségét a pozsonyi országgyűlésben. Magánéleti dilemma is ez, hiszen gondoskodnia kell öccse özvegyéről és nevelt fiáról, de döntésének igazi súlyát akkor érzi, amikor közvetítenie kell a táborokra szakadt ellenzék vezéregyéniségei: Wesselényi Miklós és Széchenyi István között. Barátságuk megromlását a radikális („*sérelmi ellenzéki*”) és a mérsékelt („*fontolva haladó*”, „*kormánypárti*”) reformpolitikai törekvések éleződő szembenállása okozza, s a háttérben már szerveződik a fiatalabbak erőszaktól sem visszariadó, forradalmi eszméket követő mozgalma is. Kölcsy egységteremtő kísérlete lehetetlen feladatnak bizonyul, vállalkozása mégis erkölcsi példát kínál kortársai s a következő nemzedékek számára is.

Mitől érdekes Kölcsy ma?

– A Kölcsy-életmű és életpálya megszívlelendő tanulsága, hogy a politikusi szerepnek nélkülözhetetlen kelléke a retorikai képesség és taktikai érzék, de ezek mit sem érnek rendkívüli empátikus készség és morális érzékenység nélkül. Kölcsyben a kortársai mindenekelőtt emberi értékeit tisztelték. Annak a klasszikus embereszménynek a megtestesülését látták benne, akiben az önképzés szenvedélye tökéletes összhangban van a közösség iránti elkötelezettséggel. Ezért lehet étalon ma is.

Mi a fontos(abb), az utókor számára: a mű vagy az ember?

– Ha egy irodalmi szöveg csak történeti háttérnek ismeretében jelent valamit, nyilvánvalóan nincs művészi értéke. Az esztétikai hatást azonban maradandóbbá teheti, ha felidézük az alkotásra ihlető élethelyzetet. Kölcsyről lévén szó annyi kiegészítést kell tennünk, hogy ha

FELOLVASÓSZÍNHÁZ

jan. 9.

Kulin Ferenc: Kölcsy

A Kölcsy a magyar reformkornak azokat az esztendeit idézi fel, amelyekben a végletekig kiéleződnek egyfelől a nemzeti, másfelől a birodalmi érdekeket képviselő hatalmi elit ellentétei. A költő-politikus kész minden személyes ambícióját alárendelni a korszakváltást előkészítő küldetésének, de törekvéseivel leküzdhetetlen akadályokba ütközik.

A dráma cselekménye párhuzamosan bonyolódik a politikai nyilvánosság fórumain s a kulisszák mögötti szellemi műhelyekben. Az uralkodó tanácsadói között éppúgy jelen vannak a felvilágosodás társadalmi programjának liberális szószólói, miként a konzervatív hatalom-technikusok; a fontolva haladó és az erőfitogtató magyar reformerek háta mögött pedig már a jakobinus eszmékért rajongó fiatal jogász-hallgatók szervezkednek...

Kulin Ferenc József Attila-díjas irodalomtörténész. Pomázon született 1943-ban. Egyetemi tanulmányait az ELTE magyar-orosz szakán végezte (1968). Oktatói munkája mellett lapokat szerkesztett (Jelenlét, Mozgó Világ, Magyar Napló) és politikusi tevékenységet folytatott. Volt parlamenti bizottsági elnök (1990–1993), az MDF frakcióvezetője (1993–1994) és Mádl Ferenc köztársasági elnök főtanácsadója. Jelenleg a Magyar Művészet főszerkesztője. Fontosabb könyvei: *Hódíthatatlan szellem* (1982), *Közlételek a reformkorhoz* (1986), *A bukásunk lesz a veszteség* (1987), *A tét* (1994), *Kölcsy Ferenc* (1998), *Készenlét* (2008), *Küldetésstudat és szerepkérés* (2013).

mikor? hol?

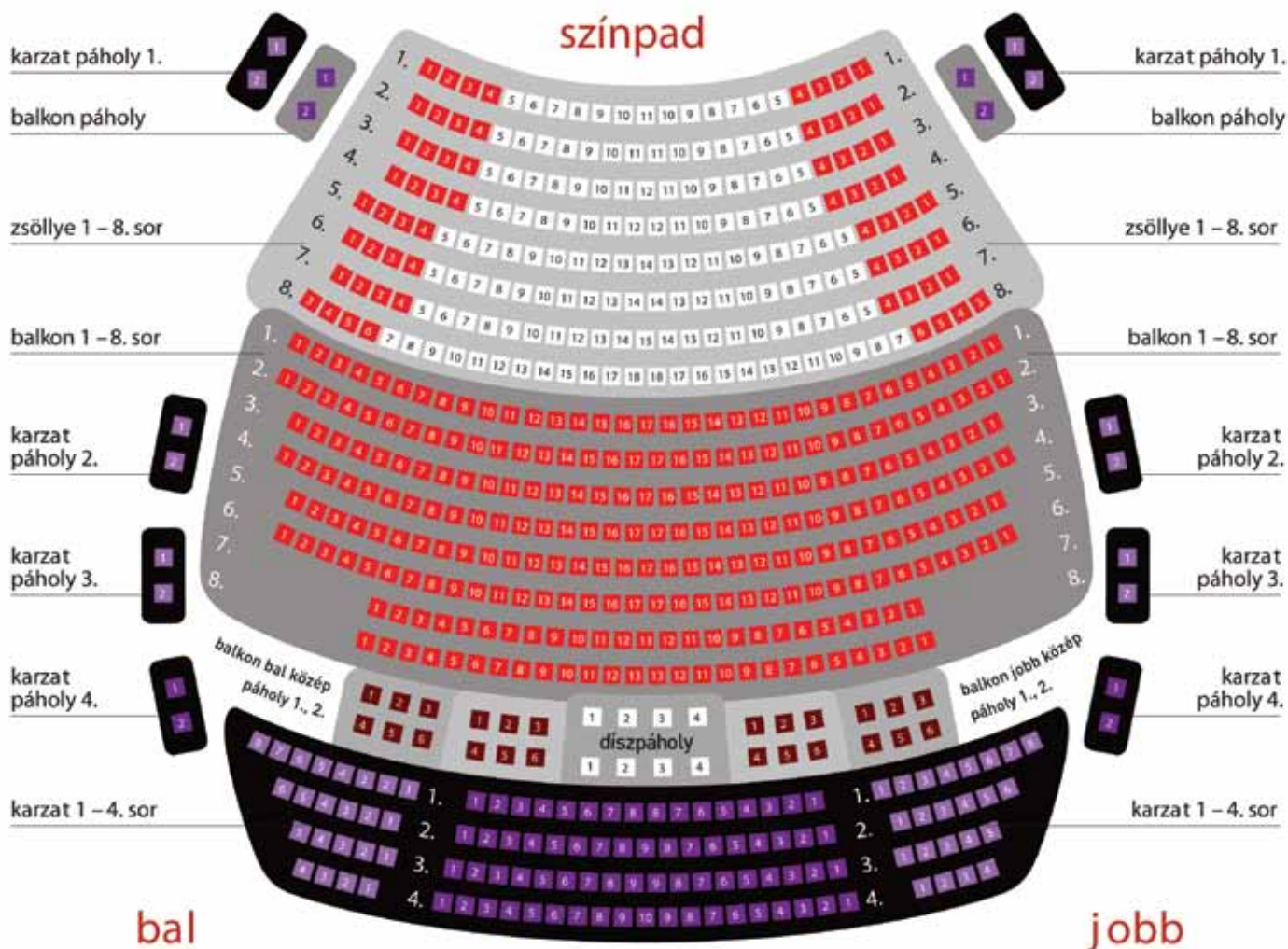
január 9. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem | A belépés díjtalan

egyetlen verset sem írt volna, emberi nagysága, bölcséleti munkássága és politikusi teljesítménye akkor is fontos lenne az utókor számára.

Ha módja volna találkozni Kölcsyvel, mit kérdezne meg tőle?

– Amióta foglalkozom az életművével, rendszeresen találkozom vele. De soha nem azt várom, hogy válaszoljon a kérdéscímre, hanem hogy tanuljam meg tőle: hogyan kell pontosan kérdezni. Nem itt tartanánk, ha elleshetünk volna a titkát...

- kornya

Nagyszínpad jegy

1. Árkategória
 2. Árkategória
 3. Árkategória
 4. Árkategória

Bővebb jegy- és bérletinformációk:

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1. | telefon: (+36 1) 476 6868

Andrássy úti jegyiroda

1061 Budapest, Andrássy út 28. | telefon: (+36 1) 373 0963, 373 0964, 373 0995, 373 0996, fax: 331-2837

NYITVA TARTÁS

Jegypénztár a Nemzeti Színházban:

hétköznapokon: 10–18 óra

munkaszüneti és ünnepnapokon: 14–18 óra, illetve az előadások kezdetéig

Andrássy úti jegyiroda:

hétköznapokon: 10–19 óra

szombaton: 11–19 óra,

vasárnap: zárva

BÉRLETTEL A PREMIERRE!

MECÉNÁS BÉRLET

27 000 Ft

5+1 előadásra érvényes, a nagyszínpadi bemutatókra (fix dátumok) és egy szabadon választott stúdiószínpadi előadásra:

OPERETT (bemutató: 2014. szeptember 5.), **SZENTIVÁNÉJI ÁLOM** (bemutató: 2014. szeptember 19.), **A NAGYÚR** (bemutató: 2014. december 19.), **KÖRHINTA** (bemutató*: 2015. február), **DON QUIJOTE** (bemutató*: 2015. április) + 1 szabadon választott stúdiószínpadi előadás (* tervezett dátumok)

A MECÉNÁS bérletből a Nemzeti Színház mindössze 50 darabot bocsát ki! Az öt nagyszínpadi premier mellett a stúdiószínházi alkalom nem premiere szól. A bérlet a zsöllye középüléseire váltható be, stúdiószínpadi előadásnál a bérleteseknek előre kijelölt, kiemelt helyre szól. A MECÉNÁS bérlettel rendelkező nézőinket szeretettel várjuk a bemutatót követő zártkörű premier bankettre.

» A jegyek a stúdiószínpadokon nem helyreszólóak, a helyfoglalás az érkezés sorrendjében történik!

» A bérletek nem érvényesek a Madách Imre Nemzetközi Színházi Találkozó (MITEM) előadásaira, A per című előadásra, ill. a premierekre (kivéve a korlátozott számban váltható MECÉNÁS) bérletet.

» Felhívjuk nézőink figyelmét, hogy a bérletek egy évre érvényesek és csak a megadott előadásokon használhatók fel.

» Diákbróker vásárlásához igazolvány bemutatása szükséges!

» A bérletek automatikus belépésre nem jogosítanak, ezért kérjük, időben foglalják le és vegyék át jegyeiket. A jegyek a bérletszelvény ellenében a Nemzeti Színház jegypénztárában, vagy a jegyirodában vehetők át.

» A műsorváltozás jogát fenntartjuk!

VÁLTSON BÉRLETET A 2014/15-ÖS ÉVADRA!

Válasszon bérleteink közül előadások és ülőhelyek alapján! Újdonságunk a szabadbérlet és a „félszabad” bérlet: Ön válogathatja össze a bérlet mindegyik előadását, vagy azok egy részét. További újdonság a vegyes bérlet, amelyben nagyszínpadi és stúdiósínpadi előadások „vegyesen” szerepelnek. Korlátozott számban kapható a premierekre szóló Mecénás bérlet.

STÚDIÓSÍNPADI BÉRLETEK

(Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, rendhagyó nagyszínpadi nézőtér):

LUKÁCS MARGIT bérlet **szabadbérlet, 3 előadásra**

Bármely repertoáron lévő stúdiósínpadi előadásra érvényes
5 400 Ft

NÉMETH ANTAL bérlet **3 előadásra**

BOLDOGSÁGLABIRINTUS, MESÉS FÉRFIAK SZÁRNYAKKAL + 1 db szabadon választott előadás
6 200 Ft

HEVESI SÁNDOR bérlet **5 előadásra**

CSEHOV EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁI, FODRÁSNŐ, BALLADA A KÉT SEBZETT HATTYÚRÓL + 2 db szabadon választott előadás
10 400 Ft

DIÁKBÉRLETEK

BUBIK ISTVÁN diákbérlet **3 előadásra**

3 000 Ft

KASZÁS ATTILA diákbérlet **4 előadásra**

3 600 Ft

A diákbérletek bármely előadásra beválthatók, a nagyszínpadi előadások esetében a karzatra szólnak. (Kivéve az első ötven jelentkezőt, akik a zsöllye szélső helyeire is kérhetik jegyüket!)

Pedagógusok és diákok figyelmébe ajánljuk!

A 2014/2015-ös évadban megújítjuk diákbérleteinket. Így nem csupán az előadások dátumát, de az előadásokat is Önök választhatják ki. Diákbérletet továbbra is nagyon kedvező áron kínálunk:

3 előadásra 3000 Ft-ért, 4 előadásra 3600 Ft-ért.

Választható előadások listája

NAGYSZÍNPAD: Tamási Áron: **VITÉZ LÉLEK**, Arthur Honegger – Paul Claudel: **JOHANNA A MÁGLYÁN**, W. Shakespeare: **AHOGY TETSIK**, Petőfi Sándor: **JÁNOS VITÉZ**, Witold Gombrowicz: **OPERETT**, W. Shakespeare: **SZENTIVÁNEJI ÁLOM**, Molnár Ferenc: **A FEHÉR FELHŐ**, Bánffy Miklós: **A NAGYÚR**, Sarkadi István – Fábri Zoltán – Nádasy László: **KÖRHINTA**, Cervantes – Mihail Bulgakov: **DON QUIJOTE**, Ratkó József: **SEGÍTSD A KIRÁLYTI!**, továbbá az évad folyamán érkező vendégjátékok

STÚDIÓSÍNPADOK (Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, rendhagyó nézőtér a Nagyszínpadon) Galambos Péter – Kovács-Cohner Róbert: **BOLDOGSÁGLABIRINTUS**, Szergej Medvedyev **FODRÁSNŐ**, Adam Long – Daniel Singer – Jess Borgeson: **SÖR – SHAKESPEARE ÖSSZES RÖVIDÍTVE** (angol nyelven), Földes László Hobo: **BALLADA A KÉT SEBZETT HATTYÚRÓL**, Földes László Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT**, Földes László Hobo: **A FÖLTÁMADÁS SZOMORÚSÁGA**, A. P. Csehov: **HÁROM NŐVÉR**, A. P.

Csehov: **EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK**, Juhász Ferenc: **SZARVASSÁ VÁLTOZOTT FIÚ**, Szénási Miklós – Oleg Zsukovszkij – Lénard Ödön: **MESÉS FÉRFIAK SZÁRNYAKKAL**, Örkény István: **TÓTÉK**, William Nicholson: **ÁRNYORSZÁG**, Zelei Miklós: **ZOLTÁN ÚJRATETVE**, Makszim Gorkij: **ÉJJELI MENEDÉKHELY**, Petőfi Sándor: **A HELYSÉG KALAPÁCSA**, Csiky Gergely: **INGYENÉLŐK**, Henrik Ibsen: **BRAND**, Márai Sándor: **CSALÁDI KÉRDÉS – BEFEJEZETLEN SZIMFÓNIA**, továbbá az évad folyamán érkező vendégjátékok

NAGYSZÍNPADI BÉRLETEK

I. árkatégória: zsöllye közép

II. árkatégória: balkon közép (a bérletek esetében ebbe a kategóriába nem tartozik bele a zsöllye jobb és bal oldala; a bérletek értékesítését a balkon középső részéről kezdjük)

III. árkatégória: karzat közép

TOLNAY KLÁRI bérlet **szabadbérlet, 5 előadásra**

Bármely repertoáron lévő nagyszínpadi előadásra érvényes

I. kategória	15 000 Ft
II. kategória	11 200 Ft
III. kategória	8 200 Ft

EGRESSY GÁBOR bérlet **4 előadásra**

AHOGY TETSIK, SZENTIVÁNEJI ÁLOM + 2 szabadon választott előadás

I. kategória	10 800 Ft
II. kategória	8 400 Ft
III. kategória	6 300 Ft

SZIGLIGETI EDE bérlet **6 előadásra**

VITÉZ LÉLEK, JÁNOS VITÉZ, KÖRHINTA + 3 szabadon választott előadás

I. kategória	15 500 Ft
II. kategória	12 600 Ft
III. kategória	9 400 Ft

VEGYES BÉRLETEK

MÉSZÁROS ÁGI bérlet **szabadbérlet, 7 előadásra**

Bármely repertoáron lévő 4 nagyszínpadi és 3 stúdiósínpadi előadásra érvényes

I. kategória	16 100 Ft
II. kategória	13 800 Ft
III. kategória	11 300 Ft

JÁSZAI MARI bérlet **4 előadásra**

JOHANNA A MÁGLYÁN, BOLDOGSÁGLABIRINTUS + 1 db szabadon választott nagyszínpadi és 1 db szabadon választott stúdió előadás

I. kategória	8 900 Ft
II. kategória	7 800 Ft
III. kategória	6 500 Ft

SINKOVITS IMRE bérlet **6 előadásra**

VITÉZ LÉLEK, A NAGYÚR, SZARVASSÁ VÁLTOZOTT FIÚ + 2 db szabadon választott nagyszínpadi és 1 db szabadon választott stúdió előadás

I. kategória	13 800 Ft
II. kategória	11 900 Ft
III. kategória	9 500 Ft

HAVI MŰSOR

JANUÁR

Nagyszínpad	27	Szo	15:00
Bajor Gizi Szalon	27	Szo	19:30
Nagyszínpad	28	V	19:00
Gobbi Hilda Színpad	28	V	19:00
Nagyszínpad	29	H	19:00
Nagyszínpad	30	K	15:00
Gobbi Hilda Színpad	30	K	15:00
Nagyszínpad	3	Szo	19:00
Nagyszínpad	4	V	19:00
Bajor Gizi Szalon	4	V	19:30
Nagyszínpad	5	H	19:00
Kaszás Attila Terem	5	H	19:30
Nagyszínpad	7	Sze	19:00
Nagyszínpad	8	Cs	19:00
Nagyszínpad	9	P	19:00
Nagyszínpad	10	Szo	15:00
Gobbi Hilda Színpad	10	Szo	15:00
Nagyszínpad	11	V	15:00
Gobbi Hilda Színpad	11	V	19:00
Bajor Gizi Szalon	11	V	19:30
Nagyszínpad	12	H	19:00
Gobbi Hilda Színpad	12	H	19:00
Nagyszínpad	13	K	19:00
Gobbi Hilda Színpad	13	K	19:00
Nagyszínpad	14	Sze	19:00
Gobbi Hilda Színpad	14	Sze	19:00
Kaszás Attila Terem	14	Sze	19:30
Nagyszínpad	15	Cs	19:00
Bajor Gizi Szalon	15	Cs	19:30
Nagyszínpad	16	P	19:00
Gobbi Hilda Színpad	16	P	19:00
Nagyszínpad	17	Szo	19:00

Szentivánéji álom I William Shakespeare

Bodrogi – Voith Voith – Bodrogi I zenés találkozás a hatodikon

Requiem a bluesért I Hobo életmű sorozata, 3.

Tóték I Örkény István

Isten ostora I Bánffy Miklós nyomán

Isten ostora I Bánffy Miklós nyomán

A helység kalapácsa I Petőfi Sándor

JANUÁR

Isten ostora I Bánffy Miklós nyomán

Szentivánéji álom I William Shakespeare

Bodrogi – Voith, Voith – Bodrogi I zenés találkozás a hatodikon

Szentivánéji álom I William Shakespeare

Ballada a két sebzett hattyúról I Földes László Hobo

János vitéz I Petőfi Sándor

Szentivánéji álom I William Shakespeare

Szarvassá változott fiú I Juhász Ferenc

János vitéz I Petőfi Sándor | utána **közönségtalálkozó**

A helység kalapácsa I Petőfi Sándor

Éjjeli menedékhely I Makszim Gorkij

Középeurópai Hobo Blues I Hobo életmű sorozata, 4. | utána **közönségtalálkozó**

Nyáron, este fél tizenegykor I Marguerite Duras | Udvaros Dorottya estje

Isten ostora I Bánffy Miklós nyomán

A helység kalapácsa I Petőfi Sándor

Fekete ég – háborús előhang • Molnár Ferenc: **A fehér felhő** – mirákulum egy részben

Három nővér I A. P. Csehov

Fekete ég – háborús előhang • Molnár Ferenc: **A fehér felhő** – mirákulum egy részben

Zoltán újratemetve I Zelei Miklós

Tudod, hogy nincs bocsánat – József Attila-est I Földes László Hobo

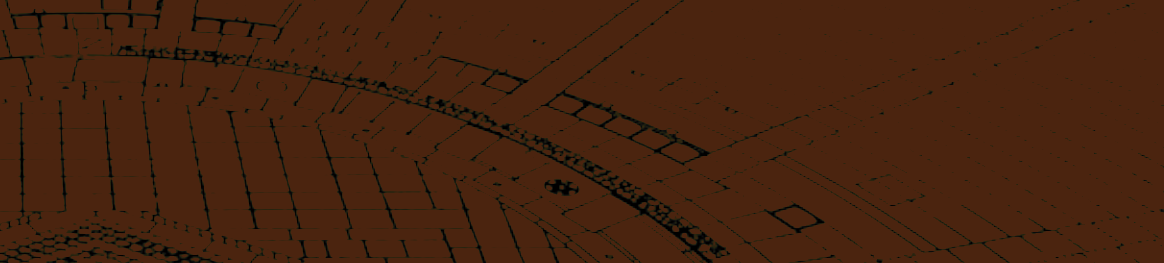
Éjjeli menedékhely I Makszim Gorkij

A Szkalla lányok I Örkény István nyomán

Ahogy tetszik I William Shakespeare | **ráhangelő** 18 órától

Shakespeare összes rövidítve I Madhouse Theatre Company | angol nyelven

Tóték I Örkény István

Bajor Gizi Szalon	17	Szo	19:30
Nagyszínpad	18	V	11:00
Nagyszínpad	18	V	15:00
Gobbi Hilda Színpad	18	V	19:00
Kaszás Attila Terem	18	V	15:00
Nagyszínpad	19	H	19:00
Bajor Gizi Szalon	19	H	19:30
Gobbi Hilda Színpad	20	K	19:00
Nagyszínpad	21	Sze	10:00
Nagyszínpad	21	Sze	15:00
Nagyszínpad	22	Cs	19:00
Gobbi Hilda Színpad	22	Cs	19:00
Nagyszínpad	23	P	19:00
Gobbi Hilda Színpad	23	P	19:00
Kaszás Attila Terem	23	P	19:30
Nagyszínpad	25	V	19:00
Gobbi Hilda Színpad	25	V	15:00
Bajor Gizi Szalon	25	V	19:30
Nagyszínpad	26	H	19:00
Nagyszínpad	27	K	19:00
Nagyszínpad	28	Sze	19:00
Gobbi Hilda Színpad	29	Cs	19:00
Nagyszínpad	30	P	19:00
Gobbi Hilda Színpad	30	P	19:00
Gobbi Hilda Színpad	31	Szo	19:00

Gobbi Hilda Színpad	1	V	19:00
Bajor Gizi Szalon	1	V	19:30
Nagyszínpad	2	H	19:00
Gobbi Hilda Színpad	2	H	19:00
Nagyszínpad	3	K	19:00
Kaszás Attila Terem	3	P	19:30
Nagyszínpad	4	Sze	19:00

Nyáron, este fél tizenegykor I Marguerite Duras | Udvaros Dorottya estje

Egerek I Urbán Gyula (a Karaván Színház előadása)

Egerek I Urbán Gyula (a Karaván Színház előadása)

Boldogságlabirintus I Galambos Péter – Kovács-Cohner Róbert

Egyfelvonásos komédiák I A. P. Csehov

Éjjeli menedékhely I Makszim Gorkij | **ráhangoló** 18 órától

Bodrogi – Voith, Voith – Bodrogi I zenés találkozás a hatodikon

Mulatság I Slawomir Mrozek

Egerek I Urbán Gyula (a Karaván Színház előadása)

Egerek I Urbán Gyula (a Karaván Színház előadása)

Vitéz lélek I Tamási Áron | ingyenes előadás* a Magyar kultúra napján

Liliomfi I Szigligeti Ede

János vitéz I Petőfi Sándor

A helység kalapácsa I Petőfi Sándor | utána **közönségtalálkozó**

A föltámadás szomorúsága – Ady Endre-est I Földes László Hobo

Isten ostora I Bánffy Miklós nyomán | **ráhangoló** 18 órától

Fodrásznő I Szergej Medvegyev

A Szkalla lányok I Örkény István

Mesés férfiak szárnyakkal I Zsukovszki – Szénási – Lénárd

János vitéz I Petőfi Sándor

Operett I Witold Gombrowicz | **ráhangoló** 18 órától

Árnyország I William Nicholson

Segítsd a királyt! I Ratkó József (a Debreceni Csokonai Nemzeti Színház vendégjátéka)

Árnyország I William Nicholson

Árnyország I William Nicholson

FEBRUÁR

Zoltán újratemetve I Zelei Miklós

Nyáron, este fél tizenegykor I Marguerite Duras | Udvaros Dorottya estje

Mesés férfiak szárnyakkal I Zsukovszki – Szénási – Lénárd

Shakespeare összes rövidítve I Madhouse Theatre Company | angol nyelven

Szentivánéji álom I William Shakespeare

Ballada a két sebzett hattyúról I Földes László Hobo

Éjjeli menedékhely I Makszim Gorkij | **Ráhangoló** 18 órától

szcenárium

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata

2014. december – II. évfolyam 9. szám

a **szcenárium** megvásárolható

a Nemzeti Színházban és az Andrássy úti jegyirodában, valamint

országszerte a nagyobb hírlapüzletekben

A decemberi szám tartalmából KULTUSZ ÉS KÁNON Tadeusz Kantor: A színház elemi iskolája, Szász Emese: „Maga az alkotás – ez vagyok ÉN”, Király Nina Tadeusz Kantorról | FOGALOMTÁR Végh Attila: Múzsák | GORKIJ Nagy István: A baloldaliság és messianizmus egy orosz modellje: Gorkij, Makszim Gorkij: Gyónás, Szász Zsolt: Csontszáraz hasadék – virágzó világfa | NEMZETI JÁTEKSZÍN Balogh Géza: A kívülálló - Gellért Endre tündöklése és rettegései, Galántai Csaba: Attila, hun király színpadi megjelenítései | ARCMÁS Farkas Dénes: „Hazát és szerelmet vágyunk mindannyian” | FÉLMÚLT Ladik Katalin: „Kinek van füle hozzá” | KILÁTÓ Csáji László Koppány: Pásztorok és királyok csillaga

KULISSZAJÁRÁS

Csoportos iskolai színházlátogatások alkalmával az előadás előtt tudjuk megszervezni. Egy kb. 40 perces séta keretében bemutadjuk a színház működését, a színpadokat, az öltözőket, és láthatók egyéb „háttérdelességek” is. Egy-egy legfeljebb 30 diáknak tudunk kulisszajárást szervezni. A programra legalább két héttel az előadás előtt kell bejelentkezni.

KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓ

Az előadás után a színészek találkoznak az iskolai csoporttal, és beszélgetnek a darabbal kapcsolatos élményekről. A mintegy 40 perces találkozón közös fotózásra, dedikálásra is alkalom nyílik. A programra legalább két héttel az előadás előtt kell bejelentkezni.

NEMZETI SZÍNHÁZTÖRTÉNETI VETÉLKEDŐ

Internetes vetélkedő 10-11-esekes, négyfős csapatoknak! A vetélkedő a Nemzeti Színház történetéről szól, a feladatok megoldásához színház történeti ismeretek mellett kreativitás is szükséges. Az első három forduló az interneten zajlik, a döntőt a legjobb négy csapat a Nemzetiben vívja. Jelentkezési határidő 2015. január 4. éjfél. Részletek a nemzetiszinhas.hu/vetelkedo oldalon.

DIÁKBÉRLET

Bubik István diákbérlet – 3 előadásra érvényes, 3.000Ft
Kassás Attila diákbérlet – 4 előadásra érvényes, 3.600Ft
A diákbérletek bármely előadásra beválthatók, a nagyszínpadi előadások esetében a kazatra szólóak.

EGYÉNI PEDAGÓGUS JEGY - 40 %

Játszóhelytől és szektorról függetlenül a kedvezmény mértéke 40%. Szükséges a pedagógusigazolvány felmutatása. Egy igazolvánnyal egy előadásra két jegy vásárolható.

RÁHANGOLÓ

Az előadás előtt egy órával az adott produkció dramaturgia és/vagy rendezője mintegy 40 perces bevezetést tart az iskolai csoportnak. A ráhangoló után a diákok felkészültebben ülnek be az előadásra, felfigyelhetnek összefüggésekre és érdekes részletekre is. A programra legalább két héttel az előadás előtt kell bejelentkezni.

ÁDÁMOK ÉS ÉVÁK ÜNNEPE

A Nemzeti Színház színházi játéka. Január 24-én az Ádámok és Évák Ünnepe esemény keretében iskolai csoportok, színjátszó körök adják elő bibliai történetekből készült jeleneteiket. A csoportokat a felkészülés során a Nemzeti színészei, dramaturgai, rendezőgyakornokai mentorálják. A programot minden évadban meg kívánjuk rendezni.

KÜLÖNÓRA A NEMZETI SZÍNÉSZEIVEL

Színészeink örömmel tartanak az iskolákban irodalom-, ének- vagy akár osztályfőnöki órát, és mesélnek a színházról, előadásról, versekről, dalokról, személyes élményekről. A különórát iskolára, osztályra és témára szabjuk, és persze személyesen egyeztetjük a meghívó pedagógussal, iskolával!

IGYÉNI DIÁKJEGY - 30 %

Játszóhelytől és szektorról függetlenül diákigazolvány felmutatása esetén érvényes a 30%-os kedvezmény. Egy előadásra, egy igazolvánnyal egy jegyet lehet vásárolni.

LAST MINUTE DIÁK JEGY - 500Ft

A kedvezmény játszóhelytől és szektorról függetlenül érvényes, és diákigazolvány felmutatásával vehető igénybe, a színház jegypénztárában, az előadás megkezdése előtt egy órával. Egy igazolvánnyal egy jegyet lehet vásárolni.

A Nemzeti Színház iskoláknak szóló programjaira az iskola@nemzetiszinhas.hu e-mail címen lehet jelentkezni. Munkatársunk minden kérdést, időpontot, részletet egyeztet az érdeklődőkkel!

NEMZETI SZÍNHÁZ
KÖZÖSSÉGI KÖZPONTJA
nka
Nemzeti Színház, 1051 Budapest, Színház u. 10.

NEMZETI
szcenárium
művészeti folyóirat

nemzetiszinhas.hu
f / [nemzetiszinhas](https://www.facebook.com/nemzetiszinhas)

adamok
és evak

MR ZENEI
EGYÜTTESEK

AZ MR SZIMFONIKUSOK ÉS MR ÉNEKKAR HÁROM HANGVERSENYE
A ZENEAKADÉMIA NAGYTERMÉBEN

2015. JANUÁR 23., PÉNTEK 19:30.....

BRAHMS: TRAGIKUS NYITÁNY, OP.81
// **BARTÓK:** II. ZONGORAVESENY, SZ.
95 BB 101 // **SÁRI JÓZSEF:** JAKOB'S
RINGEN MIT DER FINSTERNIS -
VONÓSZENEKARRA (ŐSBEMUTATÓ)
// **R. STRAUSS:** HALÁL ÉS MEGDICSŐ-
ÜLÉS, OP.24

Közreműködik: Fülel Balázs - zongora
Vezényel: Vajda Gergely

2015. FEBRUÁR 20., PÉNTEK 19:30.....

HÄNDEL: IZRAEL EGYIPTOMBAN
Közreműködik: Váradi Zita, Jónás
Krisztina, Schöck Atala, Kálmán László,
Thomas Šelc, Cser Krisztián - ének
Vezényel: Pad Zoltán

2015. MÁRCIUS 10., KEDD 19:30.....

BACH: H-MOLL MISE, BWV 232

Közreműködik: Fodor Beatrix, Heiter
Melinda, Schöck Atala, Megyesi Zoltán,
Kovács István - ének
Vezényel: Kovács János

RÉSZLETEK A WWW.MRZE.HU OLDALON.

Töröcsik Mari és Trill Zsolt az Éjjeli menedékhely című előadásban | fotó: Eöri Szabó Zsolt

PREMIEREK: Bánffy Miklós nyomán: **Isten Ostroma** I Petőfi Sándor: **A helység kalapácsa**

TOVÁBBI ELŐADÁSOK: William Shakespeare: **Szentivánéji álom** I zenés találkozás a hatodikon: **Bodrogi – Voith, Voith – Bodrogi** I Örkény István: **Tóték** I Földes László Hobo: **Ballada a két sebzett hattyúról** I Petőfi Sándor: **János vitéz** I Juhász Ferenc: **Szarvassá változott fiú** I Makszim Gorkij: **Éjjeli menedékhely** I Hobo-koncert: **Középeurópai Hobo Blues** I Marguerite Duras: **Nyáron, este fél tizenegykor** I A. P. Csehov: **Három nővér** I **Fekete ég** (háborús előhang) – Molnár Ferenc: **A fehér felhő (mirákulum egy részben)** I Zelei Miklós: **Zoltán újratemetve** I József Attila: **Tudod, hogy nincs bocsánat** I Örkény István nyomán: **A Szkalla lányok** I William Shakespeare: **Ahogy tetszik** I Adam Long – Daniel Singer – Jess Borgeson: **SÖR (Shakespeare Összes Rövidítve)** I Urbán Gyula: **Egerek** I Galambos Péter – Kovács-Cohner Róbert: **Boldogságlabirintus** I A. P. Csehov: **Egyfelvonásos komédiák** I Sławomir Mrożek: **Mulatság** I Tamás Áron: **Vitéz lélek** I Szigligeti Ede: **Liliomfi** I Ady Endre: **A föltámadás szomorúsága** I Szergej Medvegyev: **Fodrásznő** I Oleg Zsukovszki – Szénási Miklós – Lénárd Ödön: **Mesés férfiak szárnyakkal** I Witold Gombrowicz: **Operett** I William Nicholson: **Árnyország** I Ratkó József: **Segítsd a királyt!**